

PIETARSAAREN KADUNNIMISTÖ

Maisterintutkielma

Aarno Ekola

Jyväskylän yliopisto

Kielten laitos

Suomen kieli

28.3.2015

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen	Laitos – Department Kielten laitos
Tekijä – Author Aarno Ekola	
Työn nimi – Title Pietarsaaren kadunnimistö	
Oppiaine – Subject Suomen kieli	Työn laji – Level Maisterintutkielma
Aika – Month and year Maaliskuu 2015	Sivumäärä – Number of pages 70
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Tarkastelen maisterintutkielmassani kaksikielisen Pietarsaaren kaupungin kadunnimistöä. Kyseisestä kaupungista ei vielä ole vastaavaa tutkimusta tehty. Maisterintutkielmani liittyy paikannimistön – tarkemmin määriteltynä virallisen kaupunkinimistön – tutkimukseen. Kadunnimistö on virallista kaavanimistöä erotuksena epävirallisesta kaupunkinimistöstä. Aineistoni koostuu 443:sta Pietarsaaren kaupungin virallisesta suomenkielisestä kadunnimestä ja yhtä monesta Pietarsaaren virallisesta ruotsinkielisestä kadunnimestä. Kokonaisuudessaan aineisto käsittää siis 886 kadunnimeä.</p> <p>Tutkimuksessani pyrin saamaan vastaukset seuraaviin tutkimuskysymyksiin:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Millaisia Pietarsaaren kaupungin viralliset suomenkieliset kadunnimet ovat rakenteeltaan? Kuinka pitkiä kyseiset nimet ovat? Onko nimet muodostettu yksinäissanoista, yhdyssanoista vai sanaliitoista? Miten nimet jakautuvat määriteosan oikeinkirjoituksen perusteella? 2. Mitä eri perusosia Pietarsaaren kaupungin virallisissa suomenkielisissä kadunnimissä esiintyy ja kuinka paljon kutakin? 3. Mitä eri määriteosia Pietarsaaren kaupungin virallisissa suomenkielisissä kadunnimissä esiintyy ja millaisia semanttisia kategorioita määriteosien perusteella muodostuu, eli millainen on Pietarsaaren kaupungin nimimaise- ma? 4. Millaiset perusosat vastaavat kunkin Pietarsaaren kaupungin virallisen suomenkielisen kadunnimen perusosaa saman kaupungin vastaavissa ruotsinkielisissä kadunnimissä? Vastaako tiettyä suomenkielisen kadunnimen perusosaa aina yksi ja sama vastine ruotsinkielisissä nimissä? 5. Millaisin kielellisin menetelmin Pietarsaaren kaupungin virallisten suomenkielisten kadunnimien määriteosat on korvattu saman kaupungin ruotsinkielisissä kadunnimissä? <p>Pietarsaaren suomenkielisten kadunnimien pituus vaihtelee 5–26 merkin välillä. Suosituin perusosa on <i>tie</i> ja sen jälkeen <i>katu</i>. Pietarsaaren suomenkielisten kadunnimien määriteosissa on sekä propreja että appellatiiveja. Propreista ovat edustettuina sekä paikannimet että henkilönimet – niin etu- kuin sukunimetkin. Pietarsaaren historia heijastuu sekä appellatiivisista että propriisista määriteosista: esimerkiksi merenkulkuaiheiset määriteosat viittaavat kaupungin maineeseen laivaveistäjä- ja kalastuskaupunkina, ja moni kuuluisa ja vaikutusvaltainen pietarsaarelainen on ikuistettu oman nimikkokadun määriteosaan. Pietarsaaren kadunnimien suomenkielisiä perusosia vastaavat pitkälti sanatarkat ruotsinkieliset käännösvastineet, mutta poikkeuksiakin on: esimerkiksi jos lintuaiheisen suomenkielisen kadunnimen perusosa on <i>polku</i> tai <i>kuja</i>, vastaavasta ruotsinkielisestä nimestä puuttuu perusosa kokonaan. Useaa suomenkielistä appellatiivista määriteosaa vastaa niin ikään sanatarkka ruotsinkielinen vastine. Sitä vastoin lukuisat propriiset määriteosat ovat täsmälleen samassa asussa sekä suomen- että ruotsinkielisessä kadunnimessä. Mikäli ruotsinkielisen kadunnimen määriteosana on henkilön etunimestä koostuva propri, on määriteosa voitu myös äänteellisesti mukauttaa suomen äännejärjestelmään paremmin sopivaksi.</p>	
Asiasanat – Keywords nimet, paikannimet, kaupunkinimistö, kaavanimet, kadunnimet	
Säilytyspaikka – Depository Fennicum	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	KESKEISIÄ KÄSITTEITÄ JA AIEMPAA TUTKIMUSTA	3
2.1	Nimistöntutkimus	3
2.2	Paikannimien tutkimus	9
2.3	Kaupunkinimistön tutkimus	15
2.4	Virallisen kaavanimistön tutkimus	17
3	TUTKIMUSKYSYMYKSET, AINEISTO JA TUTKIMUSMENETELMÄT	25
3.1	Tutkimuskysymykset	25
3.2	Aineisto	25
3.3	Analyysimenetelmä	26
4	YLEISKATSAUS PIETARSAAREN KAUPUNKIIN	29
4.1	Pietarsaaren nykypäivää ja historiaa	29
4.2	Nimistönhuollon periaatteita Pietarsaassa	30
5	PIETARSAAREN SUOMENKIELISTEN KADUNNIMIEN RAKENNE	32
6	PIETARSAAREN SUOMEN- JA RUOTSINKIELISTEN KADUNNIMIEN PERUSOSIEN VASTAAVUUS	35
7	PIETARSAAREN KAUPUNGIN NIMIMAISEMA SUOMENKIELISTEN KADUNNIMIEN VALOSSA	38
7.1	Määriteosana propri	38
7.1.1	Määriteosana paikannimi	38
7.1.2	Määriteosana etunimi	41
7.1.3	Määriteosana sukunimi	41
7.1.4	Määriteosana etunimi ja sukunimi	43
7.1.5	Määriteosana muu propri	43
7.2	Määriteosana appellatiivi	44
7.2.1	Määriteosana kasviaiheinen sana	44
7.2.1.1	Määriteosana puuta/pensasta tarkoittava sana	44
7.2.1.2	Määriteosana kukkaa tai vesikasvia tarkoittava sana	44
7.2.1.3	Määriteosana marjaa tarkoittava sana	45
7.2.2	Määriteosana eläintä tarkoittava sana	45
7.2.2.1	Määriteosana lintua tarkoittava sana	45

7.2.2.2 Määriteosana maaeläintä tarkoittava sana	45
7.2.2.3 Määriteosana vesieläintä tarkoittava sana	46
7.2.3 Määriteosana peltoa, niittyä tms. tarkoittava sana	46
7.2.4 Määriteosana pinnanmuotoa tarkoittava sana	46
7.2.5 Määriteosana vesistösanana	46
7.2.6 Määriteosana muu maastotermi	47
7.2.7 Määriteosana ammattia tarkoittava sana	47
7.2.8 Määriteosana merenkulkusana	47
7.2.9 Määriteosana julkista rakennusta tai paikkaa tarkoittava sana	48
7.2.10 Määriteosana ihmistyön tuloksena syntyneeseen rakennelmaan viittaava sana	48
7.2.11 Muu konkreettinen substantiivi määriteosana	48
7.2.12 Määriteosana abstrakti substantiivi	49
7.3 Määriteosana adjektiivi	49
7.4 Määriteosana suhteellista sijaintia tai ilmansuuntaa tarkoittava sana	49
8 PIETARSAAREN KAUPUNGIN SUOMEN- JA RUOTSINKIELISTEN KADUNNIMIEN MÄÄRITEOSIEN VASTAAVUUS	50
8.1 Määriteosana sanatarkka käänkösvastine	50
8.2 Määriteosana ei-sanatarkka käänkösvastine	55
8.3 Määriteosana samassa asussa	58
8.4 Määriteosana äännteellinen mukauttaminen	60
8.5 Erikoistapaukset	61
9 POHDINTA	63
10 PÄÄTÄNTÖ	67
LÄHTEET	68
LIITE 1	
LIITE 2	

1 JOHDANTO

Tämän maisterintutkielman aihe kuuluu nimistöntutkimuksen kenttään: tutkin Pietarsaaren kaupungin virallista kaavanimistöä – tarkemmin sanottuna kadunnimistöä. Otan tarkasteluuni ensiksi Pietarsaaren suomenkieliset kadunnimet. Tarkastelen nimien rakennetta, kuten esimerkiksi nimien pituutta ja sitä, muodostuvatko nimet sanaliitoista, yksinäissanoista vai yhdyssanoista. Lisäksi tutkin erikseen kadunnimien perusosia ja niiden määriteosia. Määriteosien avulla hahmottuu myös kokonaiskuva kaupungin nimimaisemasta. Tämän lisäksi tarkastelen tutkielmassani suomenkielisten kadunnimien perus- ja määriteosien vastaavuutta ruotsinkielisten kadunnimien perus- ja määriteosien kanssa. Suomenkielisten kadunnimien määriteosien mukaan jaan kadunnimet erilaisiin semanttisiin kategorioihin, ja näiden kategorioiden kokoa vertailemalla selviää, minkä asioiden, esineiden ja ilmiöiden mukaan katuja ylipäätään kaksikielisessä Pietarsaareissa nimetään.

Suomen kuntakartta on tällä hetkellä suurten muutosten kohteena, ja tämä vaikuttaa myös kaavanimistöön ja kadunnimiin. Kunnissa ja kaupungeissa kaavoitetaan myös koko ajan uusia alueita, ja näille alueille tarvitaan luonnollisesti nimiä – myös kadunnimiä. Kaavanimistö ja kadunnimet koskettavat käytännössä meitä jokaista, sillä jokaisessa kunnassa on nimettyjä katuja ja teitä. Jokainen meistä myös asuu jossakin, ja jokaisella on näin ollen kotiosoite, jossa näkyy kadunnimi.

Nimistöntutkimus on tällä hetkellä melko suosittua opiskelijoiden ja opinnäytetöiden tekijöiden keskuudessa. Nimistöntutkimus on erittäin laaja alue, ja melkein mitä tahansa nimistöä voi halutessaan tutkia: paikannimiä, henkilöidennimiä, eläintennimiä, yritystennimiä jne. Vielä on mahdollista päättää, tutkiiko virallista vai epävirallista nimistöä ja keskittykö maaseutu- vai kaupunkinimistöön. (Ainiala ym. 2008: 23–25.) Juuri kaupunkinimistö on ollut viime aikoina suosittu tutkimuskohde. On tehty runsaasti tutkimuksia ja opinnäytteitä niin virallisesta kaavanimistöä kuin epävirallisestakin nimistöä, kuten slangipaikannimistöä. Joskus nimistöntutkimuksen ja sanastontutkimuksen välille on vaikea vetää rajaa, sillä etenkin slangipaikannimien tutkimus lähenee sanastontutkimusta ja – jos tutkii esimerkiksi ihmisten suhtautumista nimiin – sosiolingvistiikkaa. (Ainiala 2005: 12–18.) Tilanne on siis muuttunut ratkaisevasti Nissilän ajoista, jolloin valitettiin, miten harva opiskelija uskaltaa tarttua nimistöaiheiseen tutkimukseen (Nissilä 1962: 16).

Opinnäytetöitä on viime vuosina tehty muun muassa Kokkolan, Joutsenon, Savonlinnan, Joensuun ja Vaasan virallisesta paikannimistöä. Epävirallista kaupunkinimistöä on tutkittu esimerkiksi Helsingissä, Kuopiossa, Imatralla ja Korpilahdella. (Ainiala 2005: 10–25.) En ole

kuitenkaan huomannut, että vastaavaa tutkimusta olisi tehty Pietarsaaren paikannimistöä. Syy, miksi halusin valita juuri Pietarsaaren, on se, että kyseinen kaupunki sijaitsee melko lähellä omaa kotikaupunkiani Kauhavaa. Pietarsaari on kaksikielinen rannikkokaupunki, joten myös paikannimistössä näkyy sekä suomen että ruotsin kieli. Ruotsin kieli on sivuaineeni, joten tällä tavoin voin kytkeä myös sivuaineeni mielekkäällä tavalla pääaineeni opinnäytetyöhön. Pietarsaaren valikoituminen tutkimuskohteekseni johtuu osittain myös siitä, että kaupungilla on pitkä ja monivaiheinen historia, mikä näkyy myös sen nimistössä. Päätin lähteä tutkimaan virallista paikannimistöä ja nimenomaan kadunnimistöä oikeastaan kolmesta syystä: Ensiksi virallinen kadunnimistö on julkista materiaalia. Toiseksi sen kokoaminen on nopeampaa kuin epävirallisen nimiaineksen, jota joutuu usein kysymään ja keräämään informanteilta erilaisin haastatteluin ja kyselyin. Tämä vie enemmän aikaa, kun taas virallinen kadunnimistö on periaatteessa valmis aineisto. Virallinen kadunnimistö on myös melko standardimuotoista: yleensä kadunnimi koostuu kahdesta osasta: perusosasta (esim. *katu* tai *tie*) ja sitä edeltävästä määriteosasta (Kiviniemi 1990: 44–45).

Maisterintutkielmani sisältää melko laajasti teoriaa nimistöntutkimuksen eri osa-alueista. Koska katuja nimetään usein sekä oikeiden että fiktiivisten henkilöiden sekä liikelaitosten yms. mukaan, on mielestäni aiheellista tutustua myös muuhun kuin pelkkään paikannimien tutkimukseen. Maisterintutkielmani sivuaakin siksi myös henkilönnimien, kirjallisuuden nimien ja kaupallisten nimien tutkimusta. Lisäksi katson, että laaja teoriatausta auttaa paremmin näkemään, mihin juuri tämä tutkimus onomastiikan laajalla kentällä oikein sijoittuu.

2 KESKEISIÄ KÄSITTEITÄ JA AIEMPAA TUTKIMUSTA

2.1 Nimistöntutkimus

Nimistöntutkimus – jota ennen kutsuttiin myös nimellä *onomatologia* – on itsenäisenä tieteenalana melko nuori, vaikka nimistöä on tutkittu eri tavoin jo 1600-luvulta alkaen. Gottfried Wilhelm Leibnitzin mukaan kaikki nimet ovat alkujaan olleet *appellatiiveja*, joista ne ovat vähitellen kehittyneet *proprieiksi* eli *erisnimiksi*. Suomessa nimistöntutkimusta alkoi ensimmäisenä toteuttaa Juhani Sjögren 1800-luvulla. (Nissilä 1962: 11.) Nimi ei ole mielivaltainen ja umpimähkäinen, vaan usein kohde nimetään jonkin sen ominaisuuden mukaan. Nimenantoprosessissa tarvitaan vähintään kaksi tekijää: nimenantaja ja nimettävä kohde. Nimenantaja voi antaa myös ns. *keinotekoisen nimen*, joskin tällöinkin nimellä ja nimettävällä kohteella on yleensä jokin syy-yhteys. (Nissilä 1962: 39–43.)

Nimien iästä puhuttaessa on hyvä huomata, että tärkeiden ja pysyvien kohteiden nimet ovat yleensä kaikkein vanhimpia (Nissilä 1962: 49). Kulttuuri ja ympäristö voivat kuitenkin muuttua, joten nimet ja niiden tarkoitteetkin saattavat muuttua. Ns. *kuolleita nimiä* ovat Nissilän mukaan sellaiset, jotka saattavat esiintyä vielä kartoissa ja muissa kirjallisissa lähteissä mutta jotka eivät enää elä ihmisten arkipuheessa. Kun nimi vaihtuu, on yleistä, että jonkin aikaa on samasta kohteesta käytössä kaksi nimeä rinnakkain. Paras tae nimen säilymiselle on mahdollisimman suuri käyttäjäkunta. (Nissilä 1962: 51–53, 56.) Jos on vaikea vetää rajaa yleisnimen ja erisnimen välille, on rajanveto vaikeaa myös yleiskielen ja murteen välille (Nissilä 1962: 84). Nimien alkuperät ovat aina kiinnostaneet ihmisiä, ja nimille onkin keksitty mitä mielenkiintoisimpia selityksiä. Tällaisia kansanomaisia nimitarinoita kutsutaan *kansan-etymologioiksi*. (Nissilä 1962: 99–100; Nissilä 1965: 31–32.) Yleisesti voidaan todeta, että kaikkiin nimiin kohdistuu sama, osittain ristiriitainen vaatimus: nimen tulee olla mahdollisimman lyhyt ja kuitenkin ilmaista mahdollisimman paljon ja tarkasti (Kiviniemi 1990: 224).

Nimistöntutkijat eivät ole päässeet yksimielisyyteen nimen olemuksesta, vaan alalla on lukuisia erilaisia teorioita siitä, mikä nimi oikeastaan on. Suomalainen onomastikko Terhi Ainiala pohjaa näkemyksensä John Stuart Millin teoriaan, jonka mukaan nimi ei tarvitse semanttista sisältöä kohteensa nimetäkseen, vaan riittää, että tietää, mikä nimen tarkoite on. Proprilla on vain *denotaatio* mutta ei *konnotaatioita*, eli propri ei siis välitä mitään tietoa. Nimen *tarkoite* ei siis ole yhtä kuin nimen *merkitys*. Ainialan mukaan nimi voi toki kuvailla kohdetta, mutta nimeltä ei voi vaatia kuvaavuutta. (Ainiala 1997: 16–17, 20–21.) Toinen suomalainen nimistöntutkija, Eero Kiviniemi, tyrmää Leibnitzin ajatuksen ja väittää, että nimi on jo valmiiksi propri eikä vähitellen appellatiivista kehittynyt (Kiviniemi 1990: 40). Alan

Gardinerin teesi on, että semanttisesti läpinäkyvät, appellatiiviset nimet eivät ole ”aitoja” propreja – varsinkaan silloin, jos niillä on *appellatiivinen homonyymi* (esim. *suojärvi* ja *Suojärvi*). Jo Dionysius Traakialainen teki selvältä tuntuvan jaon: erisnimi yksilöi, yleisnimi viittaa yleisesti. (Ainiala 1997: 16, 18–19; Sjöblom 2004: 80–82.)

Nykyään nimistöntutkimusta kutsutaan *onomastiikaksi*. Suomen kielen sana *nimi* on ikivanha indoeurooppalaisesta kantakielestä kantauraliin lainattu sana. (Ainiala ym. 2008: 12.) *Erisnimi* on *monoreferentiaalinen* eli yksiviitteinen sana, eli nimellä on yksi tarkoite eli *referentti*, johon se viittaa. Nimellä on siis *yksilöivä funktio*, mitä Ainialakin painottaa. Lisäksi hän esittää, että ilmaus on aina joko appellatiivi tai *propri* – ei molempia tai näiden välimuoto. Aikoinaan jo Aristoteles jakoi käsitteet yksilö- ja lajikäsitteiksi. (Ainiala 1997: 22; Ainiala ym. 2008: 13.)

Kuten aiemmin on todettu, nimistöntutkimus on nuori tieteenala. Se oli pitkään muiden tieteiden – kuten historiantutkimuksen ja kielihistorian – aputiede. Historiantutkijat olivat kiinnostuneita nimistä, sillä nimissä oli – ja on edelleen – säilyneenä muutoin jo kielestä hävinneitä sanoja. *Nimilevikit* antavat myös tietoa asutuspaikoista ja asutusreiteistä. Nykyäänkin nimet houkuttelevat monien eri alojen tutkijoita, sillä nimiä annetaan niin paljon ja niin erilaisille kohteille. Uusimpia nimistä kiinnostuneita aloja ovat taloustiede ja kirjallisuustiede. Antamalla jollekin kohteelle nimi viestitetään, että kohde on tärkeä ja nimeämisen arvoinen. Nimien ja ihmisten välillä vallitsee dynaaminen suhde: inhimillinen kulttuuri tarvitsee nimiä, ja nimet puolestaan synnyttävät kulttuuria. Oma lukunsa ovat ns. *tabunimet* eli kielletyille tai pelottaville asioille annetut nimet, joita ei saa lausua ääneen. (Ainiala ym. 2008: 14–16; Nissilä 1962: 39–43.)

Endonyymeiksi sanotaan nimiä, jotka on kirjoitettu nimenantokielen konventioiden mukaan, kuten esimerkiksi *Sverige* ja *Wien*. Kohdekieliset tai kohdekielelle mukautetut nimet puolestaan ovat *eksonyymejä*, kuten esimerkiksi *Ruotsi* ja *Moskova*. Nykyään suositus on, että pyritään käyttämään endonyymejä eksonyymien asemesta. Onpa nimi kumpi tahansa, nimet helpottavat arkista kanssakäymistä, sillä jos nimiä ei olisi, pitäisi tarkoite aina kuvailla monisanaisesti, jotta kuulija ymmärtäisi, mitä tai ketä tarkoitetaan. (Ainiala ym. 2008: 17–18.) *Identifioimisen* eli yksilöimisen lisäksi nimi voi myös inhimillistää eli *personifoida* kohteensa. Näin käy esimerkiksi silloin, kun myrskylle annetaan ihmisen nimi. Nimenannolla voidaan myös osoittaa omistusoikeutta. (Ainiala ym. 2008: 20.) Hyvin pienen käyttäjäyhteisön käytössä olevaa nimeä kutsutaan *mikronyymiksi* ja vastaavasti suuren käyttäjäyhteisön käytössä olevaa nimeä *makronyymiksi*. *Nimisysteemillä* tarkoitetaan tietynlajisten nimien muodostamaa järjestelmää, jossa vallitsevat tietyt rakenteet ja toiminnalliset periaatteet. Malleja, joiden mu-

kaan nimiä annetaan, kutsutaan *nimenmuodostusmalleiksi*. (Ainiala ym. 2008: 21.) *Onomasiologinen tutkimus* pyrkii vastaamaan kysymykseen, millaisia ilmaisutapoja aletaan käyttää uusista asioista ja ilmiöistä. *Semasiologinen tutkimus* taas pyrkii tutkimaan, miten ilmausten merkitykset laajenevat appellatiivisesta käytöstä propriiseen käyttöön. (Ainiala ym. 2008: 22–24.)

Nimet voidaan karkeasti jakaa kahteen eri ryhmään: paikannimiin eli *toponyymeihin* ja henkilönimiin eli *antroponyymeihin*. Paikannimien tutkimusta kutsutaan *toponomastiikaksi* ja paikannimistöä *toponymiaksi*. Henkilönimien tutkimusta kutsutaan *antroponomastiikaksi* ja henkilönimistöä *antroponymiaksi*. Paikannimet voidaan vielä jakaa kahteen alaryhmään: *luontonimiin* ja *kulttuurinimiin*. Luontonimet on vielä vanhastaan jaettu kahdeksi ryhmäksi: *maastonimiksi* ja *vesistönimiksi*. Maastonimiä ovat esimerkiksi mäkien, metsien ja laaksojen nimet ja vesistönimiä esimerkiksi jokien ja järvien nimet. Kulttuurinimet jaetaan tavallisesti kolmeen alaryhmään: *asutusnimiin*, *viljelysnimiin* ja *artefaktinimiin*. Asutusnimiä ovat esimerkiksi kuntien, kylien ja talojen nimet, viljelysnimiä esimerkiksi peltojen ja niittyjen nimet ja artefaktinimiä ihmistyön tuloksena syntyneiden rakennelmien – kuten teiden ja siltojen – nimet. Henkilönimet jaetaan kahteen pienempään ryhmään: *virallisiin nimiin* ja *epävirallisiin lisänimiin*. Virallisia nimiä ovat viralliset *etu-* ja *sukunimet* ja epävirallisia esimerkiksi *lempi-* ja *hellittelynimet*. (Ainiala ym. 2008: 25–26; Kiviniemi 1990: 46.)

Jos nimeen sisältyy jokin *kategoriamerkitys* eli tieto nimen tarkoitteesta, kutsutaan tätä merkitystä *presuppositionaaliseksi merkitykseksi*. Esimerkiksi nimeen *Maija* sisältyy tieto, että kyseessä on naisen nimi. (Ainiala ym. 2008: 27.) Nimet ovat periaatteessa *definiittisiä ilmauksia*, mutta ongelmia syntyy silloin, jos ilmaus on yksinään propri mutta kontekstissa luokitteleva, jos samalla ilmauksella voi viitata yksilöivästi eri tarkoitteeseen (Suomessa on monessa eri kaupungissa mm. *Tehtaankatu* ja *Mariankatu* -nimisiä katuja) tai jos nimen voi kontekstista riippumatta tulkita joko propriksi tai appellatiiviksi. (Ainiala ym. 2008: 31.) Nimiä, joiden eri osat (sanat) ovat tunnistettavissa, sanotaan läpinäkyviksi eli *transparenteiksi nimiksi*. Läpinäkymättömiä eli *opaakkeja* ovat nimet, joiden eri osat eivät ole tunnistettavissa. Esimerkiksi kaupungin nimi *Seinäjoki* on läpinäkyvä mutta *Tampere* ja *Oulu* vastaavasti eivät ole. (Ainiala ym. 2008: 33; Kiviniemi 1990: 12.)

Nimellä on myös erilaisia merkityksiä: *leksikaalisella merkityksellä* tarkoitetaan nimeen sisältyvien sanojen sanakirjamerkityksiä, kun taas nimen *etymologinen* eli yksilöivä merkitys tarkoittaa nimenantohetken aikaista merkitystä. Myös nimen viittaussuhteet voivat vaihdella: Jos nimi viittaa tarkoitteeseen, kyseessä on nimen *denotaatio*. Jos taas nimi viittaa nimeen liittyvään tietosisältöön ja nimen herättämiin assosiaatioihin ja mielikuviin, on kyseessä ni-

men *konnotaatio*. Tiedon lisäksi nimellä on myös tunteisiin liittyviä eli *affektiivisiä merkityksiä*. (Ainiala ym. 2008: 34–36.) Jos nimi syntyy jollakin tavalla jo aiemmin olemassa olleesta nimestä, sanotaan alkuperäistä nimeä *primaariksi* ja siitä syntynyttä uutta nimeä *sekundaariksi nimeksi*. Vaikka etenkin paikkoja nimetään usein niiden ominaisuuksien mukaan, kohteen yleisin tai kaikkein tunnusomaisin piirre on huono nimenantoperuste. (Ainiala ym. 2008: 38.)

Suunniteltuja nimiä ovat nimet, jotka on antanut jokin virallinen taho tarkkaan harkiten. Tällaisia nimiä ovat esimerkiksi tässä maisterintutkielmassa tutkimuksen kohteena olevat kadunnimet. Nimiä muodostetaan usein erilaisten *nimimallien* mukaan. Nämä mallit voivat olla esimerkiksi nimen rakenteeseen liittyviä. Nimenmuodostus on usein *analogista* eli tavalla tai toisella olemassa olevaan nimistöön perustuvaa. Esimerkiksi Pietarsaaressa on 141 katua, joiden määriteosa pohjautuu jo olemassa olevaan paikannimistöön (esim. *Kilisaari* > *Kilisaarenkuja*). *Nimitytologiaksi* kutsutaan nimien luokittelua rakenteellisten seikkojen perusteella eri tyyppeihin. Nämä rakenteelliset seikat voivat koskea nimen fonologiaa, morfologiaa, syntaksia tai semantiikkaa. Jos tarkastellaan syntaktisesti esimerkiksi pietarsaarelaista kadunnimeä *Kilisaarenkuja*, voidaan todeta nimen muodostuvan kahdesta *syntaktisesta osasta*: perusosasta *kuja* ja sitä määrittävästä genetiivimuotoisesta määriteosasta *Kilisaaren-*. Valtaosa Pietarsaaren kadunnimistä on tällaisia kaksiosaisia nimiä. Joukossa on silti 22 kadunnimeä, joissa ei ole perusosaa lainkaan (esim. *India* ja *Europa*). Pietarsaaren kadunnimien rakenteessa on silmiinpistävää myös yhdyssanojen suuri osuus: peräti 93,7 % Pietarsaaren kadunnimistä on yhdyssanoja. Sanaliitoista muodostuvia kadunnimiä (esim. *Ebba Brahen puistikko*) on vain 4,3 %, ja kaikkein vähiten eli vain 2 % on yksinäissanoista muodostuvia kadunnimiä. (Ainiala ym. 2008: 39–40; Kiviniemi 1977: 4–5, 7–9.)

Nimielementiksi sanotaan kaikkia nimeen sisältyviä aineksia, joita voivat olla niin yksittäiset sanat kuin johtimet ja päätteetkin. Esimerkiksi kadunnimestä *Kilisaarenkuja* voidaan erottaa neljä nimielementtiä: *kili*, *saari*, genetiivin sijapäätte *-n* sekä *kuja*. *Nimenosa* eli *syntaktinen rakenneos*a puolestaan ilmaisee yhden tarkoitteelle ominaisen piirteen, ja se voi olla johdos, yhdyssana, johtamaton perussana tai sanaliitto. (Ainiala ym. 2008: 40–42.)

Tutkija voi kerätä itse haluamansa nimet, mutta valmiitakin nimistöjä on olemassa. Nimiä voi kerätä haastattelemalla, erilaisilla kyselyillä ja hyödyntämällä kirjallisia lähteitä. Nimien keräämistä kutsutaan *nimestämiseksi* ja nimien kerääjää *nimestäjäksi*. Itse olen tässä tutkimuksessa turvautunut valmiiseen nimistöön. (Ainiala ym. 2008: 43–44.) Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen Nimiarkistossa Helsingissä on noin 2,6 miljoonaa nimilippua käsittävä kokoelma, joka sisältää lähinnä vanhaa maaseutupaikannimistöä. Kokoelma jakaantuu kahteen erilliseen kokoelmaan: aakkosjärjestyksessä olevaan yleiskokoelmaan ja pitäjittäin

järjestettyyn pitäjänkokoelmaan. Kokoelma sisältää myös luovutettujen alueiden nimistöä sekä Ruotsin, Norjan ja Viron suomalaisalueiden nimiä. (Kiviniemi 1990: 16–21.) Jokaiseen nimilippuun on kirjattu kyseisen nimen yleiskielinen hakuasumuoto, murremuoto, yksi paikallissijaintausmuoto ja sen kunnan ja kylän nimi, josta nimi on saatu (Itkonen 1961: 30–34). Lisäksi nimilippuun kirjataan numeerinen, karttaan viittaava paikannustieto, nimen tarkoitteen laji ja mahdolliset lisätiedot, kuten se keneltä nimi on saatu (Itkonen 1961: 35–40). Ruotsinkielisiä nimiä on Svenska Litteratursällskapet i Finland -seuran Språkarkivetissa. Kaikkiaan näitä nimiä on noin 300 000. Ruotsinkielisen nimistön kartoitus alkoi 1970-luvulla Finlands svenska ortnamn -hankkeen myötä, mutta vasta 2000-luvulla on ollut todella systemaattista nimenkeräystä. (Ainiala ym. 2008: 45–48; Nissilä 1962: 12–15.)

Myös erilaiset kartat ovat arvokkaita nimilähteitä. Erityisen käteviä ovat Kotuksen Paikannimikartaston levikkikartat, joihin sisältyy noin 92 000 nimeä. Kotuksen Paikannimipankki sisältää puolestaan noin 90 000 nimeä 18 eri kunnasta. Nimistöntutkijan kannattaa luonnollisesti tutustua eri kaupunkien omiin rekistereihin ja vanhoihin pöytäkirjoihin ynnä muihin dokumentteihin. Virallisten nimien lisäksi on jonkin verran talletettuna myös epävirallista nimistöä. Kotuksen hallussa on mm. pääkaupunkiseudun koululaisten käyttämää slanginimistöä, joka kattaa noin 4 000 epävirallista nimeä. (Ainiala ym. 2008: 49–52.) Vanhimpia suomalaisia karttoja ja asiakirjoja on 1500-luvulta lähtien, ja jälkimmäisiin kuuluu mm. verokirjoja ja maakirjoja (Nissilä 1962: 31).

Jos tehdään *etymologista tutkimusta*, halutaan selvittää nimen alkuperä. Etymologinen tutkimus on perinnäistä nimistöntutkimusta, jota Suomessakin on tehty paljon. Usein pyritään luomaan *alueluomografioita* eli selvittämään jonkin tietyn alueen koko paikannimistö. (Ainiala–Pitkänen 2002: 231–232.) Jos halutaan nähdä nimet osana paikallishistoriaa ja selvittää alueen ja asutuksen vaiheita, päädytään *kulttuuri- ja asutushistorialliseen nimistöntutkimukseen* (Ainiala ym. 2008: 64).

Lainanimistöntutkimuksessa selvitetään nimien ja nimielementtien lainautumista kielestä toiseen. Tällaiselle nimistöntutkimukselle on Suomessa hyvät edellytykset, sillä meillä on kaksi merkittävää *kielikontaktialuetta*: Pohjois-Suomessa suomen ja saamen välinen kielikontaktialue ja länsirannikolla ja saaristossa suomen ja ruotsin välinen kielikontaktialue. (Ainiala ym. 2008: 67; Pitkänen 1999a: 16–17.) Pietarsaaren kaupunki sijaitsee juuri tällaisella alueella, jossa kohtaavat suomen kieli ja ruotsin kieli. Kaupunki on virallisesti kaksikielinen, joten kadutkin on nimetty kahdella kielellä. Valtaosa suomenkielisten kadunnimien määriteosista on appellatiiveja, ja valtaosaa näistä appellatiiveista vastaa ruotsinkielisessä kadunnimessä kyseisen appellatiivin sanatarkka käännösvastine (esim. *Piispankatu* ja *Biskopsgatan*). Pietar-

saaren suomenkielisessä kadunnimistössä on 61 katua, joiden määriteosana on appellatiiveista muodostuva paikannimi ja joita vastaa sanatarkka ruotsinkielinen käännösvastine (esim. *Karhusaarentie* ja *Björnholmsvägen*). Jos taas suomenkielisen kadunnimen määriteosana on sukunimi, ruotsinkielisessä kadunnimessä on sama sukunimi täsmälleen samassa muodossa (esim. *Fordellinkatu* ja *Fordellsgatan*). Pietarsaarella ei siis ole alettu mukauttaa sukunimiä äänteellisesti. Äänteellinen mukauttaminen on suositumpaa silloin, kun määriteosana on etunimi: Pietarsaaren kadunnimistössä on 24 katua, joiden määriteosana on etunimi, ja puolessa näistä on etunimeä mukautettu äänteellisesti, kuten esimerkiksi *Jaakonkatu* ja *Jakobsgatan*.

Nimien *syntaktis-semanttinen jäsentely* auttaa selvittämään nimien rakennetta ja nimeämissysteemiä, ja paino on tällöin nimien yksilöivässä ominaisuudessa (Ainiala–Pitkänen 2002: 234–235). Nykyään erityisen suosittu nimistö tutkimuksen suuntaus on *sosio-onomastiikka*. Siinä tutkimuksen keskiössä on nimien käyttäjä, ja tutkijaa kiinnostavat mm. kielenkäyttäjän variaatio, nimien osaaminen eli nimitaito sekä iän, sukupuolen, koulutuksen ym. vaikutus nimitietouteen. Mielenkiintoista on tutkia myös ihmisten asenteita ja suhtautumista nimiin. (Ainiala–Pitkänen 2002: 236–238.)

Suomalainen nimistö tutkimus sai uutta pontta vuonna 1964, kun Helsingin yliopistoon perustettiin ensimmäinen nimistö tutkimuksen professori, joka säilyi vuoteen 1998 asti. Viran ensimmäinen haltia oli Viljo Nissilä. (Ainiala ym. 2008: 80.) Nimistö tutkijoiden kansainvälistä yhteistyötä edesauttaa International Council of Onomastic Sciences eli ICOS, joka on vuodesta 1938 järjestänyt kansainvälisiä nimistö tutkimuksen kongresseja aina kolmen vuoden välein (Ainiala ym. 2008: 82). Pohjoismaista yhteistyötä nimistö tutkimuksen alalla on vuodesta 1971 edustanut NORNA eli Nordiska samarbetskommittén för namnforskning. Se järjestää alan kongresseja aina viiden vuoden välein. (Ainiala ym. 2008: 84.)

Paikannimien lisäksi nimistö tutkija voi tarkastella myös *henkilönimiä* – sekä *etu-* että *sukunimiä* – ja *kirjallisuuden nimiä* sekä *kaupallisia nimiä*. Koska edellä mainittujen kaltaisia nimiä esiintyy usein myös kadunnimien määriteosissa, ei kadunnimien tutkijakaan voi niiltä täysin välttyä. Esimerkiksi Pietarsaarella on 24 suomenkielistä katua, joiden määriteosana on ihmisen etunimi (esim. *Markuksenkuja*). Sukunimimääritteisiä kadunnimiä on 27 (esim. *Brunbergintie*), ja sellaisia kadunnimiä, joiden määriteosana on sekä etu- että sukunimi, on kuusi (esim. *Otto Malminkatu*). Silmiinpistävää on, että sukunimistä kahta lukuun ottamatta kaikki ovat ruotsinkielisiä, mikä kertoo ruotsin kielen vahvasta asemasta kaupungissa. Toinen silmiinpistävä seikka on, että Pietarsaaren kadunnimissä esiintyy paljon J. L. Runebergin *Vänrikki Stoolin tarinoihin* perustuvia nimiä: *Munterinkatu*, *Döbelninkatu* ja *Kulneffinkatu*. Pietarsaarella on kunniakas maine merenkulussa ja laivanrakennuksessa, joten ei liene ihme,

että kaupungista löytyy purjelaivojen mukaan nimettyjä katuja, kuten esimerkiksi *Veritas* ja *Vesta* (Ainiala ym. 2008: 162, 275, 332; Björklund 2010.)

2.2 Paikannimien tutkimus

”Mikä sana tahansa, joka merkitsee jotakin asiaa, esinettä, henkilöä (sekä etu- että sukunimet), eläintä, kasvia tms., voi sellaisenaan muodostaa paikannimen.” Näin paikannimen määrittelee maamme nimistöntutkimuksen pioneeri Viljo Nissilä. (Nissilä 1962: 57.) Paikannimien keruun voidaan Suomessa katsoa alkaneen 1800-luvun lopulla. Vuonna 1917 ilmestyi Lönnbohmin paikannimisanakirja, joka kustannettiin Muinaismuistoyhdistyksen toimesta. Paikannimien keruu aloitettiin meillä Saksan ja Skandinavian maiden mallin innoittamana, mutta keruu oli vielä 1900-luvun alussa epämääräisesti siellä täällä tapahtuvaa. (Nissilä 1962: 12–13.) 1900-luvun mittaan nimistöntutkimuksesta tuli yhä monitieteisempää, kun paikannimistö alkoi kiinnostaa kielitieteilijöiden lisäksi myös historiantutkijoita ja arkeologeja. Uhkana alkoi jo tuolloin olla vanhojen nimitietäjien kuolema, joten aika alkoi käydä vähiin, mikäli vanha paikannimistö haluttiin ehtiä kerätä. Nimistöntutkimusta jouduttamaan perustettiin Tieteellisten seurain paikannimitoimikunta vuonna 1915 ja Sanakirjasäätiön nimistöjaos vuonna 1959. (Itkonen 1961: 7–8; Nissilä 1962: 14–15.) Paikannimiä kerättiin haastatteleamalla ihmisiä, ja apuna olivat myös maarekisterit, tonttikirjat, kirkonkirjat ja erilaiset kartat (Itkonen 1961: 10; Nissilä 1962: 18–19). Vanhimpia karttoja on jo 1500-luvulta, mutta niiden nimien kirjoitusasuissa on paljon horjuvuutta; parempia karttoja on 1600- ja 1700-luvuilta lähtien (Nissilä 1965: 27–30). Suomalaiselle onomastiikalle on ollut ominaista juuri paikannimistön ja etenkin maaseutunimistön tutkimus; kaupunkinimistöä – sekä virallista että epävirallista – on tutkittu toden teolla vasta 2000-luvulla (Ainiala 2005: 10–11).

Nimen läpinäkyvyydestä puhuttaessa erotetaan nimen sanojen läpinäkyvyys (*sanasemanttinen* eli *leksikaalinen taso*) ja nimen asiataustan läpinäkyvyys (*lausesemanttinen* eli *syntaktissemanttinen taso*). W. F. H. Nicolaisen painottaa, että paikannimeä ei tarvitse ”ymmärtää” sitä käyttääkseen. Paikannimen leksikaalinen merkitys monesti häviää ajan myötä, ja monesta nimestä tulee ennen pitkää opaakki. Paikannimien läpinäkyvyyden asteen voikin nähdä eräänlaisena jatkumona. (Ainiala 1997: 18; Kiviniemi 1990: 12.)

Hyvä nimistöntutkija pystyy tunnistamaan tietyn alueen pelkän nimistön perusteella ja osaa nimistön avulla päätellä alueen historiaa (Kiviniemi 1990: 25). Kun siis Pietarsaaren kadunnimien määriteosissa esiintyy runsaasti laivoihin, merenkäyntiin ja tupakkaan liittyviä sanoja, ei liene yllätys, että kyseessä on vanha satama- ja laivanveistämökaupunki, jossa on

ollut myös huomattava tupakkatehdas (esim. *Perämiehenkatu*, *Ankkuritie* ja *Tupakankatu*). *Vänrikki Stoolin tarinoiden* henkilöhaahmojen nimien esiintyminen kadunnimissä (esim. *Munterinkatu*) viittaa siihen, että kirjailija J. L. Runebergilla on vahva sidos kaupunkiin. Mikäli tunnistaa purjelaivojen nimet esimerkiksi kadunnimistä *Vesta* ja *Orient*, voi päätellä Pietarsaarella olleen maineikas historia laivanrakennuksessa ja purjehduksessa. Lukuisten vesilintujen esiintyminen kadunnimien määriteosissa (esim. *Telkkätie* ja *Lokkikuja*) viittaa vahvasti meren läheisyyteen. (Björklund 2010; Nikula 1952: 49–50, 54.)

Nimistö muuttuu kulttuurin ja elämäntapojen muuttuessa. Esimerkiksi isojako kasvatti aikanaan tilojen lukumäärää, ja samalla kasvoi paikannimienkin määrä (Kiviniemi 1990: 27–28). 1990-luvun arvio oli, että suomenkielisiä paikannimiä on 2–2,5 miljoonaa ja ruotsinkielisiä noin 300 000. *Nimitiheys* vaihtelee Suomessa paljon: keskimääräinen nimitiheys on 6–7 paikannimeä/km². (Pitkänen 1999b: 9.)

Mitä pitempään jokin alue on ollut asuttu, sitä monikerroksisempaa paikannimistö on ja sitä vanhempaa sanastoa nimet sisältävät (Kiviniemi 1990: 38–39). Paikkoja luokittelevat sanat (esim. maastotermit) ovat jokaisen kielen keskeistä sanavarastoa, mistä kertoo jo sekin, että yleiskieliselle maastotermille on usein jopa kymmenittäin murteellisia synonyymejä. *Paikanlajilla* tarkoitetaan paikan luokkaa, jota nimen tarkoite edustaa. Suomalaisen paikannimen prototyyppi on kaksiosainen nimi, joka muodostuu paikanlajin ilmaisevasta pääsanasta eli *perusosasta* ja sitä edeltävästä *määriteosasta*. Kadunnimet edustavat vahvasti tätä prototyyppiä. Myös artefaktinimet on Suomessa vanhastaan tulkittu paikannimiksi. (Kiviniemi 1990: 44–45; Pitkänen 1999b: 7–8.) Erilaisista paikoista on Suomessa eniten nimetty peltoja ja lohkotiloja. Luontopaikoista eniten on nimetty maankohoumia, metsiä, soita ja saaria. (Kiviniemi 1990: 52.)

Paikka-appellatiivit – joita kutsutaan myös *maastoappellatiiveiksi* tai *topografisanoiksi* – eivät useinkaan itsessään muodosta paikannimiä (kuitenkin esim. *lahti* ja *Lahti*), mutta kaksi- tai useampiosaisien nimien pääsanoina eli perusosina ne esiintyvät usein. Jos paikannimi on yksiosainen, tuo osa voi olla paikanlajia ilmaiseva sana tai paikan erityispiirrettä ilmaiseva sana. Kiviniemi on laskenut, että suomen kielessä on kaikkiaan ainakin tuhat erilaista paikka-appellatiivia, ja näistä monet voivat tarkoittaa useammankinlaista paikkaa. (Ainiala ym. 2008: 98–99; Kiviniemi 1990: 53.) On kiintoisaa, että vaikka esimerkiksi *mäki*-maastoappellatiivilla on runsaasti erilaisia kuvailevia ja murteellisia synonyymejä (esim. *nyppylä* ja *töyräs*), *mäki* on silti paikannimistömme yleisin maankohoumaa tarkoittava sana (Kiviniemi 1990: 62, 81–83).

Jako propreihin ja appellatiiveihin on universaali, ja monesti joudutaan toteamaan, että jokin sana voisi yhtä hyvin olla kumpikin. Kiviniemen mukaan yhdyssana on kaikkein ilmaisuvoimaisin paikannimien sanatyyppejä, vaikka juuri yhdyssanoissa on paljon tulkinnanvaraisuutta sen suhteen, onko sana erisnimi vai appellatiivi. Esimerkiksi sanat *suojärvi* ja *Suojärvi* ovat malliesimerkkejä *appellatiivisesta homonymiasta*. Kontekstista riippuen sana tulkitaan joko yleisnimeksi (‘jokin suolla oleva järvi’) tai erisnimeksi (‘jokin tietty Suojärviniminen järvi’). Erisnimenä Suojärvi olisi *transparentti* eli läpinäkyvä propri. Ainiala kuitenkin muistuttaa, että suurimmalta osalta paikannimistä puuttuu appellatiivinen homonymi. (Ainiala 1997: 22; Kiviniemi 1990: 86–88, 90.) *Depropriseksi nimeksi* määritellään nimi, joka muodostuu jo olemassa olevasta proprista. *Deappellatiivinen nimi* puolestaan muodostuu ei-proprisesta nominista, ei-proprisesta nominista ja nimenmuodostussuffiksista tai ei-proprisesta nominista ja luokittelevasta appellatiivista. (Ainiala ym. 2008: 92–93.)

Sellaista paikannimessä tapahtuvaa rakennemuutosta, jossa nimeen lisätään sen tarkoitetta selventävä perusosa, kutsutaan *epeksegeesiksi* (esim. *Vesineva + keidas > Vesinevankeidas*). Epeksegeettisissä nimissä määriteosan on oltava definiittinen genetiivi (Kiviniemi 1990: 102). Eräänlainen epeksegeesin käänteisilmiö on *ellipsi*, jolloin nimeä lyhennetään esimerkiksi ottamalla perusosa pois (esim. *Haarahonganmäki > Haarahonka*) (Kiviniemi 1990: 104). Yleensä paikannimen perusosa ilmaisee paikanlajia, mutta näin ei tietenkään aina ole. Mikäli perusosa ei ilmaise paikanlajia, paikan entiteetti on saattanut aikojen saatossa muuttua, kyseinen nimi on aiemmin tarkoittanut jotakin toista paikkaa tai sitten nimi on alun perinkin perustunut metaforaan tai metonymiaan. (Kiviniemi 1990: 106.) Kiviniemen (1990: 109) laskelmien mukaan yleisimmät paikannimien perusosat ovat *pelto*, *mäki*, *suo* ja *niitty*.

Oman paikannimiryhmänsä muodostavat erilaiset *liitynnäiset*. Jos uuden nimen määriteosana on jokin kantanimi kokonaisuudessaan, kyseessä on *kokoliitynnäinen* (esim. *Saarijärvi + kangas > Saarijärvenkangas*). *Määriteliiitynnäisestä* puhutaan silloin, kun uuteen nimeen siirtyy vain kantanimen määriteosa (esim. *Saarijärvi + lahti > Saarilahti*). Kaikkein harvinaisin on *perusosaliitynnäinen* (esim. *Saarijärvi + perä > Järvenperä*). Kantanimi ja liitynnäiset yhdessä muodostavat *nimiryppään*. Vielä nimiryppästäkin laajempi ryhmä on *nimiketju*. (Ainiala ym. 2008: 101–103; Kiviniemi 1990: 124–125.)

Suora nimeäminen perustuu siihen, että paikalle annetaan nimi paikan ominaisuuden mukaan, esimerkiksi pitkänomaiselle järvelle annetaan nimi *Pitkäjärvi*. Paikka voidaan nimeä myös epäsuorasti, eli voidaan turvautua *assosiaationimiin*: Jos Suomessa alettaisiin jotakin kylmää, karua ja harvaan asuttua aluetta kutsua ominaisuuksiensa vuoksi vaikkapa *Alaskaksi*, kyseessä olisi *vertaileva siirrynnäinen* eli *proprinen metafora*. Edellisen kaltainen nimeämi-

nen perustuu *yhtäläisyysassosiaatioon*. Läheiseltä paikalta toiselle siirtynyttä nimeä kutsutaan puolestaan *metonymiseksi siirrynnäiseksi*, mikä puolestaan perustuu *kosketusassosiaatioon*. Omassa tutkimuksessaan Kiviniemi on päätenyt siihen, että yleisin luontonimien määriteosa on *kivi* ja kulttuurinimien määriteosa *koti*. (Ainiala ym. 2008: 103–106; Kiviniemi 1990: 101, 127, 151.) Jos jokin järvi on nimeltään *Ilojärvi*, voidaan lähellä sijaitseva toinen järvi nimetä *vastakohtanimille* tyypillisesti *Surujärveksi* (Kiviniemi 1990: 224).

Paikannimien muuttumisesta on Suomessa tehty melko vähän tutkimusta. Suomessa paikannimistön tutkimus on vanhastaan ollut etymologisesti painottunutta. (Ainiala 1997: 11–13.) Paikannimien *lausesemanttisessa analyysissä* selvitetään nimeämisperusteita ja tulokset esitetään usein *parafraaseina*: esimerkiksi *Kirkkomäki*: 'mäki jolla on kirkko' (Ainiala ym. 2008: 100).

Säilynyt nimi on nimi, joka on aktiivisessa käytössä ja jonka tarkoite on olemassa. *Muuttunut nimi* tarkoittaa nimeä, jossa on tapahtunut rakenteellista tai äänteellistä muutosta, joka ei kuitenkaan johdu esimerkiksi murteen muuttumisesta. *Kadonneeksi nimeksi* sanotaan nimeä, jota ei enää käytetä aktiivisesti, jonka tarkoite on hävinnyt tai jota ei enää muisteta. (Ainiala 1997: 26.) *Rinnakkaisnimistä* puhutaan silloin, kun samasta kohteesta on käytössä kaksi eri nimeä. Saman nimen eri muotoja kutsutaan *rinnakkaismuodoiksi*. (Ainiala 1997: 28–30.) Jos nimi vaihtuu kokonaan uudeksi nimeksi, kyseessä on *vaihtunut nimi*. Vaihtunut nimi on aina eri nimi kuin sitä edeltänyt nimi; kyseessä ei siis ole pelkkä nimessä tapahtunut rakenteellinen tai äänteellinen muutos. (Ainiala 1997: 26.) Paikannimien säilymisen edellytyksenä on asutuksen ja tradition katkeamattomuus, tarkoitteiden pysyvyys ja käyttäjäkunnan säilyminen. Paikannimien uhkia puolestaan ovat autioituminen, tarkoitteen häviäminen tai muuttuminen ja kulttuurin muutokset. Tavallisesti luontopaikkojen – erityisesti vesistöjen – nimet säilyvät parhaiten. Kulttuurinimistä parhaiten säilyvät artefaktien nimet. Virallisen paikannimen tietoiseen muuttamiseen eli nimen vaihtamiseen ei ryhdytä kevyin perustein, sillä vakiintunutta ja hyväksi havaittua nimeä ei ole viisasta muuttaa. Yleensä nimen muuttaminen edellyttää, että paikan entiteetissä on tapahtunut huomattavia muutoksia. (Ainiala 1997: 161–163, 200; Ainiala ym. 2006: 103–104.)

Paikannimen muuttuminen voi olla joko *rakenteellista* tai *äänteellistä*. Rakenteellinen muutos voi olla joko *leksikaalista* tai *morfologista*. Leksikaalisia muutoksia ovat ellipsi, reduktio, epeksegeesi, suffiksaatio ja perusosan vaihtuminen. Morfologista muutosta on esimerkiksi perusosan vaihtuminen yksiköstä monikkoon tai määriteosan vaihtuminen nominatiivista genetiiviin. *Varianttien vaihtelusta* on kyse silloin, kun jostakin paikasta on jatkuvasti käytössä kaksi eri varianttia. (Ainiala 1997: 168.) *Reduktio* tarkoittaa nimen keskellä olevan ele-

mentin ellipsiä (esim. *Haukijärvenvuori* > *Haukivuori*). *Suffiksaati*ossa suffiksi korvaa perusosan (esim. *Saarijärvi* + *-nen* > *Saarinen*). *Nimenmuodostussuffikseista* yleisin lienee sukunimissäkin tuttu *-la/-lä*. Nominatiivin ja genetiivin työnjaosta voi todeta karkeasti, että genetiivimuotoinen määriteosa ilmaisee usein paikan käyttäjää tai omistajaa. Nominatiivimuotoinen määriteosa puolestaan ilmaisee usein jotakin paikalla sijaitsevaa tai paikan ominaisuutta. (Ainiala 1997: 172, 181, 187.) Vibeke Dalbergin mukaan paikannimen vaihtuminen edellyttää aina vanhan ja uuden nimen yhtäaikaista käyttöä, ennen kuin uusi nimi lopullisesti syrjäyttää vanhan. Ainiala ei kuitenkaan pidä yhtäaikaista käyttöä välttämättömänä. (Ainiala 1997: 233.)

Länsi-Suomessa asutus on vanhempaa, joten myös perinnäinen paikannimistö on vanhempaa ja siksi läpinäkymättömämpää kuin esimerkiksi Savossa, jossa asutus on ollut nuorempaa ja myös liikkuvampaa. *Perinnäisiä paikannimiä* ovat ei-suunnitellut, spontaanisti syntyneet nimet vastakohtana suunnitelluille kaavanimille. (Ainiala 1997: 231; Ainiala ym. 2008: 88–89.) *Paikannimen etymologointiin* kuuluvat mm. nimen ikääminen, nimen alkuperäiskielen ja alkuperäisen kirjoitusasun selvittäminen, äänteellisten, morfologisten ja sanastollisten muutosten tutkiminen sekä sen selvittäminen, mitä nimi on sen antohetkellä tarkoittanut (Ainiala–Pitkänen 2002: 231–232; Vahtola 1999: 4–5).

Paikannimien ikääminen on monesti hankalaa, sillä hyvinkin nykyaikaiselta näyttävä nimi voi todellisuudessa olla ikivanha. Ikäämisessä auttavat nimestä tehtävät loogiset päätelmät: jos nimi esimerkiksi sisältää kristillisperäisen henkilönimen, paikka on voitu nimetä vasta kristinuskon saapumisen jälkeisellä ajalla. Ikäämisessä on otettava huomioon myös luonnossa tapahtuneet muutokset, kuten esimerkiksi Pohjanlahden rannalla tapahtuva maankohoaminen. Pietarsaaren sataman paikka on vaihtunut useasti vuosisatojen kuluessa nimen omaan maankohoamisen takia. Aiemmin satama sijaitsi nykyisessä Lapinnevan kaupunginosassa, jonka nimistössä on edelleen sellaisia entiseen merenrantaan viittavia nimiä kuten *Mararannantie*. Aikoinaan satama on sijainnut myös Oxhamnin alueella, ja tämä näkyy edelleen alueen nimessä: *en hamn* merkitsee suomeksi ’satamaa’ (RSS s.v. *en hamn*). Nykyään Lapinnevassa sijaitsee mm. yksi kaupungin kirkoista ja Oxhamnissa on ruotsinkielinen Oxhamns skola. (Ainiala ym. 2008: 117–119; Björklund 2010.) Suomen vanhin paikannimistö ulottuu pyynti- ja eräkulttuurin ajalle, ja vanhinta nimistöämme ovat huomattavimmat makrotoponyymit (Ainiala ym. 2008: 122–123).

Lainanimeksi sanotaan kielestä toiseen lainattua saman paikan nimeä. Jollakin alueella aiemmin puhuttuun kieleen perustuvaa nimeä kutsutaan *substraattinimeksi*. Myös nimen kielestä voidaan tehdä ajallisia päätelmiä, jos pystytään selvittämään, milloin tietyllä alueella on

asunut tietynkielistä väestöä. Lainaa voi olla koko nimi, yksittäinen nimielementti tai nimen idea. (Ainiala ym. 2008: 125; Slotte 1999b: 17.) Ruotsinkielistä asutusta on ollut rannikoilamme jo 1100- ja 1200-luvuilta alkaen. Aiemmin ruotsinkielinen asutus ulottui paljon nykyistä syvemmälle Sisä-Suomeen. Ruotsalaisuus näkyy yhä monissa sittemmin suomalaistuneiden alueiden paikannimissä: esimerkiksi ruotsin *sund* on monissa paikannimissämme mukautetussa asussa *sunti* (esim. *Rävsunden* > *Reevsunti*). Alkujaan ruotsinkielisiä nimiä on myös käännetty, mikäli nimi koostuu appellatiiveista: *Brändö* > *Kulosaari* ja *Bredvik(en)* > *Laajalahti*. Äänteellistä mukauttamista ja kääntämistä voi tapahtua myös yhdessä ja samassa nimessä: *Bredvik(en)* > *Preiviikki/Preilahti*. Myös epeksegeesiä on käytetty – lähinnä selvyyden vuoksi: *Bredvik(en)* > *Preiviikinlahti*. (Ainiala ym. 2008: 126–128.)

Nykyään yleisohje on se, että suositaan alkukielistä endonyymiä, jos se on riittävän helppokäyttöinen. Seuraavana keinona on nimen kääntäminen ja – jos se ei tule kyseeseen – viimeisenä äänteellinen mukauttaminen. Joissakin tapauksissa vieraskielinen nimi voidaan myös korvata kokonaan uudella nimellä. (Pitkänen 1999a: 16–17.) Myös saamelaiset ovat aiemmin asuneet paljon nykyistä laajemmalla alueella aina Savo ja Hämettä myöten, mikä näkyy myös monissa paikannimissä: *Maaninka*, *Puolanka*, *Sonkajärvi* (Ainiala ym. 2008: 129–130). Tutkimukset osoittavat kuitenkin, että kielirajoilla kääntäminen on harvinaisempaa kuin äänteellinen mukauttaminen. Varsinkin pienen piirin käytössä olevia, usein kansanomaisia paikannimiä on ollut tapana vain mukauttaa suomalaiseen suuhun paremmin sopiviksi: esimerkiksi *Broby* on suomeksi *Ruuppy* eikä *Siltakylä*. (Slotte 1999a: 125–126.) Lainattu paikannimi voi joskus näyttää oudolta (etenkin äänteellisesti mukautettuna), mutta se voi olla myös hyvä asia: hieman oudoksuttavalta ja epäsuomalaiselta kuulostava sana erottuu paremmin propriksi, eikä sitä silloin sekoiteta appellatiiveihin. Lainanimistä ei usein edes pysty erottamaan määräite- ja perusosia. (Zilliacus 2001: 70–72.)

Nimistöntutkija voi toteuttaa myös *nimitaitotutkimuksen*, jolla mitataan nimien osaamista eli sitä, minkä laajuinen nimistö tutkittavalla henkilöllä on hallussaan. Tutkimuksen yhteydessä voidaan myös tarkastella, onko iällä, koulutuksella tai sukupuolella osuutta nimitaitoon. *Nimireviiriksi* nimitetään sitä maantieteellistä aluetta, jolta nimet tiedetään. (Ainiala ym. 2008: 144–148.) Nimistön vaihtelu voi olla joko käyttäjäkohtaista eli *sosiaalista vaihtelua* tai tilannekohtaista eli *tilanteista vaihtelua*. Jälkimmäisessä määräävänä tekijänä ovat tilanteen muodollisuusaste sekä se, millaisia ihmisiä tilanteessa on osallisena. (Ainiala ym. 2008: 153.) *Kansanlingvistiikka* pyrkii vastaamaan kysymykseen, miten ihmiset suhtautuvat nimiin ja millaisia mielikuvia nimi heidän mielestään ilmaisee ja herättää (Ainiala ym. 2008: 153–155).

Paikannimillä on siis paikkaa identifioivan funktion lisäksi myös *sosiaalinen eli yhteisöllinen funktio*. Koska nimeämisellä voidaan ilmaista myös asenteita ja tunteita – niin positiivisia kuin negatiivisiaakin – on nimillä myös *affektiivinen funktio*. Nimi yleensä kertoo jostakin paikasta, joten nimet ovat usein myös enemmän tai vähemmän *informatiivisia*. (Ainiala ym. 2008: 155–160.)

2.3 Kaupunkinimistön tutkimus

Kaupunkinimistöön kuuluvat mm. kaupunginosien, katujen, puistojen, kenttien, yritysten ja kortteleiden nimet – myös epäviralliset nimet. Kaupunkiympäristössä on enemmän erilaista nimettävää kuin maaseudulla, joten kaupunkinimistö on monimuotoisempaa. Suurin osa nimetyistä kohteista (n. 50 %) on rakennuksia ja liikkeitä. Erilaisia alueita, kulkuväyliä ja rakennelmia on noin kolmannes, ja viheralueiden nimet muodostavat kaupunkinimistöstä noin 10 %. (Ainiala 2005: 11–13.) Kaupunkinimistöä on Suomessa tutkittu oikeastaan vasta 2000-luvulla. Vuosina 2001–2003 toteutettiin kaupunkinimistön tutkimuksen pilottihanke, jossa keskeisiä olivat suomen kielen opiskelijoiden opinnäytetyöt. Hankkeeseen osallistui noin 40 opiskelijaa Helsingin, Turun, Tampereen, Jyväskylän ja Joensuun yliopistoista, ja he tutkivat niin virallista kuin epävirallistakin kaupunkinimistöä. Kadunnimiä tutkittiin seuraavista kaupungeista: Joensuu, Joutseno, Kokkola, Kyröskoski, Lieksa, Nurmes, Nurmijärvi, Pori, Savonlinna, Suomussalmi, Ulvila ja Vaasa. Kaupunkinimistön tutkimuksessa on tähän asti keskitytty lähinnä nimeämisperusteiden tarkasteluun, mutta sosio-onomastiikka on valtaamassa koko ajan enemmän alaa. (Ainiala 2003: 207–208; Ainiala 2005: 11–13.)

Epävirallinen nimiaineisto kerätään usein kyselyin ja haastatteluin. *Epäviralliset nimet* jaetaan kahteen ryhmään: virallisista nimistä riippumattomiin *primaareihin epävirallisiin nimiin* sekä jollakin tavalla virallisiin nimiin pohjautuviin *sekundaarisiin epävirallisiin nimiin*. Sekundaarisia nimiä on enemmän kuin primaareja, ja niitä muodostetaan usein erilaisilla johdintimillä, joista yleisimmät ovat *-tsU*, *-is* ja *-Ari* (esim. *Hietaniemi* > *Hietsu*, *Vaasankatu* > *Vaasis* ja *Fleminginkatu* > *Flemari*). Primaarit nimet ovat yleensä kohdettaan kuvailevia, ja niistä paljastuu asenne kuvattavaa paikkaa kohtaan. Epävirallisissa nimissä on usein kyse leikitteilystä, ironiasta ja negatiivisten asenteiden ilmaisemisesta (esim. *sardiinipurkki* kerrostalon nimenä). Nimenmuodostuskeinoja ovat mm. äänteellinen muuttaminen, virallisen nimen lyhentäminen, kirjainlyhenteiden muodostaminen tai virallisen nimen korvaaminen kokonaan uudella (esim. *Paloheinä* > *Heinä*, *Citymarket* > *CM* ja *Myllypuro* > *Pyllymuro*). Epävirallista nimiaineistoa on yleensä kerätty nuorilta (koululaisilta), ja on havaittu, että nimiaiheet tulevat

etenkin ihmisruumiin, seksuaalisuuden ja päihteiden piiristä (esim. *Lutkaparkki*). Tavallista on myös, että nuorilla on samasta paikasta käytössään lukuisia eri nimiä tai saman nimen eri variantteja, jolloin muodostuu *nimiketjuja*. (Ainiala 2003: 211–215; Ainiala 2005: 15–18.)

Arkipuheessa käytössä oleva nimi eli ns. *käyttönimi* voi olla sekä virallinen että epävirallinen, mutta yleensä enemmistö käyttönimistä on epävirallisia. Epävirallisilla kaupunkinimillä ei yleensä ole kovin suuria käyttäjämääriä; vain harvat epäviralliset nimet ovat aktiivisesti käytössä koko kaupungin asukkailla. Epävirallisten nimien – etenkin *slanginimien* – tärkeimpiä funktioita onkin juuri me-hengen ja ryhmäidentiteetin luominen. Slanginimillä myös pilkataan ja osoitetaan asenteita. (Ainiala–Vuolteenaho 2005: 387–388.) Kun kaupunkinimistöä tutkitaan sosio-onomastisesti, selvitetään mm. nimenkäyttäjän nimitaitoa, asennetta nimiin sekä eri tekijöiden – kuten iän, sukupuolen ja koulutustason – vaikutusta yksilön nimorepertuaariin. Epävirallista nimistöä on toki tutkittu maaseudullakin, mutta yleensä epävirallisen nimistön tutkimus katsotaan osaksi kaupunkinimistön tutkimusta. (Ainiala 2005: 19–23; Ainiala–Pitkänen 2002: 236–238.) Monet Suomen kaupungeista ovat olleet pitkään melko maalaismaisia ja harvaan asuttuja, ja todella urbaaneja kaupunkeja on ollut vain muutama, joista tietenkin Helsinki on ollut huomattavin. Siksi monen nykyisen kaupungin nimistössä esiintyy vielä paljon nimiä, jotka on annettu luontopaikkojen (esim. soiden, mäkien, kallioiden) mukaan. (Pitkänen 2005: 168–170.)

Slanginimien tutkimusta pidettiin ennen osana slangisanaston tutkimusta ja nimet kerättiin kirjallisilla kyselyillä. Nykyään slanginimet katsotaan jo osaksi nimistöä. Slanginimet ovat usein vain pienen piirin käytössä, ja jotkut slanginimet voivat olla peräti kerrallisia ”heittoja”. Slanginimiä kerättäessä kirjallisia kyselyitä usein täydennetään suullisin haastatteluin. Koska slanginimet ovat niin lähellä slangisanoja, joudutaan taas kerran pohtimaan, mikä on ”oikea” propri. Usein käyttötilanne ratkaisee asian. (Mielikäinen 2005: 30–34.) Slanginimien muodostaminen on – ja on aina ollut – universaali ilmiö. Slanginimien muodostaminen on yleisintä suurissa kaupungeissa, mutta tapa on levinnyt myös maaseudulle. (Mielikäinen 2005: 34–38.) Slanginimitutkimuksessa pyritään yleensä selvittämään nimen aihepiiri eli paikanlaji, nimen alkuperä (esim. lähtökieli) ja muodostustapa, joita ovat mm. johtaminen ja lyhentäminen. Suomen tunnetuin slangi on Helsingissä puhuttava *Stadin slangi*. Nykyään slangisanoja muodostetaan lähinnä englannin mallin mukaan, mutta aiemmin ruotsin kieli – Helsingissä myös venäjän kieli – oli dominoiva. (Ainiala–Vuolteenaho 2005: 381–383; Mielikäinen 2005: 44–47.)

Haminan kaupungin nimistöä tarkasteltaessa voidaan havaita se sama ilmiö, joka näkyy Pietarsaarenkin paikannimissä: jos kaupungissa on yksi merkittävä elinkeino, rakennus tai

instituutti, se usein vaikuttaa myös kaupungin nimistöön ja kaupunkilaisten sanastoon. Pietarsaari on kuuluisa mm. tupakkatehtaastaan ja laivaveistämöistään sekä merenkäynnistä, mikä näkyy esimerkiksi kadunnimissä *Tupakankatu* ja *Prikintie*. Hamina puolestaan on kuuluisa Reserviupseerikoulustaan, joka on inspiroinut kaupunkilaisia sekä virallisten että epävirallisten nimien luomisessa (esim. elokuvateatteri *Bio Vanikka*) (Uotila 2005: 99–101). Ihmisen maailmankuvan voi päätellä osittain myös hänen käyttämästään nimistöä: etenkin vanhemmille ihmisille Hamina näyttää idyllisenä puutalokaupunkina, keski-ikäisille Hamina on jo kerrostalokaupunki, ja nuoret katsovat nimeämisen arvoiseksi ennen kaikkea erilaiset liikkeet ja ”hengailupaikat” (esim. *R-kioski* > *Ärrä*). Sitä vastoin yleiset saunat ovat hävinneet niin Kuopion kuin Haminankin katukuvasta jo aikoja sitten, joten nuorten nimistöön eivät saunojen nimet enää kuulu. Haminan tavoin myös Kuopiossa taloja nimeävät enemmän vanhat kuin nuoret ja nimenomaan asukkaiden ominaisuuksien perusteella. (Korkalainen 2005: 60–66; Uotila 2005: 101–106.)

Miten asenteet sitten näkyvät nuorten ja opiskelijoiden epävirallisissa nimissä? Nuoret ja opiskelijat nimeävät eniten erilaisia rakennuksia ja asuinalueita ja yllättävän usein muodostamalla uusia primaarisia nimiä. Nimistä paljastuu usein halveksuva asenne nimettäviä paikkoja kohtaan, vaikka joskus on vaikea sanoa varmasti, onko näennäisen pejoratiivisessa nimessä sittenkin kyse enemmän ironiasta ja huumorista kuin aidosta halveksunnasta (esim. *Nälkälaakso*, *Bronx* ja *Betonikasat*). Pilkkaa kohdistetaan sekä paikkoihin itsessään että paikkojen käyttäjiin tai niiden asukkaisiin (esim. *Räkälä* ja *Karvalakkipuoli*). (Seppänen 2005: 128–129; Sirén 2005: 113–116.) Yhteistä nuorille ja opiskelijoille on se, että kouluun ja opiskeluun liittyviä rakennuksia ja rakennusten osia nimetään huomattavan paljon (esim. *Skole* ja *Kidutuskammio*). Toisaalta katujen nimeäminen ei kuulu kummankaan ryhmän edustajien tapoihin. (Seppänen 2005: 140–141; Sirén 2005: 117, 120.) Entä mihin epävirallisia nimiä tarvitaan? Joskus tilanne voi olla se, ettei nimettävällä kohteella ole ollenkaan virallista nimeä ja nimi on pakko keksiä. Epäviralliset nimet ovat myös usein lyhyempiä ja helpompia ääntää ja muistaa. (Ainiala 2003: 216–217; Ainiala ym. 2008: 142–143.)

2.4 Virallisen kaavanimistön tutkimus

Virallista kaupunkinimistöä ovat mm. *kaavanimet*, joista määrällisesti eniten on kadunnimiä. Muita kaavanimiä ovat mm. kaupunginosien, torien, puistojen ja aukoiden nimet. Kaavanimien lisäksi muita virallisia kaupunkinimiä ovat mm. yritysten, yhdistysten yms. nimet. Viralliset nimet voivat olla joko varta vasten suunniteltuja tai spontaanisti syntyneitä, kunhan

niillä vain on virallisen nimen status. Maankäyttö- ja rakennuslaki velvoittaa kuntia nimeämään kadut ja antamaan kaupunginosille numerot. (Ainiala 2005: 12–15; Ainiala ym. 2008: 131–133.)

Millainen on hyvä asuinalueen nimi? Nykyaika toimii joka suhteessa yhä enemmän markkinavoimien ehdoilla, mikä tarkoittaa, että nimienkin täytyy olla myyviä. Uuteen asuinalueeseen halutaan liittää positiivisia mielikuvia, jotta se houkuttelisi asukkaita ja jotta alueen talot ja asunnot menisivät hyvin kaupaksi. Hyvä nimi on tässä prosessissa tärkeä tekijä. Nimi on osa alueen imagoa eli julkisuuskuvaa. Siksi viime aikoina onkin alettu kiinnittää yhä enemmän huomiota *nimi-imagoon* ja sen tutkimiseen. (Päres-Schulman 2005: 204–206.)

Varsinaista Paikannimilakia ei ole, mutta rakentamista ja kaavoitusta säätelevät Kuntalaki sekä Maankäyttö- ja rakennuslaki. Kuntien välillä on eroja siinä, miten ne nimeävät uusia kaava-alueita, mutta yleensä pyritään huomioimaan asiantuntijoiden, tavallisten kuntalaisten sekä yrittäjien intressit ja mielipiteet. Monessa kunnassa toimii ainakin jonkinlainen nimitoimikunta, johon kuuluu eri alojen asiantuntijoita, ja sellainen on myös Pietarsaarella. Kaupunginosien ja asuinalueiden nimet ovat kaikkein pysyvintä kaavanimistöä, ja ne toimivat runkona muulle, myöhemmälle nimistölle. Esimerkiksi uusien kaava-alueiden kadunnimissä hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan alueen vanhaa nimistöä. Vanhan nimistön hyödyntäminen on myös Pietarsaaren uusien kadunnimien muodostamisen peruslähtökohta. (Päres-Schulman 2005: 207.)

Espoon kaupunki on ollut nimistönsuunnittelussa edelläkävijä: kaupungissa on tehty systemaattista nimistönsuunnittelua jo 1950-luvulta lähtien. 1970-luvulta asti Espoossa on toiminut kaupunkisuunnittelukeskuksen nimistöryhmä, joka pyrkii aina kuuntelemaan eri tahojen mielipiteitä nimiasioissa. (Viljamaa-Laakso 1999: 29–30.) Vuonna 1997 Espoon kaupunki päätti järjestää nimikilpailun, kun tuli ajankohtaiseksi nimetä uusi aluekeskus. Kilpailu tuotti yhteensä 561 nimiehdotusta, joista 434 erilaista. Kilpailun tuloksista ilmenee, että ylivoimaisesti suosituin nimenantoperuste paikannimelle on toinen paikannimi. Espoon uuden aluekeskuksen nimiehdotusten suosituimpia määriteosia olivat *Espoo*, *Matinkylä* ja *Olari*. Toiseksi suosituin nimenantoperuste on nimettävän paikan historia. (Päres-Schulman 2005: 202, 212–214.) Nimikisan voittajaksi selviytyi *Matinportti*. Kaupungin viranomaiset eivät kuitenkaan hyväksyneet tätä nimiehdotusta, koska se ei heidän mielestään ollut riittävän myyvä ja moderni nimi. Lopulta uuden aluekeskuksen nimeksi tuli *Piispansilta* eli *Biskopsbro*. Perusteluissa mainitaan, että kyseinen nimi on lyhyt ja helppo. Nimi viittaa Piispankylään, ja siltakin sijaitsee melko lähellä. (Päres-Schulman 2005: 215.)

Entä millainen on hyvä kadunnimi? Monet nimistötutkijat ja muut työssään kadunnimien kanssa tekemisiin joutuvat (esim. pelastustyöntekijät ja postinkantajat) ovat yleisesti sitä mieltä, että hyvältä kadunnimeltä edellytetään lyhyyttä, ajattomuutta, selkeyttä ja helppoa ääntämystä. Hyvä kadunnimi on myös helppo kirjoittaa ja muistaa. Kadunnimeen ei mielellään haluta rumilta kuulostavia ja ulkomaalaisille vaikeita *y*-, *ä*- ja *ö*-äänteitä. Kadunnimen olisi hyvä perustua jo olemassa olevaan nimistöön, ja perusosaksi tulisi valita mielellään *tie*, *katu* tai *polku*. Pietarsaaren suomenkielisistä kadunnimistä 53,5 % on sellaisia, joiden perusosa on *tie*. Se on siis selvästi suosituin kadunnimen perusosa Pietarsaaressa. Toiseksi suosituin on *katu*, joita on 19,4 % perusosista. *Polkuja* on 3,2 % perusosista. Erityisen tarkkana tulee olla niiden kadunnimien suhteen, jotka eivät ole prototyyppisiä kadunnimiä. Tällaisia ovat esimerkiksi yksiosaiset kadunnimet, joista puuttuu perusosa. Tällaisia on 5 % Pietarsaaren kadunnimistä, eli perusosattomat kadunnimet ovat peräti neljänneksi yleisin kadunnimityyppi Pietarsaaressa. Kadunnimeltä vaaditaan lyhyyttä jo senkin vuoksi, että kovin pitkää nimeä on vaikea saada mahtumaan lomakkeisiin ja kaavakkeisiin. Katujen ei myöskään soisi sekoittuvan keskenään. Nimen ei saisi myöskään olla ”tuulesta temmattu”, vaan hyvällä kadunnimellä tulisi olla jonkinlainen historia. Ristiriitaisiakin vaatimuksia on esitetty: nimen pitäisi olla yhtäaikaan sekä neutraali että persoonallinen ja samalla mahdollisimman suomalaisen oloinen ja kuuloinen mutta kuitenkin helppo myös ulkomaalaiselle. (Slotte 1999a: 128–129; Valkama 2008: 39–42; Yli-Kojola 2005: 179–183.)

Nimistöhuolto ohjeistaa, että perusosien tulisi muodostaa looginen järjestelmä ja että perusosissa olisi hyvä olla vaihtelevuutta: *katu*-perusosa tulisi antaa vain kaupungin keskusta-alueella oleville teille, ja muualla teitä tulisi nimittää *teiksi*, *väyliksi* tms. Pietarsaaressa tämä sääntö pätee hyvin: *katu*-loppuiset tiet ovat ryhmittyneet keskustaan ja keskustan välittömiin naapurikaupunginosiin. Pietarsaaressa pätee hyvin myös se logiikka, että kadut, joiden perusosa on *polku* tai *kuja*, ovat kapeampia ja lyhyempiä kuin esimerkiksi *tie*-loppuiset kadut. Miellenkiintoinen on myös ilmiö, joka näkyy esimerkiksi kadunnimiparissa *Orvokintie–Orvokinkuja*: *Orvokinkuja* on *Orvokintien* kapeampi, umpitienä päättyvä jatke. Kahta saman nimistä katua ei saa olla samassa kaupungissa. Kadunnimien lähtökohdaksi suositellaan alueen vanhaa nimistöä, sillä näin taataan paikallisen kulttuurin säilyvyys ja nimiin saadaan historiallista kerrostuneisuutta. Jos kunta on virallisesti kaksikielinen, kadunnimet tulee antaa sekä suomeksi että ruotsiksi. (Ainiala ym. 2008: 131–133.) Jotkut nimistötutkijat ovat tosin kysyneet, onko kaksikielisyydessä enää mitään järkeä. Moni aiemmin vahvasti kaksikielinen alue on suomalaistunut, jolloin alueen jäljelle jääneiden ruotsinkielisten on havaittu siirtyvän käyttämään suomenkielisiä paikannimiä. Kyse on myös taloudellisuudesta: kaksikielisyyshän

kaksinkertaistaa kaavanimien määrän. Pietarsaassa tämä ei ole ongelma, sillä kaupungin asukkaista karkeasti ottaen puolet on suomenkielisiä ja toinen puoli ruotsinkielisiä. Pietarsaaren kadunnimien kaksikielisyys on siis hyvin perusteltua. (Pitkänen 1992: 136–137.)

Ongelmaksi muodostuu usein ruotsinkielisten ja kaksikielisten alueiden vanha paikannimistö, joka on usein yksikielisesti ruotsalaista. Usein tällaista perinnäistä paikannimistöä on vaikeampi kääntää kuin suunniteltuja kaavanimiä. Yleensä kaksikielisillä alueilla on suosittu nimien äänteellistä mukauttamista etenkin, jos kyseessä on pienen piirin käytössä oleva paikannimi. Nykyään varsinkin selvissä tapauksissa suositaan nimenosien kääntämistä (esim. *endal > laakso*). Varoittava esimerkki kaavanimistön kääntämisestä on Porvoon maalaiskunta 1980-luvun lopulta. Porvoon maalaiskunnassa alettiin – lähinnä pitkälle edenneen väestön suomalaistumisen vuoksi – kääntää ja mukauttaa ruotsalaisia kadunnimiä suomalaisiksi, ja lopputuloksena oli monesti outo ja virheellinen suomalainen nimiasu. Ei siis ole yllätys, että kadunnimi uudistus herätti asukkaissa vastarintaa. (Suutari 1999: 75–77.)

Jos jollakin paikalla ei ole lainkaan suomenkielistä nimeä, ei ole johdonmukaista suomentaa sitä kadunnimeenkään. Kadunnimen määriteosaksi ei siis tulisi ottaa sellaista suomenkielistä nimiasua, jota ei itsenäisenä nimenä ole olemassa. Esimerkiksi jos tietyllä järvellä on vain ruotsinkielinen nimi *Fågelträsk*, järvelle johtavan tien nimet olisivat silloin johdonmukaisesti *Fågelträskvägen* ja *Fågelträskintie*. Suomalaisen kadunnimen ei siis tulisi olla esimerkiksi muodossa *Lintujärventie*. (Slotte 1999a: 126.) Myös esimerkiksi Kruunupyssä on suomennettu ruotsalaisia kadunnimiä *ord-för-ord*-periaatteella. Kruunupyssä suomentaminen on mennyt niin pitkälle, että se ulottuu jopa henkilönimen sisältäviin kadunnimiin: esimerkiksi *Göstasvägenistä* on tullut *Kyöstintie*. Pietarsaarenkin nimistössä on esimerkkejä siitä, että virallisista ruotsinkielisistä paikannimistä on muodostettu suomenkielisiä nimiasuja kadunnimiä varten. Pietarsaassa sijaitsee esimerkiksi Bockholmen-niminen alue, jonne johtaa ruotsinkielinen *Bockholmsvägen*. Kyseisen kadun suomenkielinen nimi on *Pukkisaarentie*, vaikka Bockholmenilla ei ole virallista suomenkielistä nimeä, eikä Pukkisaari siten virallisesti ole alueen nimi. Ilmiö on kuitenkin harvinainen Pietarsaassa. Paljon yleisempää on se, että kadunnimi jätetään tyystin suomalaistamatta, mikäli se sisältää määriteosan, joka viittaa paikkaan, jolla ei ole virallista suomenkielistä nimeä. Pietarsaassa sijaitsee esimerkiksi *Långsjön*-niminen järvi, jolla ei ole virallista suomenkielistä nimeä. Niinpä alueelle johtavaa *Långsjövägeniä* ei ole suomalaistettu mitenkään. Myöskään *Vallbäcksvägen*-nimistä katua, joka myötäilee *Vallbäcken*-nimistä puroa, ei ole suomalaistettu lainkaan. *Vallbäcken*illäkään ei ole virallista suomenkielistä nimeä. (Pietarsaari: opaskartta 2012; Slotte 1999a: 134–135.)

Kadunnimeksi voidaan valita myös henkilönimeen perustuva *muistonimi*, mutta muistonimien antoa säätelevät omat periaatteensa: katuja ei tule nimetä vielä elossa olevan ihmisen mukaan, ja kyseisellä henkilöllä on täytynyt olla huomattava positiivinen vaikutus kaupunkiin. Yleensä muistonimissä suositaan hallitsijoita, taiteilijoita ja tiedemiehiä. Pietarsaaressa muistonimellä on kunnioitettu mm. kaupungin perustajaa (*De La Gardienkatu*), entistä pormestaria (*Pentzininkatu*), kirjailijaa (*Runeberginkatu*), senaattoria (*Castréninkatu*) ja laivanvarustajaa (*Strengberginkatu*). Henkilön kuolemasta tulee olla kulunut vähintään viisi vuotta, ennen kuin hänet voidaan ikuistaa kadunnimeen. Katuja ei yleensä nimetä liikelaitosten mukaan, sillä yrityksiä syntyy ja kuolee koko ajan, mikä tekee niistä huonon aiheen kadunnimistöön. (Nikula 1952: 9–10, 12, 50, 54; Närhi 1999: 96–98; Paikkala 1999: 27–28.)

Kaupunkimainen asutus ja kaupunki-instituutiot ovat tulleet Suomeen tuontitavarana muualta Euroopasta. Kun Suomen kieleen tarvittiin uusi sana kuvaamaan uudenlaista tietyyppiä, päätettiin se ottaa lainana ruotsin kielestä ja mukauttaa omaan äännejärjestelmäämme sopivaksi. Näin sai alkunsa suomen kielen *katu*-sana (ruotsin *en gata*). Samalla tavalla on ulkomaista perua myös tapa nimetä katuja kuninkaiden ja keisareiden mukaan (esim. *Kaiser-Wilhelm Platz*). Myös *aihepiirinimiä* eli *ryhmänimiä* on ollut muualla Euroopassa jo kauan ennen Suomea; todennäköisesti aihepiirinimeäminen on alkuaan hollantilainen tapa. (Slotte 1999b: 17–19.) Monet Suomen katujen perusosat ovat jo itsessään eurooppalaista perua, ja ne ovat usein tulleet kieleemme ruotsin kautta: ’puistokatua’ tarkoittavat *esplanadi* (ruotsin *en esplanad*) ja *bulevardi* (ranskan *le boulevard* > ruotsin *en bulevard*) ovat hyviä esimerkkejä. Monessa Suomen kaksikielisessä tai ruotsinkielisessä kaupungissa näkee kadunnimiä, joissa on sellaisia perusosia kuin *en plats* (saksan *der Platz*) ja *en kaj* (ranskan *le quai*). Näistä jälkimmäinen merkitsee ’rantatietä’ ja sitä edeltävä tarkoittaa ’aukiota’. (Slotte 1999b: 19–21.)

Yli-Kojola on tutkimuksessaan havainnut, että Kouvolassa on erityisen runsaasti ryhmä- eli aihepiirinimiä. Niiden aiheina ovat mm. kasvit (esim. *Vanamontie*), Kalevala (esim. *Sammomkatu*), Seitsemän veljestä (esim. *Impivaarantie*), sähkö (esim. *Lamppukuja* ja *Valokatu*) ja kalat (esim. *Ahventie*). Ryhmänimistä sekä pidetään että ei pidetä: niiden sanotaan toisaalta helpottavan suunnistamista, mutta toisaalta niitä myös moititaan yksipuolisuudesta, sillä samat ryhmänimet tahtovat toistua kaupungista toiseen. Tähän on syynä se, että järkeviä aihepiirejä ei yksinkertaisesti ole loputtomasti. (Pitkänen 1992: 132–135; Valkama 2008: 57; Yli-Kojola 2005: 183–187.) Pietarsaaressa ryhmänimien aiheita ovat mm. puut (esim. *Honkatie*), kukat (esim. *Orvokintie*), marjat (esim. *Juolukkatie*), linnut (esim. *Kuovintie*), maaeläimet (esim. *Ilveksentie*), vesieläimet (esim. *Majavantie*) ja ammatit (esim. *Kauppiaankatu*). Ja siinä missä Kouvolan kadunnimissä näkyy *Seitsemän veljestä*, on Pietarsaaressa kunnioitettu toista

suomalaisen kirjallisuuden klassikkoa: *Vänrikki Stoolin tarinoita*, minkä voi havaita esimerkiksi *Munterinkatu*-nimestä.

Yli-Kojolan (2005: 194) tutkimuksesta käy ilmi myös, että etenkin vanhemmat ihmiset arvostavat kadunnimissä myös esteettisyyttä: nimi itsessään voi kuulostaa sointuvalta, tai siten nimi tuo mieleen jonkin kauniin asian. Kun eri-ikäisiä kouvolaalaisia pyydettiin valitsemaan kolme omasta mielestään parasta ja kolme huonointa kadunnimeä, voittajasta ja häviäjistä ei ollut epäselvyyttä: Kouvolan paras kadunnimi on – sekä lukiolaisten että iäkkäämpien kaupunkilaisten mielestä – *Torikatu*, kun taas huonoimmaksi kadunnimeksi valittiin yhtä yksimielisesti *Kurvinpussi*. (Yli-Kojola 2005: 188, 193, 195.)

Lappeenrannan kaupungin kadunnimistön suunnittelussa ei kaikilta osin ole noudatettu suosituksia. Toisin kuin Pietarsaareissa Lappeenrannassa ei juuri ole hyödynnetty alueen vanhaa nimistöä, vaan pääpaino on Lehikoisen (1999: 62) mukaan melko mielivaltaisissa ryhmänimissä. Myöskään alueen murre ei juuri näy kadunnimissä. Ryhmänimiä on annettu suunnittelemattomasti aivan niiden samojen aihepiirien mukaan kuin melkein kaikissa muissakin kaupungeissa, joten omaleimaisuus, persoonallisuus ja paikallisväri loistavat poissaolollaan. (Lehikoinen 1999: 62–63.) Pietarsaareissa on sitä vastoin pyritty omaleimaisuuteen ja paikallisväriin kadunnimissä. Esimerkiksi kadunnimet *Vallesmanninpolku*, *Mällikatu* ja *Prikintie* kantavat paikallisväriä. *Vallesmanni* on pohjalaismurteinen vastine nimismiehelle, *mälli* viittaa tässä tupakkaan ja tupakkateollisuuteen, ja *priki* eräänlaisena purjealustyypinä viittaa merenkäyntiin (NS s.v. *vallesmanni*; s.v. *mälli*; s.v. *priki*).

Tiina Aalto on maisterintutkielmassaan (2001) tutkinut, miten Vantaan Tikkurilan asukkaat suhtautuvat oman alueensa kasviaiheisiin ryhmänimiin. 1960-luvun väestöräjähdyksen vuoksi piti nopeasti kaavoittaa ja nimetä uusia alueita, ja kadunnimistä tuli usein keinotekoisia ja persoonattomia. Lomakekyselyyn vastanneista 17 informantista valtaosa ilmoitti kuitenkin olevansa tyytyväisiä kasviaiheisiin ryhmänimiin, ja erityisesti ”kukkanimet” koettiin esteettisiksi. Suositummaksi nimeksi nousi *Liljatie*. Aikoinaan 1960-luvulla, kun valtaosa nimistä annettiin, nimiä kritisoitiin ankarastikin esimerkiksi lehtien yleisönosastokirjoituksissa. Asukkaiden suhtautuminen on siis muuttunut myönteisemmäksi. Kukkat ovat yksi tyypillisimmistä ryhmänimien aiheista, ja Pietarsaarenkin kadunnimistössä on kymmenen kukka-aiheista kadunnimeä, kuten esimerkiksi *Kielotie* ja *Vanamotie*. (Aalto 2002: 210–214.)

Kadunnimille ei juuri tunnuta keksivän epävirallisia nimivastineita. Tutkittuaan Tornion Suensaaren kadunnimistöä Ainiala (2004) on havainnut, että kadunnimet ylipäätään eivät näytä herättävän järin suuria tunteita – ainakaan nuorissa. Ainiala on tehnyt torniolaisille lukiolaisille ja ammattikorkeakoululaisille lomakekyselyn, jossa pyydettiin sijoittamaan kymmenen

katua oikeaan kohtaan kartalle. Näin pyrittiin selvittämään torniolaisnuorten nimitietoutta. Kukin vastaaja osasi sijoittaa karttaan oikein keskimäärin vain kaksi nimeä. (Ainiala 2004: 47–49.) Useimmat nuoret kertoivat hahmottavansa ympäristöä enimmäkseen rakennusten avulla. Suhtautuminen kadunnimiin oli usealla vastaajalla lähinnä välinpitämätöntä: moni Suensaaren kadunnimi oli nuorten mielestä ”ihan hyvä”. (Ainiala 2004: 50–51.)

Johanna Valkama on maisterintutkielmassaan (2008) tutkinut Tampereen Hervannan kadunnimistöä. Valkaman tarkoituksena on ollut selvittää kadunnimien rakenne, nimeämispe-
rusteet sekä hervantalaisten mielipide kadunnimistä. Tutkimustaan varten Valkama on haastatellut 37 hervantalaista, mm. taksinkuljettajaa sekä pelastustyöntekijää, ja aineisto käsittää 137 kadunnimeä. Oman tutkimukseni aineisto (443 kadunnimeä) on siis määrällisesti yli kolminkertainen verrattuna Valkaman aineistoon. (Valkama 2008: 1–2.)

Hervannan kadunnimien pituus vaihtelee 6–20 merkin välillä, ja 61,3 % nimistä on 12–15 merkkiä. Pietarsaaren kadunnimien pituus puolestaan vaihtelee 5–26 merkin välillä, ja 67,5 % nimistä on 9–14 merkkiä. Pietarsaassa on siis sekä lyhyempiä että pitempiä kadunnimiä kuin Hervannassa. Hervannassa on eniten sellaisia kadunnimiä, joissa on 12 merkkiä, ja niitä on yhteensä 25 (18,2 %). Pietarsaassa on vastaavasti eniten sellaisia kadunnimiä, joissa on 9 merkkiä, ja näitä on kaikkiaan 59 (13,3 %). Ainoa perusosaton kadunnimi Hervannassa on *Tumppi*, joka samalla on myös alueen lyhin nimi. Pietarsaassa perusosattomia kadunnimiä on peräti 22. Yhdyssanoja Hervannan kadunnimistä on 119 (86,9 %) ja sanaliittoja 18 (13,1 %). Pietarsaaren kadunnimistössä on yhdyssanoja 415 (93,7 %) ja sanaliittoja 19 (4,3 %). Hervannassa yleisin perusosa on *katu*, jonka jälkeen tulevat *raitti* ja *polku*. Pietarsaaren yleisin perusosa on *tie*, sitten *katu* ja *kuja*. Katu on kaupunkimaisempi kulkuväylä kuin tie, joten siinä mielessä ei ole yllättävää, että katu on perusosana yleisempi Tampereella kuin Pietarsaassa, joka on huomattavasti pienempi kaupunki. (Valkama 2008: 15–19.) Toisin kuin Lappeenrannassa on Hervannassa ja Pietarsaassa hyödynnetty paljon jo olemassa olevaa nimistöä (Valkama 2008: 22–27). Toisaalta myös Hervannassa on käytetty aihepiirinimeämistä: peräti 63 % kadunnimistä on ryhmänimiä (Valkama 2008: 27–29).

Kadunnimiä ei meillä suinkaan aina ole kirjoitettu suomeksi tai ruotsiksi. Esimerkiksi vilkaisu suuriruhtinaskunnan aikaiseen Helsinkiin paljastaa pääkaupunkimme olleen jo tuolloin nimistönsä puolesta kaksikielinen – tosin eri merkityksessä kuin nykyään. Vuosina 1833–1917 kadunnimet olivat Helsingissä aina vähintään ruotsiksi ja venäjäksi. Vähitellen 1800-luvun mittaan – suomen kielen aseman vakiinnuttua – nimiä alettiin kirjoittaa myös suomeksi. Niinpä itsenäistymisen aikoihin Helsingin kaduilla oli kolme erikielistä nimikylttiä. Venäläiset kadunnimet tehtiin ruotsalaisista alkuperäisnimistä äänteellisesti mukauttamalla, myö-

hemmin venäläisiä johtimia käyttäen: esimerkiksi *Främlingsgatan* > *Fremlingskaja ulitsa*. 1900-luvun alussa ruotsalaiset nimet pyrittiin – mikäli mahdollista – kääntämään venäjäksi: esimerkiksi *Fremlingskaja ulitsa* > *Tšužemnaja ulitsa*. Katujen lisäksi myös torien, aukoiden ja puistojen nimet haluttiin venäläistää Suomen tultua osaksi Venäjän keisarikuntaa. (Reponen 2005: 155–156.)

3 TUTKIMUSKYSYMYKSET, AINEISTO JA TUTKIMUSMENETELMÄT

3.1 Tutkimuskysymykset

Tässä maisterintutkielmassa aikomukseni on tarkastella Pietarsaaren kaupungin virallista suomen- ja ruotsinkielistä kadunnimistöä ja pyrkiä saamaan vastaukset seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Millaisia Pietarsaaren kaupungin viralliset suomenkieliset kadunnimet ovat rakenteeltaan? Kuinka pitkiä kyseiset nimet ovat? Onko nimet muodostettu yksinäissanoista, yhdyssanoista vai sanaliitoista? Miten nimet jakautuvat määriteosan oikeinkirjoituksen perusteella?

2. Mitä eri perusosia Pietarsaaren kaupungin virallisissa suomenkielisissä kadunnimissä esiintyy ja kuinka paljon kutakin?

3. Mitä eri määriteosia Pietarsaaren kaupungin virallisissa suomenkielisissä kadunnimissä esiintyy ja millaisia semanttisia kategorioita määriteosien perusteella muodostuu, eli millainen on Pietarsaaren kaupungin nimimaisema?

4. Millaiset perusosat vastaavat kunkin Pietarsaaren kaupungin virallisen suomenkielisen kadunnimen perusosaa saman kaupungin vastaavissa ruotsinkielisissä kadunnimissä? Vastaako tiettyä suomenkielisen kadunnimen perusosaa aina yksi ja sama vastine ruotsinkielisissä nimissä?

5. Millaisin kielellisin menetelmin Pietarsaaren kaupungin virallisten suomenkielisten kadunnimien määriteosat on korvattu saman kaupungin ruotsinkielisissä kadunnimissä?

Selvyyden vuoksi tarkennettakoon, että en aio tarkastella kadunnimiä kielenhuollon näkökulmasta. Se vaatisi oman tutkimuksensa. Rakenteellinen analyysini rajoittuu siis suomenkielisiin kadunnimiin. Ruotsinkielisten nimien tarkempi rakenteellinen analyysi sopisi paremmin ruotsin oppiaineeseen tehtävään maisterintutkielmaan, joten siksi jätän sen tästä tutkielmasta pois, ja tarkastelen ruotsinkielisten nimien merkitystäkin vain suhteessa suomenkielisiin.

3.2 Aineisto

Maisterintutkielmani aineisto koostuu yhteensä 443 virallisesta Pietarsaaren kaupungin suomenkielisestä kadunnimestä ja yhtä monesta saman kaupungin ruotsinkielisestä kadunnimestä. Kadunnimet ovat julkista materiaalia, joten tutkielmani aineisto oli valmiina olemassa ja vapaasti saatavilla. Aineiston kerääminen tutkielmaa varten ei siis tuottanut ongelmia eikä ollut

erityisen aikaa vievää. Kadunnimet olen saanut Vaasan telealueen vuoden 2013 puhelinluettelosta, jossa ne ovat kahtena aakkosellisena listana: kaksikielisten sanakirjojen tapaan kadunnimistä on kyseisessä puhelinluettelossa sekä suomi–ruotsi-lista että vastaava ruotsi–suomi-lista. Kaikki 886 kadunnimeä ovat edellä kuvatun laisina aakkosellisina listoina tämän tutkielman liitteenä. Lisäksi olen haastatellut Pietarsaaren kaupungin toimistoarkkitehtia Ben Griepiä ja ottanut selvää Pietarsaaren nimistönhuollon peruseräperiaatteista.

3.3 Analyysimenetelmä

Sekä tutkielmani aihe että sen aineisto ovat luonteeltaan sellaisia, että tutkijan on hyvin vaikea tietää etukäteen, mitä kaikkea aineistosta tulee tarkastelun edetessä paljastumaan ja mikä olisi ihanteellisin analyysimenetelmä. Siksi olen katsonut viisaimmaksi valita metodiksi mahdollisimman aineistolähtöisen analyysimenetelmän. Tämän tutkimuksen aineiston analyysi ei pohjaudu mihinkään tiettyyn, tarkasti määriteltyyn teoriaan. Analyysimenetelmäksi olen valinnut metodin, jossa edetään tutkijan omista yksittäisistä havainnoista kohti suurempia yleistyksiä. Idea on siis se, että ymmärrys ja tulkinta syventyvät ja täsmentyvät analyysin kuluessa. Tutkijan käsiä ei saa sitoa ennen aineiston keräämistä ja aineistoon tutustumista. (Ainiala–Vuolteenaho 2005: 380.) Valitsemani tutkimusmetodin mukaisesti aineiston analyysi alkaa ylimalkaisella aineistoon tutustumisella. Aluksi lähestyn aineistoani mahdollisimman ennakkoluulottomasti vailla tarkkoja odotuksia. Seuraavassa vaiheessa tarkastelen, millaisia kategorioita suomenkielisten kadunnimien määriteosien perusteella alkaa hahmottua ja millaisia luokkia rupeaa syntymään. Jotkin aineistooni kuuluvat määriteosat voidaan helposti sijoittaa yhteen ja tiettyyn kategoriaan, mutta – kuten kategorioita tehdessä aina joutuu huomaamaan – aineistossani on myös niitä määriteosia, jotka eivät tahdo sopia kitkattomasti minnekään, tai sitten ne sopisivat yhtä hyvin useampaankin kategoriaan. Kiusallisia yhden jäsenen kategorioita muodostuu, ja näiden säilyttämisen mielekkyyttä on syytä pohtia. Luokittelun ja kategorioinnin jälkeen pääsen itse tarkempaan laadulliseen analyysiin.

Tässä tutkielmassa tutkimusmetodi on luonteeltaan sekä määrällinen että laadullinen. Aineistoon kuuluvia suomenkielisiä kadunnimiä jaottelen siis niiden määriteosan perusteella eri luokkiin ja kategorioihin. Kadunnimet ovat virallista kaavanimistöä, ja sen vuoksi ne ovat rakenteeltaan melko samanlaisia: kadunnimi muodostuu siis tavallisesti kahdesta osasta eli perusosasta ja sitä ennen tulevasta määriteosasta. Määriteosissa on perusosiin verrattuna huomattavasti enemmän vaihtelua kuin perusosissa, eli ne kertovat perusosia enemmän jonkin tietyn alueen – tässä tapauksessa Pietarsaaren kaupungin – nimimaisemasta. Jaottelun jälkeen

tarkastelen, kuinka monta kadunnimeä kuhunkin kategoriaan tulee ja vertailen sitten eri kategorioiden kokoa keskenään. Tällä vertailulla pyrin selvittämään, minkä inhimilliseen elämänpääpiiriin kuuluvien asioiden ja ilmiöiden mukaan katuja nimetään. Luokittelut ja kategoriat ovat kuitenkin vain apukeinoja varsinaista laadullista analyysiä varten. Toisin sanoen käytän kategorioita ja luokkia keinona tehdä suuresta, pelkässä aakkosjärjestyksessä olevasta kadunnimiluettelosta helpommin hallittavissa ja hahmoteltavissa oleva aineisto, jolle voin sitten tehdä syvällisempää jatkoanalyysiä.

Tämän tutkielman keskeisenä tarkoituksena ja tavoitteena on tutkia ja tarkastella kaksikielisen Pietarsaaren kaupungin suomenkielisten ja ruotsinkielisten kadunnimien vastaavuutta. Tarkemmin määriteltynä tarkoitukseni on tarkastella, millaisia ovat ne ruotsinkieliset nimet, jotka vastaavat Pietarsaaren kaupungin suomenkielisiä kadunnimiä. Suomenkielisten kadunnimien osia korvataan ruotsinkielisissä nimissä käyttämällä erilaisia kielellisiä menetelmiä. Aineiston perusteella voin todeta, että näitä keinoja korvata nimenosia ovat esimerkiksi sanatarkat käänkösvastineet, ei-sanatarkat käänkösvastineet ja äänteellinen mukauttaminen. Joissakin tapauksissa koko nimi tai pelkkä määrite- tai perusosa voi olla täysin sama kummallakin kielellä. Vastineita tarkastelen erikseen perusosien ja määriteosien osalta, koska eri perusosia on määriteosiin verrattuna huomattavasti rajallisemmin ja varsinainen kiinnostukseni kohdistuu nimenomaan määriteosiin.

Tässä tutkielmassa selvitän ensiksi, miten monta eri perusosaa Pietarsaaren kaupungin suomenkielisillä kadunnimillä on ja kuinka paljon kutakin perusosaa esiintyy. Sitten tarkastelen, millaisia vastineita näillä suomenkielisten kadunnimien perusosilla esiintyy Pietarsaaren ruotsinkielisissä kadunnimissä. Mielenkiintoista on katsoa erityisesti sitä, korvaako tietyn suomenkielisen kadunnimen perusosan ruotsinkielisissä nimissä aina sama vastine, eli korvaako esimerkiksi suomenkielisten kadunnimien *-katu*-perusosan ruotsinkielisissä kadunnimissä aina sen suora käänkösvastine *-gata*.

Seuraavaksi pureudun siihen, millaisia vastineita Pietarsaaren suomenkielisten kadunnimien määriteosilla esiintyy ruotsinkielisissä kadunnimissä. Eli toisin sanoen tarkastelen sitä, millaisiin kielellisiin ratkaisuihin päätymällä suomalaisten kadunnimien määriteosat korvataan ruotsinkielisissä nimissä. Tällöin selviää esimerkiksi, onko suomenkielisen kadunnimen määriteosa suora käänkösvastine ruotsinkielisen kadunnimen määriteosasta, vai onko suomenkielinen määriteosavastine kenties äänteellinen mukautus. Analyysin jälkeen tiedetään myös, kuinka monta määriteosaparia on muodostettu kullakin tavalla.

Pietarsaaren suomenkielisten kadunnimien rakenteeseen pureudun sen verran, että saan selville, kuinka pitkiä suomenkieliset nimet Pietarsaassa ovat. Lisäksi aion selvittää, kuinka

moni kyseisistä nimistä on rakenteeltaan yksinäissana, sanaliitto ja yhdyssana. Lopuksi teen kadunnimille rakenneanalyysiä vielä niiden määriteosien oikeinkirjoituksen perusteella.

4 YLEISKATSAUS PIETARSAAREN KAUPUNKIIN

4.1 Pietarsaaren nykypäivää ja historiaa

Pietarsaaren kaupungin asukasluku oli 1.1.2010 noin 19 600. Kaupunki on virallisesti kaksikielinen, ja asukkaista selvä enemmistö eli 56,42 % ilmoittaa äidinkielekseen ruotsin. Suomenkielisiksi tunnustautuu 39,84 % kaupunkilaisista. Muunkielisiä on 3,73 %. Pietarsaaren kokonaispinta-ala on 122,9 km², josta vettä on noin 35,1 km². Aukastiheys on noin 222 as./km². Pietarsaarelle – kuten muillekin Pohjanlahden rannikkokaupungeille – on tunnusomaista maankohoamisesta aiheutuva maa-alan kasvu. (Yleistä Pietarsaaresta 2010.)

Ruotsin kuningatar Kristiina antoi valtakunnanmarsalkka Jakob (Jaakko) de la Gardielle kaupungin perustamisluvan, mutta de la Gardie kuoli ennen kuin ehti perustaa nimikkokaupunkinsa. Kaupungin perustikin virallisesti de la Gardien leski, kreivitär Ebba Brahe vuonna 1652. Pietarsaari perustettiin hyvälle satamapaikalle Pohjanlahden rannikolle Kokkolan ja Uudenkaarlepyyn välille. Kaupungin suomenkielinen nimi on mukaelma ruotsalaisesta Pedersöre-nimestä. Pedersöre oli jo vanhastaan ollut de la Gardien läänityksiä. (Nikula 1952: 9–10.) De la Gardien suvun lisäksi kaupungin historiaa tutkiessa ei voi olla törmäämättä Malmien mahtisukuun, johon kuului mm. laivanrakentajia- ja varustajia, merenkulkijoita, kauppiaita, raatimiehiä ja valtiopäivämiehiä. Malmien kauppahuoneen jäseniä ovat olleet mm. Pehr, Peter ja Otto Malm. Porvareiden, merimiesten ja poliitikkojen lisäksi Pietarsaaresta on lähtöisin myös kansalliskirjailijamme Johan Ludvig Runeberg. (Nikula 1952: 12.) Kaupungin ensimmäinen pormestari vuodelta 1653 oli nimeltään Jakob Munselius (Nikula 1952: 36). Useimpien Malmien omistuksessa olleiden laivojen määränpää oli Lontoo, ja tuohon aikaan juuri Britannian kanssa käytävä kauppa oli erityisen merkittävää. Malmien kauppahuoneellakin oli lukuisia yhteistyökumppaneita lontoolaisissa kauppahuoneissa. Eipä ihme, että yksi Pietarsaaren kaupunginosista on nimetty Lontooksi. (Söderhjelm 1914: 151–152.)

Tärkeitä elinkeinoja ovat Pietarsaassa olleet vanhastaan mm. kalastus, turkistarhaus, kauppa, merenkäynti, laivanrakennus sekä menneinä vuosisatoina myös tervanpoltto. Kaupungin liepeillä virtaavien Ähtäväjoen ja Purmojoen partaalle rakennettiin ensimmäiset sahat jo vuosisatoja sitten. (Nikula 1952: 29–30.) Pitkän olemassaolonsa aikana Pietarsaassa on eletty vuoroin iloisia vuoroin vaikeampia aikoja. Kaupungin surullisinta historiaa lienee vuosille 1695–1697 ajoittunut paha karjaruttoepidemia. Osittain tämän takia kaupunkia vaivasivat tuolloin myös suuret nälkävuodet. Suuren Pohjan sodan (1700–1721) aikana kaupunkilaisia rasittivat sotavankien sijoittamiset, kohonneet verot ja sotaväenotot. Uudenkaupungin rauhan

solmimisen jälkeen olot kaupungissa alkoivat parantua ja elämänmeno hitaasti elpyä. (Nikula 1952: 39–44.)

Aivan oma traaginen lukunsa Pietarsaaren historiassa ovat lukuisat tuhoisat tulipalot, jotka ovat riehuneet kaupungissa. Suuren Pohjan sodan aikana venäläiset sytyttivät kaupungin tuleen vuonna 1714, minkä vuoksi suuri osa kaupunkilaisista lähti pakoon – osa Pohjanlahden yli Ruotsin puolelle. Palumuutto ja jälleenrakennus pääsivät alkamaan vasta rauhanteon jälkeen 1720-luvulla. (Nikula 1952: 39–44.) Seuraavalla vuosisadalla tuli koetteli Pietarsaarta jälleen, sillä 2.9.1835 suuri tulipalo tuhosi puolet kaupungista. Sinänsä ikävästä tapahtumasta seurasi kuitenkin myös jotakin hyvää: palon jälkeen voitiin Pietarsaaren keskusta rakentaa uuden, uusklassisen asemakaavan mukaan, mikä uudisti ja paransi kaupungin ilmettä tuntuvasti. (Nikula 1952: 53–54.)

Pietarsaari on vanhastaan ollut vilkas ja monipuolinen teollisuuskaupunki. Kaupunkiin ovat tuoneet vaurautta ja hyvinvointia mm. tupakkatehdas, sellutehdas, sokeritehdas ja lukuisat panimot (Nikula 1952: 61, 64, 68). Vuonna 1803 Pietarsaareessa asui jo yli 1 000 henkeä (Nikula 1952: 48). Vuosina 1808–1809 käyty Suomen sota – josta mm. J. L. Runeberg sai aiheen pääteokseensa – koetteli kaupunkia yllättävän vähän (Nikula 1952: 49). Krimin sota (1853–1856) sitä vastoin aiheutti Pietarsaareessa suuren laman ja pahan työttömyyden. Britit yrittivät kahdesti maihinnousua Pietarsaaren rannikolla mutta epäonnistuivat yrityksissään. (Nikula 1952: 54.) Otto Malmin kustantamana kaupunkiin perustettiin vuonna 1873 kansakoulu, ja vuonna 1898 kaupunki sai oman sanomalehtensä: Jakobstads Tidningin. Melkein heti Suomen itsenäistyttyä Pietarsaareen perustettiin tykistökoulu vuonna 1918. (Nikula 1952: 56, 121.)

4.2 Nimistönhuollon periaatteita Pietarsaareessa

Olen Pietarsaaren kaupungin toimistoarkkitehtia Ben Griepiä haastatteleamalla ottanut selvää siitä, mitkä ovat nimistönhuollon periaatteet Pietarsaareessa nykyään. Nuo periaatteet ja toimintatavat voidaan tiivistää neljään ydinkohtaan:

1. Pietarsaareessa on vuodesta 1952 toiminut kaupunginhallituksen nimittämä ns. kadunnimitoimikunta, jonka puheenjohtajana toimii kaupunginmuseon johtaja – tällä hetkellä Guy Björklund. Kadunnimitoimikuntaan kuuluu sekä suomenkielinen että ruotsinkielinen äidinkielenopettaja, alueellisen pelastuslaitoksen edustaja, kaavasuunnittelija sekä paikallisen kulttuurihistorian asiantuntijoita.

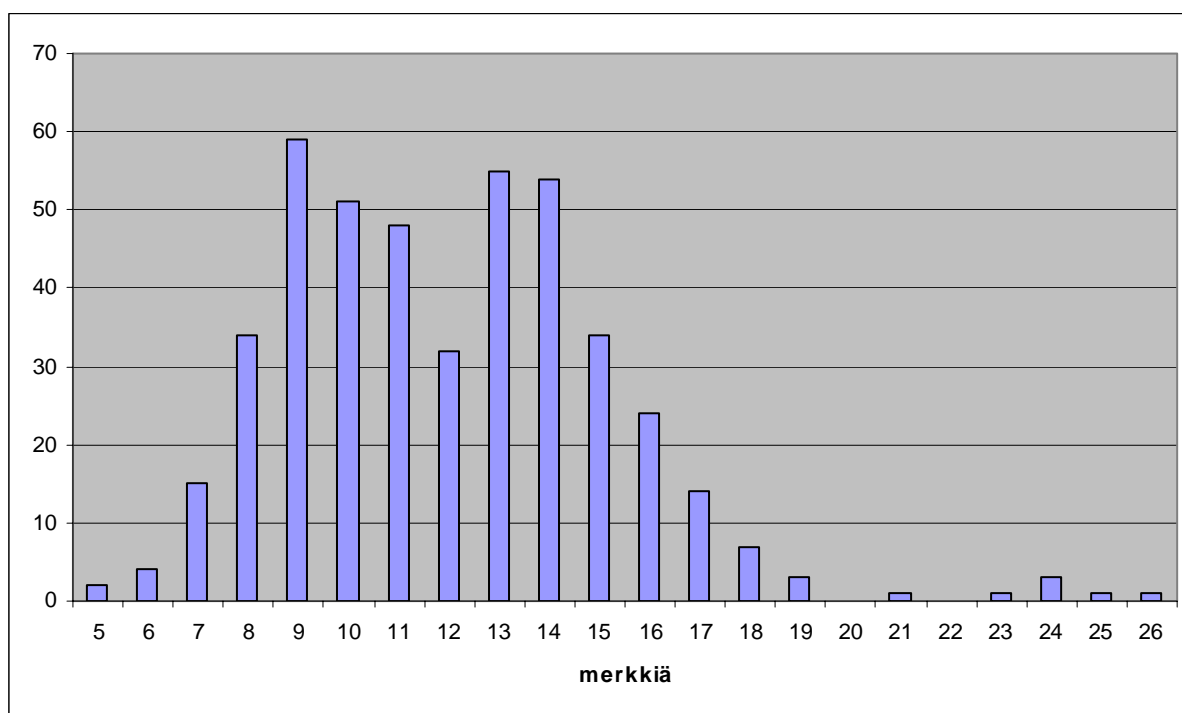
2. Kun on tarpeen nimetä uusi kaava-alue, kavasuunnittelija lähettää kaavaluonnoksen kadunnimitoimikunnalle nimenantoprosessia varten. Kadunnimitoimikunta pohtii asiaa ja annettuaan nimiehdotuksensa, toimikunta lähettää sen takaisin kavasuunnittelijalle. Loppu etenee maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti.

3. Kun toimikunta pohtii uusia nimiä, nimet mietitään yhtäaikaa sekä ruotsiksi että suomeksi – ei siis niin, että annettaisiin ensin nimi toisella kielellä, ja sitten vain mekaanisesti ”käännettäisiin” se toiselle kielelle. Joskus käy niin, että nimi on eri kielillä peräisin eri lähteistä. Tästä on hyvänä esimerkkinä vaikkapa itse kaupungin nimi: ruotsalainen nimi Jakobstad tulee kaupungin perustajan Jakob de la Gardien etunimestä; suomenkielinen nimi tulee vanhasta Pietarsaaren maalaiskuntaa tarkoittavasta Pedersöre-nimestä äänteellisesti mukauttamalla.

4. Kun nimetään uusia katuja, pyritään mahdollisuuksien mukaan hyödyntämään alueen vanhaa nimistöä. Koska asutus Pietarsaaren alueella on vanhastaan ollut vahvasti ruotsinkielistä, on vanha paikannimistökin usein ruotsinkielistä. Koska vanhojen nimien hyödyntämiselle tulee ennen pitkää raja vastaan, joudutaan katujen nimeämisessä turvautumaan myös ryhmänimeämiseen.

5 PIETARSAAREN SUOMENKIELISTEN KADUNNIMIEN RAKENNE

Aineistooni kuuluu yhteensä 443 suomenkielistä kadunnimeä Pietarsaaren kaupungista. Näiden kadunnimien pituus vaihtelee melkoisesti: lyhin nimi on vain 5 merkkiä pitkä, kun taas pisin nimi käsittää 26 merkkiä. Olen laskenut merkeiksi myös välilyönnit. Lyhimmät kadunnimet ovat *Vesta* ja *India* ja pisin on *Victor Schaumaninpuistikko*. Suurimmassa osassa kadunnimistä on 9–14 merkkiä; tällaisia kadunnimiä on yhteensä 299 eli 67,5 % kaikista kadunnimistä. Kaikkein eniten on niitä nimiä, joissa on 9 merkkiä (esim. *Talkantie*). Tällaisia on kaikkiaan 59. Toiseksi eniten on 13-merkkisiä nimiä (esim. *Vaunusepäntie*), ja niitä on kaikkiaan 55. Sellaisia nimiä, jotka muodostuvat 14 merkistä (esim. *Tiemestarintie*), on kolmanneksi eniten eli 54.

Kuvio 1 Pietarsaaren suomenkielisten kadunnimien pituus.

Pietarsaaren suomenkielisten kadunnimien yleisin perusosa on *tie*, jollainen on 237 kadunnimessä, mikä tarkoittaa 53,5 % kaikista kadunnimistä. Toiseksi yleisin perusosa on *katu*, joita on yhteensä 86 eli 19,4 %. Kolmannella sijalla on *kuja*, joita on yhteensä 51 eli 11,5 %. Neljänneksi eniten on sellaisia katuja, joiden nimessä ei ole varsinaista perusosaa lainkaan. Tällaisia katuja on 22 eli 5 %. Muut perusosat tulevat seuraavanlaisessa yleisyysjärjestyksessä: *polkuja* on 14 (3,2 %), *raitteja* ja *vägen*-loppuisia kumpiakin 8 (1,8 %), *kaarteita* ja *puistikoi-*

ta molempia 4 (0,9 %), *aukioita*, *väyliä* ja *kaaria* kutakin 2 (0,45 %) sekä yksi *ohikulkutie*, *mutka* sekä *reitti*.

Pietarsaaren suomenkielisistä kadunnimistä yhdeksän (2 %) on muodostettu pelkästä yksinäissanasta. Tällaisia katuja ovat esimerkiksi edellä mainitut *Vesta* ja *India*. Kadunnimistä 19 (4,3 %) on muodoltaan sanaliittoja, kuten esimerkiksi *Ebba Brahen puistikko*. Selvästi eniten on yhdyssanamuotoisia nimiä, joita on yhteensä 415 eli 93,7 %. Näistä yhdyssananimistä eniten on sellaisia, jotka muodostuvat kahdesta sanasta, ja näitä on kaikkiaan 247 (esim. *Kolpintie*). Huomattavasti vähemmän on kolmesta sanasta koostuvia nimiä, sillä niitä on 167 (esim. *Pikkuhiekantie*). Nelisanaisia nimiä on vain yksi: *Fäbovällanvägen*.

Kadunnimet voidaan jakaa kolmeen ryhmään määriteosan oikeinkirjoituksen perusteella. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat nimet, joiden määriteosana on yksikön tai monikon nominatiivissa tai genetiivissä oleva substantiivi, adjektiivi tai numeraali. Tällaiset määriteosat kirjoitetaan perusosan kanssa yhdyssanaksi. Toisen ryhmän muodostavat ne nimet, joiden määriteosana on yhdysmerkkiä käyttäen kirjoitettu erisnimi. Tällaiset määriteosat kirjoitetaan erilleen perusosasta, ja tällaiset nimet ovat hyvin harvinaisia. Kolmas ryhmä koostuu nimistä, joiden määriteosana on sanaliitto. Tällöin kaikki nimen osat kirjoitetaan erilleen toisistaan. Hieman epämääräinen neljäs ryhmä muodostuu nimistä, joiden määriteosa on jollakin tavalla erikoisessa muodossa. Määriteosa voi olla esimerkiksi elliptinen lyhentymä. (Sinisalo 1989: 350–351.)

Pietarsaaren suomenkielisistä kadunnimistä huomattava enemmistö eli 417 kuuluu ensimmäiseen ryhmään. Tämä tarkoittaa 94,1 % kaikista kadunnimistä. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvista nimistä 281 on sellaisia, joiden määriteosana on yksikön genetiivissä oleva substantiivi. Tällaisia nimiä ovat esimerkiksi *Ruukinkatu* ja *Viklontie*. Nimistä 121 on sellaisia, joiden määriteosana on yksikön nominatiivissa oleva substantiivi, kuten esimerkiksi *Satamakatu* ja *Farmitie*. Nimistä vain yksi on sellainen, jonka määriteosana on monikon genetiivissä oleva substantiivi: *Lastenkuja*. Yksikön nominatiivissa oleva adjektiivi on määriteosana kolmessa nimessä, kuten esimerkiksi *Isokatu*. Ensimmäiseen ryhmään kuuluu vielä 11 sellaista nimeä, joilla on sellainen kaksiosainen määriteosa, jonka sanat kuuluvat eri sanaluokkiin. Tällainen kadunnimi on esimerkiksi *Vanhanhaminantie*. Toiseen ryhmään kuuluu koko Pietarsaaren suomenkielisestä kadunnimistöistä vain yksi nimi: *Etelä-Kivilösintie*. Kolmanteen ryhmään kuuluu 18 nimeä, joista mainittakoon esimerkiksi *Paul Hallvarin katu* ja *Ebba Brahen puistikko*. Neljänteen ryhmään jää seitsemän sellaista nimeä, jotka eivät sovellu kolmeen edellä mainittuun pääryhmään. Esimerkiksi *Käsityöläiskatu* on nimi, jossa määriteosa on erikoi-

sessä muodossa: määriteosa ei ole sen enempää nominatiivissa kuin genetiivissäkään, vaan kyseessä on erityinen yhdyssanamuoto, jollainen on yleinen juuri *-nen*-loppuisilla sanoilla.

6 PIETARSAAREN SUOMEN- JA RUOTSINKIELISTEN KADUNNIMIEN PERUSOSIEN VASTAAVUUS

Alla olevassa taulukossa ovat koostettuina Pietarsaaren kaupungin suomenkielisten kadunnimien perusosat ja niitä vastaavat ruotsinkieliset perusosat. Sulkeissa oleva numero ilmoittaa, kuinka monta kertaa kyseinen perusosa esiintyy.

suomenkieliset perusosat	ruotsinkieliset perusosat					
<i>tie</i> (237)	<i>vägen</i> (237)					
<i>katu</i> (86)	<i>gatan</i> (86)					
<i>kuja</i> (51)	<i>gränden</i> (42)	<i>stigen</i> (3)	<i>banan</i> (1)	<i>ei perusosaa</i> (5)		
<i>ei perusosaa</i> (22)	<i>ei perusosaa</i> (21)	<i>stigen</i> (1)				
<i>polku</i> (14)	<i>stigen</i> (11)	<i>spången</i> (1)	<i>ei perusosaa</i> (2)			
<i>vägen</i> (8)	<i>vägen</i> (8)					
<i>raitti</i> (8)	<i>ledet</i> (1)	<i>stråket</i> (3)	<i>tåget</i> (2)	<i>leden</i> (1)	<i>faret</i> (1)	
<i>kaarre</i> (4)	<i>svängen</i> (4)					
<i>puistikko</i> (4)	<i>esplanaden</i> (4)					
<i>aukio</i> (2)	<i>skvären</i> (2)					
<i>kaari</i> (2)	<i>skvären</i> (1)	<i>svängen</i> (1)				
<i>väylä</i> (2)	<i>leden</i> (2)					
<i>ohikulkutie</i> (1)	<i>omfartsvägen</i> (1)					
<i>mutka</i> (1)	<i>kröken</i> (1)					
<i>reitti</i> (1)	<i>leden</i> (1)					

Kuvio 2 Pietarsaaren suomen- ja ruotsinkielisten kadunnimien perusosien vastaavuudet.

Kuten taulukosta selviää, kaikkia niitä suomenkielisiä kadunnimiä, joiden perusosa on *tie*, vastaa sellainen ruotsinkielinen kadunnimi, jonka perusosa on *en väg*. *En väg* on sanatarkka käännösvastine suomen *tie*-sanalle (RSS s.v. *en väg*). Niin ikään kaikkia suomenkielisiä *katu*-

perusosia vastaa suora ruotsalainen käännösvastine *en gata* (RSS s.v. *en gata*). Aineistossa on kahdeksan sellaista kadunnimeä, jotka ovat vain ruotsiksi ja joiden perusosa on edellä mainittu *en väg* (esim. *Långsjövägen*). Jokaista suomenkielistä *kaarre*-perusosaa vastaa ruotsinkielinen *en sväng* (esim. *Kalaniemenkaarre* eli *Fiskaruddssvängen*), joka merkitsee 'mutkaa', 'käännöstä' tai 'kaarretta' (RSS s.v. *en sväng*). Suomenkielinen *puistikko*-perusosa on korvattu sanatarkalla ruotsinkielisellä vastineella *en esplanad*, kuten esimerkiksi *Kanavapuitikko* ja *Kanalesplanaden* (RSS s.v. *en esplanad*). Ruotsin kielen sanalla *en led* voidaan viitata hyvin monenlaisiin väyliin ja reitteihin (RSS s.v. *en led*), ja kyseinen sana vastaakin kahta suomenkielistä *väylä*-perusosaa ja yhtä *reittiä*: *Värkkilahdenreitti* eli *Verkviksleden* ja *Länsiväylä* eli *Västerleden*. Suomenkielistä *aukio*-perusosaa vastaa sanatarkka käännösvastine *en skvär*. Kyseinen aukiota ja puistikkoa tarkoittava sana on nimenomaan suomenruotsalainen erikoisuus (RSS s.v. *en skvär*). Pietarsaareissa on kaksi aukioksi katsottavaa katua: *Sibeliusaukio* (*Sibeliusskvären*) ja *Herkulesaukio* (*Herkuleskvären*). Kaupungin ainoa *ohikulkutie* (*Pietarsaaren ohikulkutie*) on saanut sanatarkan ruotsinkielisen vastineen: *Jakobstads omfartsväg* (RSS s.v. *en omfartsväg*). Pietarsaaren ainoa *mutka*-perusosainen kadunnimi (*Märänkorvenmutka*) on niin ikään saanut perusosaltaan sanatarkan ruotsinkielisen vastineen: *Märaträskkröken* (RSS s.v. *en krök*).

Sellaisia suomenkielisiä perusosia, joilla on enemmän kuin yksi ruotsinkielinen vastine, on huomattavasti vähemmän. Pietarsaaren suomenkielisissä kadunnimissä on kaksi sellaista nimeä, joiden perusosa on *kaari*: *Ristikaari* ja *Pukkisaarenkaari*. Näitä vastaavat ruotsinkieliset *Korsgrundsskvären* ja *Bockholmssvängen*. Näistä jälkimmäinen on sanatarkka käänнос – ensimmäinen ei ole. Kun 22 suomenkielisellä kadunnimellä ei ole perusosaa lainkaan, uupuu se vastaavista ruotsinkielisistäkin nimistä 21 tapauksessa (esim. *Vesta*). Joukkoon mahtuu kuitenkin yksi poikkeus: *Honganpää* on ruotsiksi *Furustigen*. *En stig* -sanalle on löydettävissä merkitys 'polku' (RSS s.v. *en stig*). Kaikista 14 *polku*-päätteisestä kadunnimestä peräti 11 onkin korvattu ruotsin *en stig* -perusosalla (esim. *Kalaniemenpolku* ja *Fiskaruddsstigen*). Joukkoon mahtuu myös yksi *en spång* -perusosaa käyttäen muodostettu nimi (*Auringonpolku*), joka kuuluu ruotsiksi *Solspången*. Kyseisen perusosan merkitys on 'pitkospuut' (RSS s.v. *en spång*). Kahdessa ruotsinkielisessä nimessä *polku*-perusosaa ei vastaa mikään perusosa: *Sorsapolku* eli *Anden* ja *Vaajapolku* eli *Viggen*. Eniten hajontaa on kuitenkin *raitti*-perusosalla. Tämän perusosan ruotsalaisia vastineita ovat *ett stråk* (*Luutavuorenraitti* eli *Kvastbergsstråket*), *ett tåg* (*Ristisuonraitti* eli *Korsmosståget*), *ett far* (*Huovinraitti* eli *Knektfaret*), *en led* (*Peltoraitti* eli *Åkerleden*) sekä *ett led* (*Värkkilahdenraitti* eli *Verkviksledet*). Näistä vastineista sekä *ett far* että *ett stråk* merkitsevät 'väylää', 'reittiä' tai 'tietä' (RSS s.v. *ett far*, *ett stråk*).

Sitä vastoin sanoilla *ett led* ja *ett tåg* ei viitata kulkuväylää tarkoittaviin sanoihin. *Ett tåg* tarkoittaa mm. 'junaa', 'kulkuetta', 'jonoa', 'retkeä' ja *ett led* merkitsee mm. 'riviä' (RSS s.v. *ett led, ett tåg*).

Myös *kuja*-perusosalla on monta ruotsalaista vastinetta: 42 tapauksessa *kuja* korvautuu sanatarkalla ruotsinkielisellä *en gränd* -vastineella: *Ristisuonkuja* eli *Korsmossgränd* (RSS s.v. *en gränd*). Muita vastineita ovat *en stig* sekä *en bana* (*Neidonkuja* eli *Jungfrustigen* ja *Köysikuja* eli *Repslagarbanan*). Näistä jälkimmäisellä on mm. merkitykset 'rata', 'raide', 'ura' ja 'tie' (RSS s.v. *en bana*). Pietarsaaren kaupungin lintuaiheisille kadunnimille on ominaista se, että jos suomenkielisessä kadunnimessä on perusosana *polku* tai *kuja*, vastaavassa ruotsinkielisessä nimessä ei ole perusosaa lainkaan. Kuitenkin jos saman määriteosan sisältävässä nimessä on perusosana *tie*, vastaavassa ruotsinkielisessä nimessä perusosana on *en väg*:

<i>Sorsapolku</i> : <i>Anden</i>	<i>Sorsatie</i> : <i>Andvägen</i>
<i>Telkkäkuja</i> : <i>Knipan</i>	<i>Telkkätie</i> : <i>Knipvägen</i>
<i>Kihukuja</i> : <i>Labben</i>	<i>Kihutie</i> : <i>Labbvägen</i>
<i>Lokkikuja</i> : <i>Måsen</i>	<i>Lokkitie</i> : <i>Måsvägen</i>
<i>Tiirakuja</i> : <i>Tärnan</i>	<i>Tiiratie</i> : <i>Tärnvägen</i>

Edellä kuvattu ilmiö ei kuitenkaan toteudu niissä tapauksissa, joissa kadunnimen määriteosana on esimerkiksi kukka-appellatiivi: *Kielotie* : *Konvaljevägen* ja *Kielokuja* : *Konvalje-gränd*.

7 PIETARSAAREN KAUPUNGIN NIMIMAISEMA SUOMEN- KIELISTEN KADUNNIMIEN VALOSSA

7.1 Määriteosana *propri*

7.1.1 Määriteosana paikannimi

Pietarsaarella on 141 katua, joiden määriteosa pohjautuu jo olemassa olevaan paikannimistöön. Tämä onkin suositeltavin tapa muodostaa uusia kadunnimiä (Yli-Kojola 2005: 179–183). *Pohjanlahdentie, Pännäistentie, Vaasantie, Hämeenkatu, Kärkiniementie, Uusi Pännäistentie, Kolpintie, Östensötie, Staranpolku, Starantie, Luodontie* ja *Lussivägen* ovat katuja, joiden määriteosa viittaa paikkaan, joka sijaitsee Pietarsaaren ulkopuolella. Pännäinen, Staraby, Östensö ja Kolppi ovat Pietarsaaren naapurikunnan Pedersören kylää, ja myös Kärkiniemi sijaitsee Pedersöressä. *Lussivägen* saa alkunsa Uudenkaarlepyyn puolelta, ja Luoto on Pietarsaaren naapurikunta. (Pietarsaari: opaskartta 2012; Söderhjelm 1914: 137, 244, 246, 420.)

Pietarsaaren kaupungin oma nimi on ikuistettu vain yhteen katuun: *Pietarsaaren ohikulkutiehen*. Jonkin Pietarsaaren oman kaupunginosan nimen sisältävät seuraavat kadut: *Skutnäsintie, Skutnäsinkatu, Pörkenäsintie, Pörkenäsinkatu, Pirilöntie, Vanha Pirilöntie, Permontie, Permonkaarre, Etelänummikatu, Kytömäentie, Ruusasholmantie, Ruusasholmankaarre, Kaskiniemenkatu, Kirkkorannankatu, Luutavuorenkatu, Luutavuorenrainne, Kuusisaarentie, Fäbodantie, Fiskarsintie, Itänummenkatu, Länsinummentori, Länsinummenkatu, Länsinummenrinne, Uusitie, Kisorintie, Alholmintie, Alholminkatu, Oinaansaarentie, Karhusaarentie, Bonäsinkuja, Bonäsinkatu, Kilisaarenkuja, Kilisaarenrainne, Kilisaarentie, Ristikarintie, Ristikarinpolku, Kivilösintie, Etelä-Kivilösintie, Kaarilahdenkatu, Lysarholmantie, Itäinen Lammassaarentie, Läntinen Lammassaarentie, Varvintie, Etelä Varvintie, Pohjoisnummikatu, Lapinnevantie ja Kråkholmantie* (Nikula 1952: 19, 47; Pietarsaari: opaskartta 2012; Söderhjelm 1907: 48–49, 109, 162, 499; Söderhjelm 1909: 278, 284, 286, 289–290, 292; Söderhjelm 1914: 169, 185). Amerikan asuinalue näkyy *Amerikankadussa* (Nikula 1952: 20). Uusitie on sekä kaupunginosan nimi että kyseisessä kaupunginosassa olevan tien nimi, joten kyseessä on metonyyminen siirrynnäinen (Ainiala ym. 2008: 103–106).

Skutnäsän kaupunginosassa sijaitsevat *Skutkullantie* sekä *Skutvikintie*, joka on *Skutnäsintien* jatke. Itä-alkuiset kadut eli *Itälaaksontie, Itärannantie, Itäkunnaantie* ja *Itälahdentie* sijaitsevat Itälän kaupunginosassa. Itälän ruotsinkielinen nimi on Östanpå, ja *Itärannantie* onkin ruotsiksi *Östanpåvägen*. *Itälahdentie* on ruotsiksi *Östanfjärdsvägen*, ja se sijaitsee Östanfjärden-järven rannalla. Järvellä ei ole virallista suomalaista nimivastinetta. Länsi-alkuiset kadut eli *Länsikunnaantie* ja *Länsipellontie* sijaitsevat Läntelässä, *maja*-alkuiset kadut (*Ma-*

jamäentie ja *Majapellontie*) puolestaan Majaniemen kaupunginosassa. *Lapinniementie* sijaitsee Lapinnevan kaupunginosassa. *Ruusasmäki*, *Vestersundinkatu* ja *Ristikaari* ovat syntyneet Ruusasholman, Vestersundinkylän ja Ristikarin kaupunginosien nimistä. Pitkä *Fäbovällanvägen* kulkee sekä Fäbodan että Vallanin kaupunginosissa. Kadunnimen määriteosa on yhteensulauma näiden kahden kaupunginosan nimestä. (Ainiala 1997: 172, 181, 187; Nikula 1952: 20; Pietarsaari: opaskartta 2012; Söderhjelm 1909: 267; Söderhjelm 1914: 83.)

Torpantie sijaitsee Majaniemen kaupunginosassa lähellä Torpet-nimistä asuin- ja viljelysalueita. Torpetilla ei ole virallista suomenkielistä nimeä. *Pursisalmenkadun* varrella Pohjoisnummen kaupunginosassa sijaitsee mm. Pursisalmen koulu. *Peltolahdentie* on Kaskiniemen kaupunginosassa Åkervikenin viljelys- ja asutusalueen läheisyydessä. *Pohjois-alkuiset* kadut eli *Itäinen Pohjoismetsäntie*, *Läntinen Pohjoismetsäntie*, *Pohjoispellontie* ja *Pohjoisniityntie* sijaitsevat Kisorin kaupunginosassa Norrlötenin viljelysalueella. *Pohjoisniityntie* on ruotsiksi *Norrlötsvägen*. *Isopellontie* sijaitsee Storåkernin asutus- ja viljelysalueella. *Häröntie* kulkee Härönin peltoalueen ohitse. *Karjavalkamankatu* (ruotsiksi *Oxhamnsgatan*) sijaitsee Länsinummen kaupunginosassa Oxhamnissa, ja sen varrella on tätä nykyä mm. ruotsinkielinen Oxhamns skola. Aikoinaan ennen maankohoamista Oxhamn oli rannikkoa ja siellä sijaitsi kaupungin satama. Alueen menneisyys näkyy edelleen nimistössä, sillä *en hamn* merkitsee suomeksi 'satamaa', ja suomenkielisessä kadunnimessä esiintyvä *valkama* on vanhahtava sana, joka tarkoittaa 'pientä satamaa' (RSS s.v. *en hamn*; NS s.v. *valkama*). *Laukontie* päättyy Alholman kaupunginosassa sijaitsevalle Laukon satamalaiturialueelle. *Lapinäyräantie* (ruotsiksi *Lappörsvägen*) sijaitsee lähellä Lappörarnan aluetta, samoin kuin *Otsopellontie* (ruotsiksi *Björnsåkersvägen*) lähellä Björnåkernia. *Lannesintie* (ruotsiksi *Lannäsvägen*) on Kirkkorannassa Lannäslundissa, jossa sijaitsee mm. Lannäslundin maatalousoppilaitos. (Björklund 2010; Pietarsaari: opaskartta 2012; Söderhjelm 1907: 20, 39; Söderhjelm 1909: 427.)

Nuottalahdenkatu, sen umpijatke *Nuotanperä* ja *Syvälahdenkatu* sijaitsevat Kaarilahden kaupunginosassa lähellä merta. *Ruokolahdentie* (ruotsiksi *Rörgrundsvägen*) sijaitsee lähellä Östanfjärden-järveen kuuluvaa Rörgrundetinlahtea. *Haukilahdentie* sijaitsee Grannabbassa. *Kirkkolahdentie* ja *Mararannantie* sijaitsevat Lapinnevan kaupunginosassa, jota ennen maankohoamista huuhtoivat Pohjanlahden aallot ja jossa tuolloin oli Pietarsaaren satama. Nykyään Lapinneva on kuivaa sisämaata, ja siellä sijaitsee mm. yksi kaupungin lukuisista kirkoista. *Markusholmantie* johtaa Markusholmsfladan-järvelle ja *Långsjövägen* puolestaan Långsjön-järvelle. Kummallakaan edellä mainituista järvistä ei ole virallista suomenkielistä nimeä. *Vallbäcksvägen* puolestaan myötäilee suurta Vallbäcken-puroa Vallanin tarha-alueella. (Björklund 2010; Pietarsaari: opaskartta 2012.)

Pietarsaaren kadunnimistöä tarkasteltaessa vastaan tulee runsaasti määriteosia, joissa esiintyy *holm(a)/holm(en)*-tyyppisiä muotoja. *Hoppholmantie* (ruotsiksi *Hoppholmsvägen*) on Kilisaassa Hoppholmenin ranta- ja niemialueella. *Pukki*-alkuiset kadut – *Pukkisaarenkaari* (ruotsiksi *Bockholmsvängen*) ja *Pukkisaarentie* (ruotsiksi *Bockholmsvägen*) – sijaitsevat Bockholmenissa Pirilön kaupunginosassa. *Kanisaarentie* (ruotsiksi *Kaninholmsvägen*) on Kaninholmenissa, ja *Herrholminkatu* (ruotsiksi *Herrholmsgatan*) sijaitsee Herrholmenissa, joka aikaisemmin oli kuuluisa lähinnä varastoaitoistaan. Muut *-holmen*-tyyppiset kadut ovat *Bodholminkatu* (ruotsiksi *Bodholmsgatan*), *Masaholmantie* (ruotsiksi *Masaholmsvägen*) sekä *Launisaarentie* (ruotsiksi *Spituholmsvägen*) ja *Launikaarre* (ruotsiksi *Spitusvängen*), jotka sijaitsevat Pirilössä Spituholmenin teollisuusalueella. (Nikula 1952: 34; Pietarsaari: opaskartta 2012; Söderhjelm 1909: 144, 290, 438.)

Myllymäenkatu on mäellä, jossa ennen sijaitsevat kaupungin porvareiden myllyt. *Tai-vaanvuorenkatu* erkaantuu *Myllymäenkadusta*. *Porvarinmäentie* ja *Korkeavuorentie* (ruotsiksi *Högbergsvägen*) sijaitsevat Högbergetillä Majaniemen kaupunginosassa. *Nuorisotalonmäki* ja *Lähteenmäki* sijaitsevat Kirkkorannassa Ungdomsgårdenin läheisyydessä. *Visasmäki* on edelleen kuuluisa Westmaninmuorin koulusta – koulusta jossa J. L. Runeberg aloitti opintonsa. (Nikula 1952: 25, 121, 140; Pietarsaari: opaskartta 2012.)

Susikalliontie on esimerkki Fäbodan ja Pörkenäsin luontopolkualueen eläinaiheisista luontopaikkojen nimistä. Samaisella luontopolkualueella sijaitsee myös Fågelträsketin suoalue, jonne johtaa pitkä ja kapea *Fågelträskvägen*. *Mäntykankaankatu* (ruotsiksi *Tallmogatan*) viittaa Pohjanlahden rannalla sijaitsevaan Tallmon rantaniittyalueeseen. *Kivivirrantie* (ruotsiksi *Stenströmsvägen*) ja *Papinvirrantie* (ruotsiksi *Prästströmsvägen*) sijaitsevat Kilisaaren kaupunginosassa Stenströmmen ja Prästströmmen metsän tuntumassa. *Märänkorvenmutka* (ruotsiksi *Märaträskkröken*) johtaa Märäträsketin metsä- ja suoalueelle Itälän kaupunginosassa. *Pikkuhiekantie* viittaa Pikkuhiekkan uimaranta-alueeseen Fäbodassa. Molemmat *Ristisuo*-alkuiset tiet – *Ristisuonkuja* (ruotsiksi *Korsmossgränd*) ja *Ristisuonraitti* (ruotsiksi *Korsmossåget*) – johtavat Korsmossen metsä- ja suoalueelle. *Kalaniemi*-alkuiset kadut – *Kalaniemenkaarre* (ruotsiksi *Fiskaruddsvängen*), *Kalaniemenraitti* (ruotsiksi *Fiskaruddsstråket*) ja *Kalaniemenpolku* (ruotsiksi *Fiskaruddsstigen*) – sijaitsevat Itälässä Östanfjärdensjärven rannalla Fiskaruddenin lähellä. *Brännmossvägen* päättyy Brännmossen suoalueeseen Vallanin tarha-alueella. *Vesiniementie* viittaa Vesiniemeen Skutnäsin kaupunginosassa. Kaikki kolme *Värkkilahi*-alkuisia katuja – *Värkkilahdenreitti* (ruotsiksi *Verkviksleden*), *Värkkilahdenraitti* (ruotsiksi *Verkviksledet*) ja *Värkkilahdentie* (ruotsiksi *Verkviksvägen*) – sijaitsevat Kivilösin kaupunginosassa lähellä Verkvikenin metsämaa-aluetta, ja *Penviikintie* on Kirkko-

rannassa Penvikenin metsäalueen kupeessa. Sekä *Kalliotöyrynpolku* (ruotsiksi *Fallbergsstigen*) että *Kalliotöyryntie* (ruotsiksi *Fallbergsvägen*) sijaitsevat kallioistaan tunnetulla Fallbergetin alueella. Pietarsaari sijaitsee meren rannalla, joten kaupungin alueella on monia Pohjanlahteen työntyviä niemiä. *Ådöntie* on kalasatamastaan tunnetulla Ådönin niemellä, ja *Hällantie* kulkee puolestaan Hällanin niemellä, joka ennen oli Pietarsaaren laivanrakennuksen keskus. *Vallivuorentie* (ruotsiksi *Vallbergsvägen*) ja *Lövbackavägen* ovat Vallanin tarha-alueella Vallbergetin kallion ja Lövbackenin silokallion kupeessa. *Paasikalliontie* (ruotsiksi *Hällebergsvägen*) sijaitsee Permon kaupunginosassa. (Björklund 2010; Pietarsaari: opaskartta 2012; Söderhjelm 1909: 225, 289; Söderhjelm 1914: 441–447.)

7.1.2 Määriteosana etunimi

Pietarsaarella on 24 katua, joiden määriteosana on ihmisen etunimi. Länsinummen kaupunginosassa lähellä seurakuntatupaa sijaitsee yhtenä ryhmänä neljä raamatullista nimeä sisältävää katua: *Johanneksenkuja*, *Luukkaankuja*, *Markuksenkuja* ja *Matteuksenkuja* (Pietarsaari: opaskartta 2012). Vouti Hans Svensken mukaan on nimetty *Hannun tie* (ruotsiksi *Hans Svenskes väg*) (Söderhjelm 1907: 30, 52). Teollisuusmies Birger Serlachius on ikuistettu *Birgerintiehen* Siikaluodon teollisuusalueella (Nikula 1952: 58). Kaupungin perustajia on kunnioitettu *Kristiinankadulla* ja *Jaakonkadulla* (Nikula 1952: 9, 32). *Pietarinpuistikko* ja *Pietarintie* (ruotsiksi *Pedersesplanaden* ja *Pedersvägen*) sijaitsevat Pedersin kaupunginosassa, jolla ei ole virallista suomenkielistä nimeä. *Tapanintie* sijaitsee Tapaninniemen kaupunginosassa, joka on ruotsiksi Staffansnäs (josta johtuu kadun ruotsinkielinen nimi *Staffansnäs*). Suomenkielistä kadunnimeä muodostettaessa on määriteosaksi otettu vain toinen puoli kaupunginosan nimestä: *Tapaninniemi + tie > Tapanintie*. (Ainiala 1997: 172, 181, 187; Pietarsaari: opaskartta 2012; Söderhjelm 1909: 286.) Kivilösin kaupunginosassa sijaitsevat *Aaprontie*, *Mustamatinkuja*, *Mustamatintie* ja *Villenkujat* (Pietarsaari: opaskartta 2012), Permossa puolestaan *Kaaronkuja*, *Larsinkuja* ja *Antintie* (Pietarsaari: opaskartta 2012). Kilisaarella sijaitsevat *Kustaantie* ja *Hermanninkatu* (Pietarsaari: opaskartta 2012), Ristontie puolestaan Majaniemessä, *Gustasvägen* Vallanissa, *Mariankatu* Pohjoisnummessa ja *Hildankuja* Otso-lahdessa (Pietarsaari: opaskartta 2012).

7.1.3 Määriteosana sukunimi

Pietarsaarella on 27 katua, jotka on nimetty muistonimen tavoin jonkun merkkihenkilön sukunimen mukaan (Paikkala 1999: 26–27). *Brunbergintie* on saanut nimensä Brunbergin por-

varissuvulta, johon on kuulunut niin raatimiehiä kuin käräjätuomareitakin (Söderhjelm 1914: 404). Tengströmin suku, johon kuuluvat mm. entinen pormestari ja valtiopäivämies Gabriel Tengström sekä hänen sisarensa, J. L. Runebergin vaimoksi päätynyt Fredrika Tengström, on ikuistettu *Tengströminkatuun*. Victor Schaumanin tyttären Sigridin mies, senaattori Arthur Castrén on saanut nimensä *Castréninkatuun*. (Nikula 1952: 12). Kauppias, laivanvarustaja ja raatimies Philip Ulric Strengberg on saanut nimensä *Strengberginkatuun* (Nikula 1952: 54). Opettaja ja Jakobstad-lehden ensimmäinen päätoimittaja Isak S. Smeds on ikuistettu *Smedsintiehen* (Söderhjelm 1914: 230, 469). Kaksi kaikkien tuntemaa kulttuurihahmoa on saanut omat katunsa: *Sibeliusaukio* ja *Runeberginkatu*. Roosin kuuluisa kauppiassuku on saanut nimensä *Roosinkatuun* (Nikula 1952: 50). Historioitsija ja professori Oscar Nikula näkyy nimessä *Nikulantie* (Nikula 1952: 7). Kauppaneuvos ja laivanvarustaja Adolf Lindskog on saanut nimensä *Lindskoginkatuun* (Nikula 1952: 12, 18). Peter Malmin Hercules-parkin kapteeni Petter Gustaf Idman, joka ensimmäisenä suomalaisena purjehti maailman ympäri, on ikuistettu *Idmaninkatuun* (Nikula 1952: 54). 1800-luvulla Pietarsaarella vaikuttaneet pietistisaarnaajaveljekset Olov Henrik ja Victor Lars Helander ovat saaneet nimensä *Helanderinkatuun* (Nikula 1952: 108). Kolme sisarusta Anna, Netta ja Mia Heikel sekä heidän rovasti-isänsä Henrik, joka perusti Pietarsaaren raittiusyhdistyksen ja kuuromykkienkoulun, ovat näkyvissä kadunnimessä *Heikelinkatu* (Nikula 1952: 90, 141).

Pietarsaaren monia taloja suunnitellut arkkitehti Harald Andersin on saanut nimensä *Andersinintiehen*, ja Fordellin suku, johon kuuluu paljon pohjanmaalaisia talonpoikaiskauppiaita, vouteja ja nimismiehiä, on ikuistettu *Fordellinkatuun* (Nikula 1952: 30–31). Kaupungin virallinen perustaja, valtakunnanmarsalkka Jakob de la Gardie on itseoikeutetusti saanut oman nimikkokatunsa: *De La Gardienkadun* (Nikula 1952: 9–10). Anders Karl Alarik Ahlström toimi 30 vuotta Pietarsaaren kaupunginjohtajana, joten hänen mukaansa nimettiin *Ahlströminkatu*, ja Pietarsaarella kotiopettajana toiminut runoilija Mikael Choraëus näkyy *Choraëuksenkadun* nimessä (Nikula 1952: 59). Kaupunginvaltuutettu Henrik Hultilla on oma *Hultintiensä* (Söderhjelm 1914: 382). Suomen ensimmäisenä ammattilaisvalokuvaajana pidetty Lars Johan Peldan on nähtävillä *Peldanintien* nimessä (Söderhjelm 1914: 357). Entinen pormestari Johan Ludvig Pentzin on ikuistettu *Pentzininkatuun* (Söderhjelm 1914: 401–404). Valkoisten jääkäriluutnanttina sisällissodassa toiminutta Lauri Tiaista kunnioitetaan *Tiaisenkadulla* (Björklund 2010).

Merkkihenkilöitä voidaan kunnioittaa antamalla heille heidän sukunimeään kantava nimikkokatu huomattavalta paikalta kaupungin keskustasta, mutta aina tämä periaate ei päde. Pietarsaaren kaupungin keskustassa sijaitsevat pelkän sukunimen sisältävistä kaduista vain

Choraeuksenkatu ja *Runeberginkatu*. Muistonimellä kunnioitettavan henkilön asema ei myöskään aina näy kadun ”koossa”: esimerkiksi *Helanderinkatu* ja *Heikelinkatu* ovat lyhyitä kadunpätkiä, jotka sijaitsevat Pedersin teollisuusalueella. (Närhi 1999: 96–98; Pietarsaari: opaskartta 2012.)

Oma lukunsa ovat J. L. Runebergin teoksessa *Vänrikki Stoolin tarinat* esiintyvät henkilöt, joista osalla on vastine reaali maailmassa. Sotamies Hans Munterin mukaan on nimetty *Munterinkatu* (Runeberg 1992: 116–123). Venäläisiä Suomen sodassa johtanut kenraali Jakob Kulneff on ikuistettu *Kulneffinkatuun* (Nikula 1952: 49–50; Runeberg 1992: 62–67). Runebergin teoksen päähenkilön mukaan on nimetty *Vänrikki Stålin katu* (Runeberg 1992: 9–14). Ruotsalaiset kenraalit Georg Carl von Döbeln ja Carl Johan Adlercreutz ovat saaneet nimensä *Döbelninkatuun* ja *Adlercreutzinkatuun* (Runeberg 1992: 137–140, 151–156). Kaikki *Vänrikki Stool* -aiheiset kadut – myös *Lotta Svärdinkatu* ja *Sven Dufvankatu* – sijaitsevat yhtenä ryhmänä Lontoon kaupunginosassa (Pietarsaari: opaskartta 2012).

7.1.4 Määriteosana etunimi ja sukunimi

Pietarsaarella on kuusi katua, joiden määriteosana on etunimestä ja sukunimestä muodostuva kokonaisuus. Myös näitä nimiä voidaan kutsua muistonimiksi (Närhi 1999: 96–98). *Victor Schaumaninpuistikko* on saanut nimensä samannimisen apteekkarin, teollisuusmiehen ja kulttuurivaikuttajan mukaan (Nikula 1952: 12). Entisen kaupunginjohtajan mukaan on nimetty *Paul Hallvarin katu* (Björklund 2010). Malmien kauppias-, laivanvarustaja- ja kauppaneuvosvun vaikutus näkyy mm. nimessä *Otto Malminkatu* (Nikula 1952: 12). *Ebba Brahen puistikko* on saanut nimensä Jakob de la Gardien vaimon ja kaupungin tosiasiallisen perustajan, kreivitär Ebba Brahen mukaan (Nikula 1952: 10). J. L. Runebergin pääteoksen *Vänrikki Stoolin tarinoiden* vaikutus näkyy mm. kadunnimissä *Sven Dufvankatu* ja *Lotta Svärdinkatu* (Runeberg 1992: 36–40, 91–97). *Victor Schaumaninpuistikko*, *Ebba Brahen puistikko* ja *Otto Malminkatu* ovat isoja pääkatuja aivan kaupungin keskustassa, kun taas *Sven Dufvankatu* ja *Lotta Svärdinkatu* sijaitsevat muiden *Vänrikki Stool* -aiheisten katujen kanssa Lontoon kaupunginosassa (Pietarsaari: opaskartta 2012).

7.1.5 Määriteosana muu propri

Pietarsaarella on 16 katua, joiden määriteosana on jokin propri, joka ei ole paikannimi eikä henkilönimi. Instituuttien ja rakennusten mukaan nimettyjä ovat *Pietarilankatu*, *Paviksentie*, *Päiväkummunkuja*, *Päiväkummuntie*, *Aurinkomäentie*, *Nynäsinkatu*, *Pinnonäsinkatu* ja *Rosenlundinkatu*. Länsinummissa sijaitseva Nynäsin tila ja siihen kuuluva kartano ovat antaneet

nimensä *Nynäsinkadulle*. Pinnonäsin tilan ja kartanon nimi näkyy *Pinnonäsinkadussa*. Rosenlundin pappila on lainannut nimensä *Rosenlundinkadulle*, samoin kuin Pietarilan kirkkoherran virkatalo Pietarila on lainannut nimensä *Pietarilankadulle*. *Paviksentie* on saanut nimensä vuonna 1901 perustetun Pietarsaaren pursiseuran mukaan. *Päiväkummuntielle* (ruotsiksi *Solkullavägen*) sijaitsee Solkulla Hälsans Hus. Kahdeksan katua on nimetty vanhojen, jollakin tavoin Pietarsaaren historiaan liittyneiden purjealusten nimillä. Näitä purjealuksia ovat fregatit Australia, Hercules, Equatorn ja Orient sekä parkit Europa, India, Veritas ja Vesta. Ristikarin kaupunginosassa lähellä merta ovat yhtenä ryhmänä kadut nimeltään *Australia, Europa, India, Veritas, Equatorn, Vesta* ja *Orient*. Itänummessa sijaitsee *Herkulesaukio*. (Björklund 2010; Nikula 1952: 30, 34–35, 43, 45, 54; Pietarsaari: opaskartta 2012; Rinne 2012: 41; Söderhjelm 1909: 332.)

7.2 Määriteosana appellatiivi

7.2.1 Määriteosana kasviaiheinen sana

7.2.1.1 Määriteosana puuta/pensasta tarkoittava sana

Aineistossani on seitsemän kadunnimeä, joiden määriteosana on puuta tai pensasta merkitsevä appellatiivi. Näistä kaduista *Pähkinäntie, Pajuntie* ja *Orapihlajantie* sijaitsevat Kivilösin kaupunginosassa ja muodostavat siellä ryhmänimistön (Pietarsaari: opaskartta 2012). *Honkatie* ja sen lyhyt umpitiejatke *Honganpää* sijaitsevat puolestaan Permon kaupunginosassa (Pietarsaari: opaskartta 2012). *Havutie* ja sitä risteävä *Käpytie* sijaitsevat Kuusisaarella (Pietarsaari: opaskartta 2012).

7.2.1.2 Määriteosana kukkaa tai vesikasvia tarkoittava sana

Pietarsaaren suomenkielisistä kadunnimistä kymmenen on sellaisia, joiden määriteosana on kukkaa tai vesikasvia tarkoittava appellatiivi. Kukka-aiheiset kadunnimet muodostavat kaksi ryhmää: toiset sijaitsevat Kilisaarella ja loput Kivilösissä. Kilisaaren kukka-aiheiset kadunnimet ovat *Orvokintie, Orvokinkuja, Päivännouto, Talvikkitie, Vanamotie, Kielotie* ja *Kielonkuja*. Kivilösissä sijaitsee kaksi kukka-aiheista katua: *Angervontie* ja *Ruusuksantie*. Kukka-aiheisille kaduille on ominaista, että *kuja*-loppuiset kadut ovat *tie*-loppuisten katujen kapeampia ja lyhyempiä jatkeita: esimerkiksi *Orvokinkuja* on *Orvokintien* jatke. (Pietarsaari: opaskartta 2012.) Kukkat ovat yksi suosituimmista ryhmänimien aiheista, ja yksistään *Kieloteitä* on Suomessa ainakin 65, *vanamo*-alkuisia katuja 47 ja *orvokki*-alkuisia katuja 30 (Aalto 2002:

217). Pietarsaaren ainoa vesikasviin viittaava katu (*Vehkatie*) sijaitsee Itänummessa (Pietarsaari: opaskartta 2012).

7.2.1.3 Määriteosana marjaa tarkoittava sana

Pietarsaarella on seitsemän katu, joiden määriteosana on marjaan viittaava appellatiivi, ja kaikki tällaiset kadut sijaitsevat Kisorissa yhtenä tiiviinä ryhmänä. Marja-aiheiset kadut ovat *Mesimarjatie*, *Karpalotie*, *Mansikkatie*, *Juolukkatie*, *Puolukkatie*, *Vadelmatie* ja *Mustikkatie*. (Pietarsaari: opaskartta 2012.)

7.2.2 Määriteosana eläintä tarkoittava sana

7.2.2.1 Määriteosana lintua tarkoittava sana

Aineistossa on 29 kadunnimeä, joiden määriteosana on lintua merkitsevä appellatiivi, ja lintuaiheiset nimet muodostavat kaksi ryhmää: toiset kadut sijaitsevat Itälässä ja loput Otsolahdessa. Otsolahdessa sijaitsevat kadut ovat *Kahlaajanpolku*, *Kahlaajantie*, *Hyypäntie*, *Merimetson tie*, *Koskelotie*, *Viklontie*, *Kuovintie*, *Kurjentie*, *Tiiratie*, *Tiirakuja*, *Telkkätie*, *Telkkäkuja*, *Tavitie*, *Kihukuja*, *Kihutie*, *Kuikkatie*, *Kurpantie*, *Lokkikuja*, *Lokkitie*, *Kiislatie*, *Uikkutie*, *Taivaanvuohentie*, *Sorsapolku*, *Sorsatie* ja *Allikuja*. Itälän katuja puolestaan ovat *Palokärjentie*, *Vareksentie*, *Korpintie* ja *Hakkelintie*. Huomion arvoista on, että *tie*-päätteiset kadut jatkuvat lyhyempinä ja kapeampina *kuja*- tai *polku*-loppuisina katuina, esimerkiksi *Sorsatie* jatkuu *Sorsapolkuna*. (Pietarsaari: opaskartta 2012.) Lintujen nimiä vilkaistessa on myös vaikea olla huomaamatta, että suurin osa Otsolahden kadunnimien määriteosien linnuista on joko kahlaajia tai merilintuja, mikä tuskin on sattumaa, kun kyseessä on vanha merenranta- ja satamakaupunki.

7.2.2.2 Määriteosana maaeläintä tarkoittava sana

Aineistossani on 14 kadunnimeä, joiden määriteosana on maaeläimeen – joko kotieläimeen tai villieläimeen – viittaava appellatiivi. Villieläimen nimen sisältävät kadut näyttävät keskittyvän Karhusaareen, kun taas kesyjen kotieläinten nimen sisältävät kadut ovat pakkaantuneena Oinaansaareen. Karhusaarella sijaitsevat kadut ovat *Ilveksentie*, *Hirvenkuja*, *Hirventie*, *Kärpänkuja*, *Kärpäntie* ja *Siilintie*. Oinaansaarella sijaitsevat puolestaan *Lehmikuja*, *Karitsakuja*, *Härkäkuja*, *Oinaankuja*, *Lammaskuja* ja *Vasikankuja*. Oman pienen ryhmänsä muodostavat vielä Vallanin tarha-alueella sijaitsevat *Minkkitie* ja *Kettutie*. (Pietarsaari: opaskartta 2012.) Kuten aineistosta huomaa, ovat kaikki Oinaansaaren maaeläinlalkuiset tiet *kuja*-perusosaisia.

Minkin ja ketun esiintyminen kadunnimien määriteosana viittaa sekä Pietarsaaren että koko Pohjanmaan maakunnan vahvaan asemaan suomalaisessa turkistuotannossa.

7.2.2.3 Määriteosana vesieläintä tarkoittava sana

Pietarsaaren kaupungissa on neljä katua, joissa määriteosana on vesieläimeen viittaava appellatiivi. Näistä kaduista kolme sijaitsee Karhusaarella: *Saukontie*, *Biisamintie* ja *Majavantie*. Karhusaarella on myös niitä katuja, joiden määriteosana on villiin maaeläimeen viittaava appellatiivi (esim. *Ilveksentie*, *Hirvenkuja* ja *Kärpöntie*), joten Karhusaarella on suuri eläinaiheinen ryhmänimistö. Vesieläinaiheisiin kadunnimiin mahtuu myös yksi satuolennon nimen sisältävä katu: Skutnäsän kaupunginosassa sijaitsee *Näkinkuja*-niminen katu. Merkittävää on, että kaikki vesieläimen nimen sisältävät kadut sijaitsevat venesataman tuntumassa lähellä rannikkoa ja merta. (Pietarsaari: opaskartta 2012.)

7.2.3 Määriteosana peltoa, niittyä tms. tarkoittava sana

Aineistossa on kuusi katua, joiden nimessä on määriteosana jokin peltoon, niittyyn tai muuhun vastaavaan kulttuuripaikkaan viittaava appellatiivi. Näistä kaduista puolet on Oinaansaarella: *Kedontie*, *Laiduntie* ja *Jääräniityntie*. *Pelto* sitä vastoin sijaitsee Läntelässä, *Peltoraitti* Kaskiniemessä ja *Ahotie* Otsolahdessa. Oinaansaarella sijaitsevat myös sellaiset kotieläinaiheiset kadut kuin *Lehmikuja* ja *Lammaskuja*, joten Oinaansaaren kadut muodostavat yhdessä suuren maanviljelysaiheisen ryhmänimistön. (Pietarsaari: opaskartta 2012.)

7.2.4 Määriteosana pinnanmuotoa tarkoittava sana

Pietarsaarella on neljä katua, joiden määriteosana on appellatiivi, joka viittaa pinnanmuotoon: *Vuorikuja* sijaitsee Permossa, *Laaksotie* Läntelässä, *Kumpukuja* Länsinummessa ja *Kummunkuja* Kilisaarella (Pietarsaari: opaskartta 2012).

7.2.5 Määriteosana vesistönsana

Pietarsaari-aineistossa on viisi katua, joiden määriteosana on vesistöön viittaava appellatiivi. *Purotie* ja *Lampitie* sijaitsevat Permossa lähellä Permofladan-nimistä järveä. *Meritie* on Skutnäsissä lähellä venesatamaa ja merta. *Kalapurontie* sijaitsee Oinaansaarella ja *Kalliolähteenkuja* Pedersissä. Pietarsaaren alueella on runsaasti erilaisia kosteikkoja, kuten soita, järviä, lampia ja lähteitä, joten on luonnollista, että niitä esiintyy myös kaupungin nimistössä. (Björklund 2010; Pietarsaari: opaskartta 2012.)

7.2.6 Määriteosana muu maastotermi

Pietarsaareissa on seitsemän katuja, joiden määriteosana on johonkin muuhun kuin edellä lueteltuihin luontopaikkoihin viittaava appellatiivi. Läntelässä sijaitsevat *Suotie* ja *Metsätie*, Kivilösissä puolestaan *Kannaksentie* ja *Rantaluhdantie*. Kuusisaareissa *Käpy-* ja *Havuteiden* kanssa risteää *Kangastie*, ja lähellä merta Skutnäsissä sijaitsee *Rantatie*. *Saarikatu* sijaitsee Pohjoisnummessa. (Pietarsaari: opaskartta 2012.)

7.2.7 Määriteosana ammattia tarkoittava sana

Pietarsaaren kaduista 47 on sellaisia, joiden määriteosana on ammattiin viittaava appellatiivi. Nämä kadut muodostavat erillisiä pienempiä ryhmiä eri puolille kaupunkia. Uusitien kaupunginosassa on hevosiin kulkuvälineenä viittaavia katuja: *Vaunusepäntie*, *Satulasepäntie*, *Kenkäsepäntie* ja *Ajurintie*. Skutnäsissä sijaitsevat kadut, joiden määriteosana on mereen ja merenkulkuun viittaava ammattinimi: *Merimiehentie*, *Verkonkutojantie*, *Jungmannintie*, *Puosuntie* ja *Kalastajantie* sekä lisäksi *Pelimannintie* ja *Pelimanninkuja*. Kirkkorannassa on katuja, joiden määriteosa viittaa kirkollisiin virkoihin: *Suntionkuja*, *Laulajankuja*, *Saarnaajankuja*, *Kanttorintie*, *Kappalaisentie*, *Lukkarintie*, *Kellonsoittajankuja*, *Unilukkarintie*, *Kirkkoväärtintie* ja *Paimenentie* sekä lisäksi *Vallesmanninpolku* ja *Pakarintie*. Majaniemeen on kasautunut vanhoihin historiallisiin ammatteihin viittaavia nimiä: *Kirjurintie*, *Kirjurinkuja*, *Huovinraitti*, *Huovintie* ja *Voudintie*. Tapaninniemessä sijaitsevat *Tiemestarintie* ja *Vanhalukkarintie*, kaupungin keskustassa *Rakkarinraitti*, *Kauppiaankatu* ja *Perämiehenkatu* sekä Pohjoisnummessa meriaiheiset *Laivurinkatu* ja *Luotsikatu* sekä *Neulamaakarinkuja*, *Piispankatu* ja *Taljasepäntkatu*. *Rakkari* merkitsee 'kuolleiden eläinten ja tuntemattomien ihmisten ruumiiden hautaajaa', ja sanalla on myös synonyymi *rankkuri*. (NS s.v. *rakkari*; Pietarsaari: opaskartta 2012). *Koulumestarinkujan* varrella sijaitsee Kirkkorannan koulu, *Opettajantien* varrella Vestersundinkylän koulu, ja *Raatimiehenkuja* on *Raatihuoneenkadun* poikkikatu. Permossa sijaitsevat maatalousaiheiset *Muonamiehentie* ja *Renginpolku*. *Käsityöläiskatu* sijaitsee Kaskiniemessä, *Viskaalintie* Oinaansaareissa, *Laamanninkatu* Lontoon kaupunginosassa ja *Mestarinkuja* Läntelässä. (Pietarsaari: opaskartta 2012.)

7.2.8 Määriteosana merenkulkusana

Pietarsaaren kaduista seitsemän on sellaisia, joiden määriteosana on merenkulkuun viittaava appellatiivi. Kaikki tällaiset kadut sijaitsevat Skutnäsien kaupunginosassa lähellä satamaa ja merta. Yhdessä niiden katujen kanssa, joiden määriteosana on meriaiheiseen ammattiin viittaava appellatiivi (esim. *Puosuntie* ja *Kalastajantie*), Skutnäsien kadut muodostavat suuren

meriaiheisen ryhmänimistön. Skutnäsin merenkulkuaiheisiin katuihin kuuluvat *Ankkuritie*, *Parkkitie*, *Reimartie*, *Prikintie*, *Talkantie*, *Korvetintie* ja *Kansitie*. (Pietarsaari: opaskartta 2012.)

7.2.9 Määriteosana julkista rakennusta tai paikkaa tarkoittava sana

Aineistossa on 22 katua, joiden määriteosana on julkiseen rakennukseen tai paikkaan viittaava appellatiivi. Skutnäissä sijaitsevat *Pikiruukintie* ja *Kappelintie*, jonka varrella on Pietarsaaren katolisen seurakunnan kappeli. Vallanin tarha-alueella on *Farmitie* ja Siikaluodon teollisuusalueella *Tehtaankatu* ja *Pajakatu*. *Vanhanhaminantie* on Kittholmassa lähellä venesatamaa, *Varikonkadulla* sijaitsee mm. Kaarilahden katsastusasema ja *Kirkkokadulla* sekä Pietarsaaren luterilaisen seurakunnan kirkko että kaupungin baptistikirkko. *Kauppatori* sijaitsee keskellä keskustaa, *Raatihuoneenkadun* varrella on Pietarsaaren raatihuone, ja *Koulukadun* varrella sijaitsee kaupungin ruotsinkielinen lukio. *Koulutien* varrella puolestaan sijaitsee Vestersundinkylän koulu. Rautatiesema ja matkahuolto ovat *Aematien* ja *Asemapuiston* välittömässä läheisyydessä. *Tsasounanpolulta* voi havaita ortodoksien tsasounan ja *Seurantalontieltä* Vestersundinkylän seurantalonsa. *Ruukinkatu* sijaitsee Kilisaassa, *Satamakatu* Pohjoisnummessa, *Myllytie* ja *Käräjätalonkatu* Kirkkorannassa, *Riihitie* Vestersundinkylässä ja *Pitäjänkirkonpolku* Lapinnevassa. (Pietarsaari: opaskartta 2012.)

7.2.10 Määriteosana ihmistyön tuloksena syntyneeseen rakennelmaan viittaava sana

Pietarsaassa on kahdeksan katua, joiden määriteosa viittaa ihmistyön tuloksena syntyneeseen rakennelmaan. *Rautatienkatu* on pitkä katu, joka kulkee rautatien suuntaisesti aivan kaupungin keskustassa. Keskustassa sijaitsevat myös *Kanavapuistikko* sekä *Puutarhakatu*, jonka lähellä on kuuluisa Aspegrenin puutarha. *Vallikatu* sijaitsee Länsinummissa ja *Matakaivontie* Läntelässä. Permosta sijaitsevat *Mäkituvankuja* ja *Vuohisillantie* muodostavat yhdessä *Muonamiehentien*, *Torpanmaantien* ja *Renginpolun* kanssa entisaikaiseen maatalouteen viittaavan aihepiirinimistön. *Kiviaidankujaa* reunustavat ikivanhat kiviaidat. (Nikula 1952: 35; Pietarsaari: opaskartta 2012.)

7.2.11 Muu konkreettinen appellatiivi määriteosana

Pietarsaaren kaduista 29 on sellaisia, joiden määriteosana on jokin muu kuin edellä luetellun kaltainen konkreettiseen asiaan viittaava appellatiivi. Ihmiseen viittaava määriteosa on *Neidonkujalla*, *Maallikonkujalla* ja *Lastenkujalla*, jonka lähetyvillä sijaitsee Åbo Akademin lastenpedagogiikkalaitos. Tupakointiin ja tupakkatehtaaseen viittaava määriteosa on *Mällikadul-*

la, Savukadulla ja Tupakankadulla. Järjestäytyneeseen yhteiskuntaan viittaavat Pitäjätie ja Kylätie. Vuodenaikoihin puolestaan viittaavat Auringonpolku, Aurinkotie, Auringonkehä, Kesäpolku ja Kesätie. Elintarvikkeista muistuttavat Maitotie ja Jauhottie. Luontoon viittaavat Hiekkatie, Rajakiventie ja Silokalliontie. Silokallioita on erityisesti Fäbodan ja Pörkenäsin luontopolkualueella. Konkreettisiin esineisiin viittaavat Pinnapolku, Radiotie, Köysikuja, Vaajapolku, Vaajatie ja Vinkkelitie. Muut tähän ryhmään kuuluvat kadut ovat Kaikutie, Torpanmaantie, Päivänpuoli, Tanhuanatie sekä keskustan pääkatu, Parenteesi. (Björklund 2010; Pietarsaari: opaskartta 2012.)

7.2.12 Määriteosana abstrakti appellatiivi

Edellisten lisäksi Pietarsaassa on myös kolme katua, joiden määriteosana on konkreettisen appellatiivin sijasta abstraktiin tarkoitteeseen viittaava appellatiivi: Permissä sijaitsee *Rauhantie*, teollisuusalueella *Teollisuustie* ja Majaniemessä valtiovaltaan viittaava *Kruununtie*. (Pietarsaari: opaskartta 2012.)

7.3 Määriteosana adjektiivi

Pietarsaaren kaduista vain kolme on sellaisia, joissa määriteosana on adjektiivi: *Oikotie* lyhentää matkaa *Raatihuoneenkadulta Pinnonäsinkadulle*, *Kaitakatu* sijaitsee Pedersissä, ja *Isokatu* on keskustan suuria pääkatuja (Pietarsaari: opaskartta 2012).

7.4 Määriteosana suhteellista sijaintia tai ilmansuuntaa tarkoittava sana

Pietarsaassa on kahdeksan katua, joiden määriteosana on suhteellista sijaintia tai ilmansuuntaa ilmaiseva sana: *Keskustie* sijaitsee Läntelässä, ja *Pohjantie* on suuri valtatie, joka kulkee koko kaupungin läpi. *Länsikuja* on *Länsinummenkatua* lännestä päin risteävä katu. *Länsiväylä* ja *Itäväylä* ovat toistensa jatkeita ja muodostavat yhdessä suuren, koko kaupungin läpi kulkevan valtatie. *Itäkuja* on *Kalliotöyryntietä* idästä päin risteävä katu. *Läntinen Rengastie* on kaupungin länsiosia halkova suuri valtatie, ja *Itäinen Rengastie* on vastaavanlainen valtatie kaupungin itäpuolella. (Pietarsaari: opaskartta 2012.)

8 PIETARSAAREN KAUPUNGIN SUOMEN- JA RUOTSINKIELISTEN KADUNNIMIEN MÄÄRITEOSIEN VASTAAVUUS

8.1 Määriteosana sanatarkka käänkösvastine

Huomattava osa Pietarsaaren katujen määriteosista on appellatiiveja, jotka on melko vaivaton ta korvata vieraskielisellä käänkösvastineella. Sanatarkkoihin käänkösvastineisiin turvautuminen onkin yleisin keino muuttaa Pietarsaaren katujen määriteosat toiselle kotimaiselle. Kun Pietarsaaren kadun määriteosana on puuta tai pensasta tarkoittava appellatiivi, kuudessa nimessä seitsemästä määriteosat tarkoittavat samaa sekä suomeksi että ruotsiksi: *Käpytie (Kottvägen)*, *Honkatie (Furuvägen)*, *Havutie (Barrvägen)*, *Pajuntie (Videvägen)*, *Orapihlajantie (Hagtornsvägen)* ja *Pähkinäntie (Hasselvägen)*.

Pietarsaaren kukka- ja vesikasviaiheisten kadunnimien määriteosat ovat sanatarkasti samaa tarkoittavia sekä suomeksi että ruotsiksi kaikissa kymmenessä tapauksessa: *Orvokintie (Violvägen)*, *Orvokinkuja (Violgränd)*, *Angervontie (Spireavägen)*, *Päivännouto (Solvändan)*, *Talvikkitie (Pyrolavägen)*, *Vanamotie (Linneavägen)*, *Kielotie (Konvaljevägen)*, *Kielokuja (Konvaljegränd)*, *Ruusuoksantie (Rosengrensvägen)* ja *Vehkatie (Missnevägen)*.

Kaikissa seitsemässä kadunnimessä, joissa määriteosana on marjaa tarkoittava appellatiivi, määriteosa on samaa tarkoittava kummallakin kielellä: *Mesimarjatie (Åkerbärsvägen)*, *Karpatie (Tranbärsvägen)*, *Mansikkatie (Smultronvägen)*, *Juolukkatie (Odonvägen)*, *Puolukkatie (Lingonvägen)*, *Vadelmatie (Hallonvägen)* ja *Mustikkatie (Blåbärsvägen)*.

Pietarsaaren 29 lintuaiheisesta kadusta 24 on sellaisia, joissa suomenkielistä määriteosaa vastaa sanatarkka ruotsinkielinen lintuappellatiivi: *Sorsapolku (Anden)*, *Sorsatie (Andvägen)*, *Uikkutie (Doppingvägen)*, *Kiislatie (Grisselvägen)*, *Telkkäkuja (Knipan)*, *Telkkätie (Knipvägen)*, *Korpintie (Korpvägen)*, *Tavitie (Krickvägen)*, *Kihukuja (Labben)*, *Kihutie (Labbvägen)*, *Kuikkatie (Lomvägen)*, *Lokkikuja (Måsen)*, *Lokkitie (Måsvägen)*, *Merimetsontie (Skarvvägen)*, *Koskelotie (Skrakvägen)*, *Viklontie (Snäppvägen)*, *Palokärjentie (Spillkråkevägen)*, *Kuovintie (Spovvägen)*, *Kurjentie (Tranevägen)*, *Tiirakuja (Tärnan)*, *Tiiratie (Tärnvägen)*, *Kahlaajanpolku (Vadarstigen)*, *Kahlaajantie (Vadarvägen)* ja *Hyypäntie (Vipvägen)*.

Kun Pietarsaaren kadunnimessä on määriteosana maaeläimeen viittaava appellatiivi, vastaa kyseistä määriteosaa kummankielisessä nimessä samaa tarkoittava appellatiivi: *Oinaankuja (Baggränd)*, *Lammaskuja (Fårgränden)*, *Kärpänkuja (Hermelingränd)*, *Kärpäntie (Hermelinvägen)*, *Siilintie (Igelkottsvägen)*, *Vasikankuja (Kalvgränden)*, *Lehmikuja (Kogrän-*

den), *Karitsakuja* (*Lammgränden*), *Ilveksentie* (*Lovägen*), *Minkkitie* (*Minkvägen*), *Kettutie* (*Rävvägen*), *Härkäkuja* (*Tjurgränden*), *Hirvenkuja* (*Älggränd*) ja *Hirventie* (*Älgvägen*).

Kaikki vesieläinmääriteosaiset kadunnimet ovat Pietarsaareissa toistensa suoria käännösvastineita: *Saukontie* (*Uttervägen*), *Biisamintie* (*Bisamvägen*), *Majavantie* (*Bävervägen*) ja *Näkinkuja* (*Näckens gränd*). *Biisami*-sana voidaan yleiskielessä kirjoittaa joko muodossa *biisami* tai *piisami* (NS s.v. *piisami*). *Biisamintie*-nimessä on määriteosaksi päätetty valita ruotsinkielistä *en bisam* -sanaa äänteellisesti lähempänä oleva variantti (RSS s.v. *en bisam*).

Kun Pietarsaaren kadulla on peltoa, niittyä tms. tarkoittava määriteosa, neljässä tapauksessa kuudesta määriteosaa vastaa kummassakin kielessä samaa tarkoittava appellatiivi: *Peltoraitti* (*Åkerleden*), *Peltotie* (*Åkervägen*), *Laiduntie* (*Betesvägen*) ja *Jääräniityntie* (*Gumsängsvägen*).

Pietarsaaren pinnanmuotoaiheisten katujen määriteosaa vastaa kummassakin kielessä samaa tarkoittava appellatiivi kolmessa tapauksessa neljästä: *Vuorikuja* (*Berggränd*), *Laakso-
tie* (*Dalvägen*) ja *Kumminkuja* (*Kullagränd*).

Kaikissa tapauksissa, jolloin Pietarsaaren kadunnimessä on vesistöä tarkoittava appellatiivi, määriteosaa vastaa kummassakin kielessä samaa tarkoittava appellatiivi: *Kalapurontie* (*Fiskebäcksvägen*), *Kalliolähteenkuja* (*Källbergsgränd*), *Purotie* (*Bäckvägen*), *Meritie* (*Sjövägen*) ja *Lampitie* (*Träskvägen*).

Kun Pietarsaaren kadulla on maastoaiheinen määriteosa, joka ei kuitenkaan viittaa pinnanmuotoihin, vastaa määriteosaa kummassakin kielessä samaa tarkoittava appellatiivi viidessä tapauksessa seitsemästä: *Suotie* (*Kärrvägen*), *Kangastie* (*Movägen*), *Metsätie* (*Skogsvägen*), *Rantatie* (*Strandvägen*) ja *Saarikatu* (*Holmgatan*).

Pietarsaaren kadunnimissä on 47 ammattiin viittaavaa määriteosaa. Tällaista määriteosaa vastaa kummassakin kielessä samaa tarkoittava appellatiivi 43 tapauksessa: *Piispankatu* (*Biskopsgatan*), *Taljasepätkatu* (*Blockmakaregatan*), *Puosuntie* (*Båtsmansvägen*), *Renginpolku* (*Drängstigen*), *Viskaalintie* (*Fiskalvägen*), *Kalastajantie* (*Fiskarevägen*), *Voudintie* (*Fogdevägen*), *Ajurintie* (*Formansvägen*), *Vanhalukkarintie* (*Gammelklockarsvägen*), *Käsi-
työläiskatu* (*Hantverkaregatan*), *Paimenentie* (*Herdevägen*), *Kenkäsepäntie* (*Hovslagarevägen*), *Kanttorintie* (*Kantorsvägen*), *Kappalaisentie* (*Kaplansvägen*), *Jungmannintie* (*Jungmansvägen*), *Lukkarintie* (*Klockarevägen*), *Kellonsoittajankuja* (*Klockringaregränd*), *Huovintie* (*Knektfaret*), *Huovintie* (*Knektvägen*), *Unilukkarintie* (*Kyrkstötsvägen*), *Kirkkoväärtintie* (*Kyrkvärdsvägen*), *Kauppiaankatu* (*Köpmansgatan*), *Laamanninkatu* (*Lagmansgatan*), *Luotiskatu* (*Lotsgatan*), *Vallesmanninpolku* (*Länsmansstigen*), *Opettajantie* (*Lärarvägen*), *Neul-
maakarinkuja* (*Nålmakarefaret*), *Verkonkutojantie* (*Nätbindarevägen*), *Saarnaajankuja* (*Pre-*

dikaregränd), *Raatimiehenkuja* (*Rådmansgränd*), *Satulasepäntie* (*Sadelmakarevägen*), *Laulajantie* (*Sjungarevägen*), *Merimiehentie* (*Sjömansvägen*), *Laivurinkatu* (*Skepparegatan*), *Koulumestarinkuja* (*Skolmästargränd*), *Kirjurinkuja* (*Skrivaregränd*), *Kirjurintie* (*Skrivarevägen*), *Pelimanninkuja* (*Spelmansgränd*), *Pelimannintie* (*Spelmansvägen*), *Perämiehenkatu* (*Styrmansgatan*), *Vaunusepäntie* (*Vagnsmakarevägen*), *Tiemestarintie* (*Vägmästarvägen*) ja *Rackarinraitti* (*Rackartåget*).

Pelimanni tarkoittaa 'kansansoittajaa' tai 'soittoniekkaa' (NS s.v. *pelimanni*). Kaikki kolme edellä mainittua appellatiivia voisivat merkityksensä puolesta olla *Pelimanninkujan* ja *Pelimannintien* määriteosia, mutta *pelimanni* on äänteellisesti lähempänä ruotsin vastaavaa appellatiivia *en spelman* (RSS s.v. *en spelman*). *Vallesmanni* tarkoittaa 'nimismiestä', ja sana on erityisen yleinen juuri Pohjanmaan ja Etelä-Pohjanmaan alueella (NS s.v. *vallesmanni*). *Vallesmanninpolku* kuulostaa siis pohjalaisemmalta kuin yleiskielisempi *Nimismiehenpolku* kuulostaisi. *Neulamaakari* tarkoittaa 'neulantekijää', mutta *maakari* on toki foneettisesti lähempänä ruotsin vastaavaa appellatiivia *en makare* (NS s.v. *maakari*; RSS s.v. *en makare*). *Jungmanni* on yhtä kuin 'kansimies' tai 'laivapoika', mutta Pietarsaassa on päädytty valitsemaan näistä kolmesta määriteosaksi juuri *jungmanni*, jonka kirjoitusasu on miltei identtinen ruotsalaisen vastineensa *en jungman* kanssa (NS s.v. *jungmanni*; RSS s.v. *en jungman*). *Kellonsoittajaa* on vanhastaan sanottu kansanomaisesti *lukkariksi*, joka on äänteellisesti paljon lähempänä ruotsin vastaavaa sanaa *en klockare* (NS s.v. *lukkari*; RSS s.v. *en klockare*). *Kirkkoväärti* on vanhahtava sana, joka merkitsee 'kirkonisäntää' (NS s.v. *kirkkoväärti*). *Väärti* muistuttaa kuitenkin foneettisesti enemmän ruotsin vastaavaa appellatiivia *en värd* kuin yleiskielisempi *isäntä* (RSS s.v. *en värd*). *Rakkari* merkitsee 'kuolleiden eläinten ja tuntemattomien ihmisten ruumiiden hautaajaa', ja sanalla on myös synonyymi *rankkuri* (NS s.v. *rakkari*). *Rakkari* ja ruotsin *en rackare* ovat kuitenkin äänteellisesti lähempänä toisiaan (RSS s.v. *en rackare*).

Pietarsaaren suomenkielisten meriaiheisten katujen määriteosia vastaa viidessä tapauksessa seitsemästä suora käänkösvastine ruotsinkielisissä kadunnimissä: *Ankkuritie* (*Ankarvägen*), *Parkkitie* (*Barkvägen*), *Reimaritie* (*Bojvägen*), *Prikintie* (*Briggvägen*) ja *Korvetintie* (*Korvettvägen*).

Pietarsaaren suomenkielisen kadunnimen määriteosana oleva julkista rakennusta tai paikkaa tarkoittava appellatiivi korvautuu ruotsinkielisessä nimessä suoralla käänkösvastineella peräti 20 tapauksessa 22:sta: *Pikiruukintie* (*Beckbruksvägen*), *Ruukinkatu* (*Bruksgatan*), *Varikonkatu* (*Depågatan*), *Tehtaankatu* (*Fabriksgatan*), *Farmitie* (*Farmvägen*), *Vanhanhaminantie* (*Gamla Hamnvägen*), *Satamakatu* (*Hamngatan*), *Kappelintie* (*Kapellvägen*), *Myllytie*

(*Kvarnvägen*), *Kirkkokatu* (*Kyrkogatan*), *Riihitie* (*Rivägen*), *Raatihuoneenkatu* (*Rådhusgatan*), *Kauppatori* (*Salutorget*), *Koulukatu* (*Skolgatan*), *Koulutie* (*Skolvägen*), *Pajakatu* (*Smedjegatan*), *Pitäjänkirkonpolku* (*Sockenkyrkostigen*), *Asemapuisto* (*Stationsparken*), *Asematie* (*Stationsvägen*) ja *Käräjätalonkatu* (*Tingshusgatan*). *Hamina* on vanhahtava synonyymi *satamalle* (NS s.v. *hamina*). Ruotsin *en hamn* on kuitenkin äänteellisesti lähempänä *haminaa* kuin *satamaa* (RSS s.v. *en hamn*). *Farmi* on foneettisesti lähes identtinen ruotsin *en farm* -appellatiivin kanssa toisin kuin *farmin* yleiskielisempi synonyymi *maatila* (NS s.v. *farmi*; RSS s.v. *en farm*).

Kun Pietarsaaren kadunnimessä on määriteosana appellatiivi, joka tarkoittaa ihmistyön tuloksena syntyntä rakennelmaa, seitsemää tällaista määriteosaa kahdeksasta vastaa suora käännösvastine toisenkielisessä nimessä: *Mäkituvankuja* (*Backstugustigen*), *Vuohisillantie* (*Getbrovägen*), *Rautatienkatu* (*Järnvägsgatan*), *Kanavapuistikko* (*Kanaleplanaden*), *Kiviaidankuja* (*Stenmursstigen*), *Puutarhakatu* (*Trädgårdsgatan*) ja *Vallikatu* (*Vallgatan*).

Niissä 29 tapauksessa kun Pietarsaaren kadunnimessä on määriteosana muunlainen kuin edellä luetellun kaltainen konkreettiseen esineeseen tai asiaan viittaava appellatiivi, vastaa 20 tällaista määriteosaa kummankielisessä kadunnimessä samaa tarkoittava appellatiivi: *Maitotie* (*Mjölkvägen*), *Jauhotie* (*Mjölvägen*), *Kylätie* (*Byvägen*), *Kaikutie* (*Ekovägen*), *Neidonkuja* (*Jungfrustigen*), *Maallikonkuja* (*Lekmansgränd*), *Parenteesi* (*Parentesen*), *Hiekkatie* (*Sandvägen*), *Silokalliontie* (*Slätbergsvägen*), *Pitäjäntie* (*Sockenvägen*), *Auringonkehä* (*Solringen*), *Auringonpolku* (*Solspången*), *Aurinkotie* (*Solvägen*), *Kesäpolku* (*Sommarstigen*), *Kesätie* (*Sommarvägen*), *Tupakankatu* (*Tobaksgatan*), *Torpanmaantie* (*Torparlänsvägen*), *Tanhuantie* (*Tunvägen*), *Päivänpuoli* (*Solsidan*) ja *Vinkkelitie* (*Vinkelvägen*). *Parenteesi* tarkoittaa 'sulkua' (NS s.v. *parenteesi*). *Parenteesi* voi kuitenkin harvinaisuutensa vuoksi kuulostaa ”proprimaisemmalta” kuin yleisempi ja yleiskielisempi *sulku* – varsinkin kun kyseisessä kadunnimessä ei ole perusosaa laisinkaan (Zilliacus 2001: 70–72). Lisäksi se on äänteellisesti melkein identtinen ruotsinkielisen synonyyminsä *en parentes* kanssa (RSS s.v. *en parentes*). Samoin ovat ruotsin *en vinkel* ja suomen *vinkkeli* huomattavasti lähempänä toisiaan foneettisesti kuin *vinkkelin* yleiskielisempi synonyymi *kulma* (NS s.v. *vinkkeli*; RSS s.v. *en vinkel*).

Pietarsaassa on kolme katua, joiden määriteosana on abstraktisubstantiivi. Tällöin suomenkielisiä määriteosia vastaa aina suora käännösvastine ruotsinkielisessä nimessä: *Kruununtie* (*Kronovägen*), *Rauhantie* (*Fredsvägen*) ja *Teollisuustie* (*Industrivägen*). *Kruunu* on vanhahtava synonyymi sanalle *valtio* ja *valtiovalta* (NS s.v. *kruunu*). Jos kadunnimellä halu-

taan luoda historiallista vaikutelmaa, niin *Kruununtie* on silloin varmasti sopivampi kuin *Valtiovallantie*.

Valtaosa Pietarsaaren katujen ei-proprisista määriteosista on appellatiiveja; Pietarsaaren kadunnimistössä on vain kolme katua, joiden määriteosana on adjektiivi. Suomenkielisiä adjektiiveja vastaa sanatarkka ruotsinkielinen käännösvastine kahdessa tapauksessa: *Oikotie* (*Genvägen*) ja *Isokatu* (*Storgatan*).

Pietarsaassa on kahdeksan katua, joiden määriteosana on suhteellista sijaintia tai ilmansuuntaa ilmaiseva sana, ja suomenkielisiä määriteosia vastaa aina suora käännösvastine ruotsinkielisessä nimessä: *Keskustie* (*Centralvägen*), *Pohjantie* (*Nordanvägen*), *Länsikuja* (*Västergränd*), *Länsiväylä* (*Västerleden*), *Itäkuja* (*Östangränd*), *Itäväylä* (*Österleden*), *Läntinen Rengastie* (*Västra Ringvägen*) ja *Itäinen Rengastie* (*Östra Ringvägen*).

Jos kadunnimen määriteosana on propri, suoran käännösvastineen luominen voi olla vaikeaa – ellei peräti mahdotonta. Erityisen vaikeaa tämä on silloin, jos määriteosana on vanhaan perinnäiseen paikannimistöön viittaava propri. Helpompaa suoran käännösvastineen luominen on silloin, kun propri on transparentti eli kun se koostuu selvästi tunnistettavissa olevista appellatiiveista. (Suutari 1999: 75–77.) Pietarsaassa on 61 sellaista suomenkielistä kadunnimeä, joiden määriteosana on appellatiiveista muodostuva paikannimi ja joiden paikannimimääriteosaa vastaa sanatarkka käännös ruotsinkielisessä kadunnimivastineessa. Edellä kuvattuun kategoriaan kuuluvia kadunnimiä, joiden määriteosana on jokin Pietarsaaren kaupunginosa, ovat *Uusitie* (*Nyvägen*), *Oinaansaarentie* (*Baggholmsvägen*), *Karhusaarentie* (*Björnholmsvägen*), *Kilisaarentie* (*Killingholmsvägen*), *Kilisaarenraitti* (*Killingholmsstråket*), *Kilisaarenkuja* (*Killingholmsgränd*), *Ristikarintie* (*Korsgrundsvägen*), *Ristikarinpolku* (*Korsgrundsstigen*), *Varvintie* (*Varvsvägen*), *Etelä Varvintie* (*Södra Varvsvägen*), *Pohjoisnummikatu* (*Norrmalmsgatan*), *Kirkkorannankatu* (*Kyrkostrandsgatan*), *Luutavuorenkatu* (*Kvastbergsgatan*), *Luutavuorenraitti* (*Kvastbergsstråket*), *Kuusisaarentie* (*Granholmsvägen*), *Itänummenkatu* (*Östermalmsgatan*), *Länsinummentori* (*Västermalmstorg*), *Länsinummenkatu* (*Västermalmsgatan*), *Länsinummenrinne* (*Västermalmsbrinken*), *Läntinen Lammassaarentie* (*Västra Fårholmsvägen*), *Itäinen Lammassaarentie* (*Östra Fårholmsvägen*), *Kaskiniemenkatu* (*Svedjenabbagatan*) ja *Etelänummikatu* (*Södermalmsgatan*). *Varvi* on vanha kansanomaisen sana, joka tarkoittaa 'veistämöä' ja 'telakkaa' (NS s.v. *varvi*). *Varvintie* on äänteellisesti lähempänä ruotsinkielistä *Varvsvägeniä* kuin olisi esimerkiksi *Telakkatie* tai *Veistämöntie* (RSS s.v. *ett varv*).

Muita paikannimiä kuin kaupunginosien nimiä kantavat määriteosissaan seuraavat Pietarsaaren kadunnimet: *Pukkisaarenkaari* (*Bockholmsvägen*), *Pukkisaarentie* (*Bockholmsvä-*

gen), *Kanisaarentie* (*Kaninholmsvägen*), *Papinvirrantie* (*Prästströmsvägen*), *Nuottalahdenkatu* (*Notviksgatan*), *Pikkuhiekantie* (*Lillsandsvägen*), *Kirkkolahdentie* (*Kyrkviksvägen*), *Myllymäenkatu* (*Kvarnbacksgatan*), *Ristisuonkuja* (*Korsmossgränd*), *Ristisuonraitti* (*Korsmoss-tåget*), *Haukilahdentie* (*Gäddviksvägen*), *Pohjanlahdentie* (*Bottenviksvägen*), *Torpantie* (*Torpvägen*), *Majamäentie* (*Bobergsvägen*), *Vallivuorentie* (*Vallbergsvägen*), *Itälaaksontie* (*Östandalsvägen*), *Itäkunnaantie* (*Östanlidvägen*), *Länsikunnaantie* (*Vestanlidvägen*), *Länsipellontie* (*Västeråkesvägen*), *Itäinen Pohjoismetsäntie* (*Östra Norrskogsvägen*), *Läntinen Pohjoismetsäntie* (*Västra Norrskogsvägen*), *Pohjoisniityntie* (*Norrlötsvägen*), *Pohjoispellontie* (*Norråkersvägen*), *Otsopellontie* (*Björnsåkersvägen*), *Majapellontie* (*Bovallavägen*), *Isopellontie* (*Storåkersvägen*), *Peltolahdentie* (*Åkerviksvägen*), *Nuorisotalonmäki* (*Ungdomshusbacken*), *Lähteenmäki* (*Källbacken*), *Syvälahdenkatu* (*Djupviksgatan*), *Taivaanvuorencatu* (*Himmelsbergsgatan*), *Korkeavuorentie* (*Högbergsvägen*), *Kivivirrantie* (*Stenströmsvägen*), *Mäntykankaankatu* (*Tallmogatan*), *Launisaarentie* (*Spituholmsvägen*), *Launikaarre* (*Spitusvägen*), *Paasikalliontie* (*Hällebergsvägen*) ja *Vesiniementie* (*Vattungsvägen*). *Vattungsvägenin* määriteosa on yhteensulauma appellatiiveista *vatten* ('vesi') ja *en tunga* ('niemi'): *vatten + tunga > vattunga* (RSS s.v. *en tunga, vatten*).

Pietarsaassa on myös katu, jonka määriteosana on appellatiiveista muodostuva *propri*, joka ei kuitenkaan ole paikannimi: suomenkielistä *Aurinkomäentietä* vastaa sanatarkka ruotsinkielinen *Solbackavägen*.

8.2 Määriteosana ei-sanatarkka käännösvastine

Pietarsaaren kadunnimistössä on myös esimerkkejä kaduista, joiden määriteosaa ei toisenkielisessä kadunnimessä vastaakaan täysin sanatarkka käännösvastine. On myös paljon kadunnimiä, joilla on kaksiosainen – eli kahdesta appellatiivista koostuva – määriteosa, ja toinen näistä määriteosan sanoista on korvattu sanatarkalla käännösvastineella ja toinen ei.

Rantaluhdantiessä (*Strandåkersvägen*) sana *luhta* merkitsee 'rantaniittyä', joka on ruotsiksi sananmukaisesti *en strandäng*. Sitä vastoin nykyruotsi ei tunne appellatiivia *en strandåker*. (NS s.v. *luhta*; SRS s.v. *luhta*.) *Kumpukujan* (*Gumbogränd*) määriteosa *kumpu* on ei-sanatarkka vastine ruotsinkieliselle määriteosalle *gumbo*. Määriteosien yhtäläisyys onkin puhtaasti äänteellinen. (SRS s.v. *kumpu*.) *Honganpää* (*Furustigen*) on kadunnimi, jolla ei ole perusosaa ollenkaan. Ruotsinkielinen määriteosa *furu* merkitsee pelkkää 'honkaa' (RSS s.v. *furu*). *Kannaksentien* (*Ejdevägen*) määriteosalla *kannas* ei ole *ejde*-muotoista vastinetta ruotsinkielessä (SRS s.v. *kannas*). *Kaitakadun* (*Spangargatan*) määriteosa *kaita* merkitsee 'kapeaa'.

Ruotsinkielisen kadunnimen määriteosa *spangare* tulee Spangarvikenistä, missä sijaitti mm. Pietarsaaren vanha kaatopaikka. (NS s.v. *kaita*; Pietarsaari: opaskartta 2012.) *Suntionkujan* (*Väktaregränd*) ruotsinkielinen määriteosa *en väktare* merkitsee 'vartijaa' yleisesti, mutta sanalla ei ole samanlaista erikoismerkitystä kuin suomen *suntio*-appellatiivilla (RSS s.v. *en väktare*). *Muonamiehentien* (*Dagsverksvägen*) määriteosa *muonamies* on ruotsiksi *en statare / en statkarl*. *Ett dagsverke* merkitsee 'päivätyötä'. (RSS s.v. *ett dagsverke*; SRS s.v. *muonamies*.)

Vareksentien (*Svartkråkevägen*) ruotsinkielinen määriteosa *en svartkråke* ('mustavaris') on tarkemmin lintulajia kuvaava kuin suomenkielisen kadunnimen *vares*, joka voi tarkoittaa koko varislintujen lajia (NS s.v. *vares*; SRS s.v. *varis*). *Kurpalla* tarkoitetaan usein juuri *lehtokurppaa*, jonka ruotsinkielinen vastine on *en morkulla*. Toisaalta pelkän *kurpan* ruotsinkielisiä vastineita ovat myös *en beckasin* sekä *en snäppa*, joka voi viitata myös *vikloon*. Koska Pietarsaareissa on myös *Viklotie*, jonka ruotsinkielinen versio on *Snäppvägen*, on sekaannusten välttämiseksi ollut parempi valita *Kurpantien* vastineeksi *Morkullsvägen*. *Taivaanvuohen* ruotsinkielinen vastine on *en enkelbeckasin* – ei siis *en beckasin*, joka tarkoittaa 'kurppaa'. *Taivaanvuohentien* vastineeksi on kuitenkin päätetty valita *Beckasinvägen*. (NS s.v. *kurppa*, *taivaanvuohi*; SRS s.v. *kurppa*, *taivaanvuohi*.) *Hakkelintien* (*Nötkråkevägen*) ruotsinkielinen määriteosa *en nötkråke* tarkoittaa 'pähkinähakkia'. Suomenkielinen määriteosa *hakkeli* eli *hakki* viittaa *hakkilintujen* lajiin yleensä. (RSS s.v. *en nötkråke*.) *Talkantien* (*Durkvägen*) määriteosa *talka* merkitsee 'purjealuksen emäpuuta', kun taas ruotsinkielinen määriteosa *en durk* merkitsee 'laivan sisäpohjaa', 'komeroa' tai 'säiliötä' (NS s.v. *talka*; RSS s.v. *en durk*). *Kansitien* (*Skansvägen*) ruotsinkielinen määriteosa *en skans* merkitsee 'miehistösuojaa' tai 'kajuuttaa'. Suomen- ja ruotsinkielisiä määriteosia yhdistääkin merkitystä enemmän äännteellinen samankaltaisuus. (RSS s.v. *en skans*.) *Ahotie* (*Fallvägen*) on saanut ruotsinkielisen määriteosansa Falletin asutus- ja viljelysalueesta, jolla ei ole virallista suomenkielistä nimeä. Suomenkielisellä *aho*-sanalla ei ole *fall*-muotoista ruotsinkielistä vastinetta. (Pietarsaari: opaskartta 2012; SRS s.v. *aho*.) *Kedontien* (*Gärdesvägen*) määriteosalla *keto* ei ole *ett gärde* -muotoista ruotsinkielistä vastinetta. *Ett gärde* tunnetaan merkityksessä 'pelto'. (RSS s.v. *ett gärde*; SRS s.v. *keto*.) *Seurantalontien* (*Samlingshusvägen*) määriteosa *seurantalo* on ruotsiksi *ett föreningshus*. Nykyruotsi ei tunne sanaa *ett samlingshus*. (SRS s.v. *seurantalo*.) *Lastenkujan* (*Barnhemsgränd*) ruotsinkielinen määriteosa *ett barnhem* merkitsee 'lastenkotia' (RSS s.v. *ett barnhem*). *Pinnapolun* (*Penstigen*) ruotsinkielinen määriteosa tulee Penvikenistä, ja kyseinen katu onkin *Penviikintien* lyhyempi ja kapeampi jatke. Määriteosia ei siis yhdistä merkitys vaan enemmänkin foneettinen yhtäläisyys. (Pietarsaari: opaskartta 2012.)

Köysikujan (Repslagarebanan) ruotsinkielinen määriteosa *en repslagare* merkitsee 'köydenpunojaa' (RSS s.v. *en repslagare*). *Mällikadun (Rulltobaksgatan)* määriteosa *mälli* puolestaan merkitsee 'nuuskaa', eikä sillä ole ruotsin kielessä vastinetta *en rulltobak* (NS s.v. *mälli*; RSS s.v. *en rulltobak*). *Savukadun (Rökverksgatan)* ruotsinkielinen määriteosa *ett rökverk* tarkoittaa suomeksi 'tupakkatuotteita' (RSS s.v. *ett rökverk*). *Rajakiventien (Skärsvägen)* määriteosa *rajakivi* on ruotsiksi *en gränssten* tai *en råsten* (SRS s.v. *rajakivi*). *Vaajapolun (Viggen)* ja *Vaajatien (Viggvägen)* ruotsinkielinen määriteosa *en vigg* merkitsee 'tukasotkaa', ja kadut sijaitsevatkin lintuaiheisista nimistään tunnetussa Otsolahden kaupunginosassa. Huomionarvoista on myös, että *Vaajapolun* ruotsinkielinen vastine on ilman perusosaa, kuten kaikkien muidenkin lintuaiheisten ja *polku-* tai *kuja-*loppuisten suomenkielisten kadunnimien ruotsinkieliset vastineet. (Pietarsaari: opaskartta 2012; RSS s.v. *en vigg*.) *Bagarnäsvägen* saa määriteosansa kirkkoväärti Jacob Bagarnäsistä, ja kyseinen tie onkin *Kirkkoväärtintien* jatke. Suomenkielisen nimen (*Pakarintien*) määriteosa *pakari* on käänös ruotsin sanasta *en bagare*, joka merkitsee 'leipuria'. (NS s.v. *pakari*; Pietarsaari: opaskartta 2012; RSS s.v. *en bagare*; Söderhjelm 1914: 47.) Kadunnimiparista *Ristikaari* ja *Korsgrundsskvären* voidaan todeta, että suomenkielisen määriteosan sanalla *kaari* ei ole ruotsin kielessä *en grund* -muotoista vastinetta. (Ainiala 1997: 172, 181, 187; SRS s.v. *kaari*.) Sanalla *kaari* ei ole ruotsin kielessä myöskään *ett kar* -muotoista vastinetta, kuten nimiparissa *Kaarilahdenkatu* ja *Karviksgatan*, vaan määriteosat muistuttavat tässä tapauksessa toisiaan vain foneettisesti (SRS s.v. *kaari*).

Kalaniemenkaarre (Fiskaruddssvängen), *Kalaniemenraitti (Fiskaruddsstråket)* ja *Kalaniemenpolku (Fiskaruddsstigen)* ovat katuja, joiden ruotsinkielisessä määriteosassa oleva *en fiskare* merkitsee 'kalastajaa' (RSS s.v. *en fiskare*). *Värkkilahdenreitti (Verkviksleden)*, *Värkkilahdenraitti (Verkviksledet)* ja *Värkkilahdentie (Verkviksvägen)* ovat katuja, joiden määriteosien samankaltaisuus perustuu fonetiikkaan eikä semantiikkaan (RSS s.v. *ett verk*). *Purssalmenkadun (Segelsundsgatan)* ruotsinkielisessä määriteosassa esiintyvä *ett segel* merkitsee 'purjetta' – ei itse 'purtta' (RSS s.v. *ett segel*). *Östanpåvägenissä (Itärannantie)* esiintyvä *östanpå* merkitsee 'itää' tai 'itäpuolta' (RSS s.v. *östanpå*). *Itälahdentien (Östanfjärdsvägen)* ruotsinkielisen määriteosan *en fjärd* merkitsee 'ulappaa' (RSS s.v. *en fjärd*). *Vargkullsvägenin (Susikalliontie)* määriteosan jälkimmäinen sana *en kulle* merkitsee 'mäkeä' tai 'kohoumaa' – ei 'kalliota' (RSS s.v. *en kulle*). Ruotsinkielinen appellatiivi *en sved* (*Kytömäentie* ja *Svedenvägen*) merkitsee pelkkää 'kytöä' tai 'kaskea'. Määriteosasta jää siis jälkimmäinen puoli puuttumaan. (RSS s.v. *en sved*.) *Päiväkummuntien (Solkullavägen)* ja *Päiväkummunkujan (Solkullagränd)* ruotsinkielisen määriteosan ensimmäinen sana *en sol* tarkoittaa perus-

merkityksessään 'aurinkoa'. *Aurinkoa* ja *päivää* voidaan kuitenkin väljästi tulkiten pitää jonkinlaisina synonyymeinä (esim. *päivänpuoli* on ruotsiksi *solsidan*). (RSS s.v. *en sol*, *en solside*.) *Skarpnabbvägenin* (*Kärkiniementie*) määriteosan alku *skarp* merkitsee adjektiivia 'terävä' (RSS s.v. *skarp*). *Ruokolahdentien* (*Rörgrundsvägen*) ruotsinkielisen määriteosan jälkimäinen sana *en grund* merkitsee 'matalikkoa' tai 'karia' (RSS s.v. *en grund*). *Borgarmalmsvägenissä* (*Porvarinmäentie*) esiintyvä *en malm* merkitsee 'nummea' (RSS s.v. *en malm*).

Kaivolehdonkadun (*Brunnskogsgatan*) ruotsinkielisen määriteosan *en skog* merkitsee 'metsää' yleensä – ei 'lehtoa', joka on aivan tiettytyyppinen lehtimetsä (NS s.v. *lehto*; RSS s.v. *en skog*). *Kalliotöyrynpolun* (*Fallbergsstigen*) ja *Kalliotöyryntien* (*Fallbergsvägen*) määriteosassa oleva *töyry* – joka merkitsee 'kumpua' tai 'kumpareta' – on ruotsiksi *en kulle* tai *en höjd*, mutta sen vastine ei ole *ett fall* (NS s.v. *töyry*; RSS s.v. *ett fall*; SRS s.v. *töyry*). *Fridhemsvägenin* (*Kotirinteentie*) määriteosan *en frid* merkitsee 'rauhaa' tai 'mielenrauhaa' (RSS s.v. *en frid*). *Suvilaaksontien* (*Grannalsvägen*) määriteosan appellatiivi *suvi* merkitsee 'kesää', eikä sillä ole ruotsin kielessä *grann*-muotoista vastinetta (NS s.v. *suvi*; SRS s.v. *kesä*, *suvi*). *Nuotanperän* sanatarkka käännösvastine olisi *ett notkil*; *ett notvarp* sitä vastoin merkitsee 'nuotanutta' (RSS s.v. *ett notvarp*; SRS s.v. *nuotanperä*). *Karjavalkamankadun* (*Oxhammsgatan*) ruotsinkielisen määriteosan ensimmäinen sana *en oxe* merkitsee 'härkää' – ei 'karjaa' yleensä (RSS s.v. *en oxe*).

8.3 Määriteosa samassa asussa

Pietarsaareissa on lukuisia kadunnimiä, joiden määriteosat ovat samassa asussa sekä suomen- että ruotsinkielisessä nimessä. Valtaosa näistä määriteosista on propreja, sillä nimiä ei yleensä käännetä (Ainiala ym. 2008: 339–341). Kuitenkin määriteosissa on myös appellatiiveja. Kyseiset appellatiivit ovat kansainvälisiä sanoja, jotka ovat melkein jokaisessa kielessä samannäköisiä: *Tsasouanpolku* (*Tsasounastigen*) ja *Radiotie* (*Radiovägen*).

Kun Pietarsaaren kadunnimen määriteosa koostuu henkilön etu- ja sukunimestä, on määriteosa samassa asussa sekä suomen- että ruotsinkielisessä nimessä: *Victor Schaumaninpuistikko* (*Victor Schaumansesplanaden*), *Sven Dufvankatu* (*Sven Dufvagatan*), *Paul Hallvarin katu* (*Paul Hallvars gata*), *Otto Malminkatu* (*Otto Malmmsgatan*), *Ebba Brahen puistikko* (*Ebba Brahe esplanaden*) ja *Lotta Svärdinkatu* (*Lotta Svärdsgatan*).

Myös silloin, kun kadunnimen määriteosana on pelkkä henkilön sukunimi, määriteosa on samassa asussa sekä suomen- että ruotsinkielisessä nimessä: *Brunbergintie* (*Brunbergsvägen*), *Tengströminkatu* (*Tengströmsgatan*), *Strengberginkatu* (*Strengbergsgatan*), *Smedsintie*

(*Smedsvägen*), *Sibeliusaukio* (*Sibeliusskvären*), *Runeberginkatu* (*Runebergsgatan*), *Roosinkatu* (*Roosgatan*), *Nikulantie* (*Nikulavägen*), *Munterinkatu* (*Muntersgatan*), *Lindskoginkatu* (*Lindskogsgatan*), *Kulneffinkatu* (*Kulneffsgatan*), *Idmaninkatu* (*Idmansgatan*), *Helanderinkatu* (*Helandersgatan*), *Heikelinkatu* (*Heikelsgatan*), *Fordellinkatu* (*Fordellsgatan*), *Döbelninkatu* (*Döbelnsgatan*), *De La Gardienkatu* (*De La Gardiegatan*), *Ahlströminkatu* (*Ahlströmsgatan*), *Adlercreutzinkatu* (*Adlercreutzgatan*), *Choraeuksenkatu* (*Choraeusgatan*), *Hultintie* (*Hultsvägen*), *Castreninkatu* (*Castrens gata*), *Andersinintie* (*Andersinsvägen*), *Peldanintie* (*Peldansvägen*), *Pentzininkatu* (*Pentzinsgatan*) ja *Tiaisenkatu* (*Tiainengatan*). Huomionarvoista on, että valtaosa määriteosana olevista sukunimistä on joko ruotsinkielisiä tai joka tapauksessa muun kuin suomenkielisiä. Vain kahdessa kadunnimessä – *Nikulantiessä* ja *Tiaisenkadussa* – sukunimi on suomenkielinen. On merkillepantavaa, että vierasperäisiä sukunimiä ei ole haluttu lähteä kääntämään eikä mukauttamaan äänteellisesti.

Silloin kun määriteosana on pelkkä henkilön etunimi, äänteellistä mukauttamista tapahtuu useammin. Seuraavassa kahdeksassa pietarsaarelaisessa kadunnimessä etunimi on kuitenkin jätetty alkuperäiseen asuunsa, joka on sama sekä suomeksi että ruotsiksi: *Johanneksenkuja* (*Johannesgränd*), *Markuksenkuja* (*Markusgränd*), *Matteuksenkuja* (*Matteusgränd*), *Larsinkuja* (*Larsasgränd*), *Mariankatu* (*Mariagatan*), *Hildankuja* (*Hildasgränden*), *Gustasvägen* (*Gustasvägen*) ja *Birgerintie* (*Birgersvägen*).

Kun määriteosana on maantieteellinen nimi – varsinkin jos nimi ei koostu appellatiiveista vaan on perinnäistä paikannimistöä – se jätetään usein alkuperäiseen asuunsa, eikä nimeä lähdetä kääntämään eikä mukauttamaan äänteellisesti (Suutari 1999: 75–77). Pietarsaarella on 33 kadunnimeä, joissa on määriteosana sellainen paikannimi, joka on samassa asussa sekä suomen- että ruotsinkielisessä nimessä. Seuraavissa kadunnimissä määriteosana on jokin Pietarsaaren kaupunginosa: *Skutnäsintie* (*Skutnäsvägen*), *Skutnäsinkatu* (*Skutnäsgatan*), *Pörkenäsinkatu* (*Pörkenäsgatan*), *Pörkenäsintie* (*Pörkenäsvägen*), *Pirilöntie* (*Pirilövägen*), *Permontie* (*Permovägen*), *Permonkaarre* (*Permosvängen*), *Kisorintie* (*Kisorvägen*), *Alholmintie* (*Alholmsvägen*), *Alholminkatu* (*Alholmsgatan*), *Bonäsinkatu* (*Bonäsgatan*), *Bonäsinkuja* (*Bonäsgränd*), *Kivilösintie* (*Kivilösvägen*), *Fäbodantie* (*Fäbodavägen*) ja *Fiskarsintie* (*Fiskarsvägen*).

Seuraavissa kadunnimissä määriteosana on Pietarsaaren ulkopuolella sijaitsevan paikan nimi, joka on samannäköinen sekä suomen- että ruotsinkielisessä kadunnimessä: *Östensötie* (*Östensövägen*), *Staranpolku* (*Starastigen*), *Starantie* (*Staravägen*) ja *Lussivägen* (*Lussivägen*). Seuraavissa kadunnimissä määriteosana on jonkin Pietarsaaren alueella sijaitsevan paikan nimi – ei kuitenkaan kaupunginosan nimi: *Skutvikintie* (*Skutviksvägen*), *Skutkullantie*

(*Skutkullvägen*), *Herrholminkatu* (*Herrholmsgatan*), *Brännmossvägen* (*Brännmossvägen*), *Vestersundinkatu* (*Vestersundsgatan*), *Ådöntie* (*Ådövägen*), *Långsjövägen* (*Långsjövägen*), *Lövbackavägen* (*Lövbackavägen*), *Häröntie* (*Härövägen*), *Bodholminkatu* (*Bodholmsgatan*), *Laukontie* (*Laukkovägen*), *Fågelträskvägen* (*Fågelträskvägen*), *Fäbovallanvägen* (*Fäbovallanvägen*) ja *Vallbäcksvägen* (*Vallbäcksvägen*).

Kun Pietarsaaren kadunnimen määriteosana on laivan nimi tai jokin muu propri kuin paikannimi tai henkilönimi, määriteosa on 13 tapauksessa samannäköinen sekä suomen- että ruotsinkielisessä kadunnimessä: *Australia* (*Australia*), *Europa* (*Europa*), *India* (*India*), *Herkulesaukio* (*Herkuleskvären*), *Veritas* (*Veritas*), *Equatorn* (*Equatorn*), *Vesta* (*Vesta*), *Orient* (*Orient*), *Paviksentie* (*Pavisvägen*), *Loveret* (*Loveret*), *Nynäsinkatu* (*Nynäsgatan*), *Pinnönäsinkatu* (*Pinnönäsgatan*) ja *Rosenlundinkatu* (*Rosenlundsgatan*).

8.4 Määriteosan äänteellinen mukauttaminen

Pietarsaassa on kadunnimiä, joiden määriteosa on äänteellisesti mukautettu suomen kieleen paremmin sopivaksi. Valtaosa näistä äänteellisesti mukautetuista määriteosista on henkilön etunimiä, mutta joukossa on myös muutama paikannimi. Pietarsaassa on 12 kadunnimeä, joissa määriteosana on henkilön etunimi, joka on äänteellisesti mukautettu suomen kielen fonetiikan mukaiseksi: *Luukkaankuja* (*Lukasgränd*): *Lukas* > *Luukas*, *Kaarlonkuja* (*Karlasgränd*): *Karl* > *Kaarlo*, *Pietarinpuistikko* (*Pedersesplanaden*): *Peder* > *Pietari*, *Pietarintie* (*Pedersvägen*): *Peder* > *Pietari*, *Jaakonkatu* (*Jakobsgatan*): *Jakob* > *Jaakko*, *Kustaantie* (*Gustavsvägen*): *Gustav* > *Kustaa*, *Ristontie* (*Christoffers väg*): *Christoffer* > *Risto*, *Kristiinankatu* (*Christinegatan*): *Christine* > *Kristiina*, *Antintie* (*Antasvägen*): *Ant* > *Antti*, *Aaprontie* (*Abramsvägen*): *Abram* > *Aapro*, *Villenkujat* (*Villgränd*): *Vill* > *Ville* ja *Hermanninkatu* (*Hermansgatan*): *Herman* > *Hermann*.

Pietarsaassa on myös seitsemän kadunnimeä, joiden määriteosana on paikannimi, joka on mukautettu äänteellisesti: *Penviikintie* (*Penviksvägen*): *Penviken* > *Penviikki*, *Lannesintie* (*Lannäsvägen*): *Lannäs* > *Lannes(i)*, *Vaasantie* (*Vasavägen*): *Vasa* > *Vaasa*, *Amerikankatu* (*Amerikagatan*): *Amerika* > *Amerikka*, *Kolpintie* (*Källbyvägen*): *Källby* > *Kolppi*, *Kumperinkatu* (*Kumbergsgatan*): *Kumberg* > *Kumperi* ja *Pännäistentie* (*Bennäsvägen*): *Bennäs* > *Pännäinen*. Äänteellistä mukauttamista tehdään mm. yksinkertaistamalla sananalkuiset geminaatat, lisäämällä konsonanttiloppuihin sanoihin loppuvokaali, kirjoittamalla pitkänä lausuttavat vokaalit kahtena ja korvaamalla vierasperäiset äänteet *b*, *c*, *d*, *f*, *g*, *x*, *z* ja *å* kotoisemmilla äänteillä *p*, *s*, *k*, *t*, *o*, *ks* ja *ts*.

8.5 Erikoistapaukset

Pietarsaaren kadunnimien määriteosissa on myös erikoistapauksia, jotka eivät kuulu yhteenkään neljästä edellä luetellusta ryhmästä. Näiden kadunnimien määriteosia on muodostettu käyttäen sekaisin neljää edellä kuvattua tapaa: sanatarkkaa käännösvastinetta, ei-sanatarkkaa käännösvastinetta, äänteellistä mukauttamista, ja määriteosa voi osittain olla myös samassa asussa kummankielisessä kadunnimessä. *Matakaivontie (Matabrunnsvägen)* on kadunnimi, jossa määriteosat ovat osittain samassa asussa ja osittain sanatarkasti käännetty. Samanlainen kadunnimi on myös *Vänrikki Stålin katu (Fänrik Stålgatan)*. Tähän ryhmään kuuluvat lisäksi myös *Etelä-Kivilösintie (Södra Kivilösvägen)*, *Vanha Pirilöntie (Gamla Pirilövägen)*, *Visasmäki (Visasbacken)*, *Markusholmantie (Markusholmsvägen)*, *Lysarholmantie (Lysarholmsvägen)*, *Masaholmantie (Masaholmsvägen)* ja *Kråkholmantie (Kråkholmsvägen)*. *Holma* on puhekielinen ja murteellinen synonyymi sanalle *saari*, ja se on äänteellisesti lähempänä ruotsinkielistä käännösvastinettaan *en holme*. *En holme* -sanan kääntäminen *saaren* sijasta *holmaksi* ei liene kaksikielisellä rannikkoseudulla yllättävää. (NS s.v. *holma*; RSS s.v. *en holme*.)

Mustamatintie (Svartmatt vägen) ja *Mustamatinkuja (Svartmatt gränd)* ovat kadunnimiä, joissa puolet määriteosasta on sanatarkkaa käännösvastinetta ja toinen puoli määriteosasta on äänteellisesti mukautettu. Tähän samaan ryhmään kuuluvat myös *Sofianlaaksonkatu (Sofiedahlsgratan)*, *Ruusasholmantie (Rosasholmsvägen)*, *Ruusasmäki (Rosashöjden)*, *Ruusasholmankaarre (Rosasholmssvängen)*, *Uusi Pännäistentie (Nya Bennäsvägen)*, *Mararanantie (Marstrandsvägen)* ja *Lapinniementie (Lappnäsvägen)*.

Märänkorvenmutka (Märaträskkröken), *Lapinnevantie (Lappfjärdsvägen)* ja *Lapinäyrääntie (Lappörsvägen)* ovat kadunnimiä, joissa puolet määriteosasta on äänteellisesti mukautettua ja toinen puoli määriteosasta on epäsanatarkkaa käännöstä. *Ett träsk* -appellatiivilla on merkitykset 'lampi', 'järvi' ja 'suo', mutta se ei ole *korpi*-sanan käännösvastine (RSS s.v. *ett träsk*). *En fjärd* merkitsee 'aavaa' ja 'ulappaa', mutta sillä ei ole merkitystä 'neva', joka on eräs suotyyppe (NS s.v. *neva*; RSS s.v. *en fjärd*). *Äyrään* vastineita ruotsissa ovat *en brädd*, *en bank* ja *en brink* (SRS s.v. *äyräs*).

Vaikka suomenkielisen ja ruotsinkielisen kadunnimen määriteosana on saman maantieteellisen paikan nimi, määriteosat voivat olla aivan erinäköisiä keskenään. Tämä selittyy siitä, että kyseinen määriteosana oleva paikka on alun alkaenkin nimetty kahdesti: toisen nimen ovat antaneet suomenkieliset ja toisen ruotsinkieliset, ja heillä on voinut olla aivan eri nimeämisperuste. Esimerkiksi Suomen maakunta *Häme* on ruotsiksi *Tavastland*, *Luodon* kunta

on ruotsiksi nimeltään *Larsmo*, ja *Pietarsaari* on ruotsiksi *Jakobstad*. Näin ollen *Hämeenkatu* on ruotsiksi *Tavastgatan*, *Luodontie* on *Larsmovägen*, ja *Pietarsaaren ohikulkutie* on *Jakobstads omfartsväg*.

Tapanintien määriteosa *Tapani* on lyhennelmä *Tapaninniimestä*, joka on yksi Pietarsaaren kaupunginosista. Ruotsiksi kyseinen kaupunginosa on *Staffansnäs*, ja tuosta nimestä johdettu kadunnimi on *Staffansnäsvägen*. *Hannun tien* määriteosaa *Hannu* vastaa kadun ruotsinkielisessä vastineessa kyseisen henkilön koko nimi *Hans Svenske*: *Hans Svenskes väg*. *Pietarilankadun* määriteosa *Pietarila* on muodostettu äänteellisesti mukailten ja korvaamalla ruotsinkielisen määriteosan jälkimmäinen appellatiivi paikannimisuffiksilla *-la*: *Pederstad* > *Pietarila* >> *Pederstadsgatan* > *Pietarilankatu*.

Pietarsaaren lintuaiheisille kadunnimille on ominaista, että jos perusosana on *polku* tai *kuj*, ruotsinkielisessä nimessä ei ole perusosaa lainkaan: esimerkiksi *Sorsapolku* (*Anden*) ja *Telkkäkuj* (*Knipan*). Ruotsinkieliset lintujennimet ovat myös lyhyitä – joko yksi- tai kaksitaivuisia – ja määriteosiksi valitut linnut ovat yleensä kahlaajia tai muita vesilintuja. *Alli* – ruotsiksi *en alfågel* – on sorsalintu, joten se sopii hyvin määriteosaksi. Se on kuitenkin melko pitkä muihin lintunimiin verrattuna, joten *Allikujan* määriteosaa vastaa pelkästä *en alfågel* -appellatiivin vartalosta muodostettu *Allan*. (NS s.v. *alli*; SRS s.v. *alli*.) *Hällantien* (*Hällvägen*) suomenkielisen version määriteosa viittaa Hällanin niemeen Varvetin kaupunginosassa. Ruotsinkielisessä kadunnimiversiossa määriteosana on vain *en hälla* -sanana vartalo *häll*-. (RSS s.v. *en hälla*; Pietarsaari: opaskartta 2012.) *Mestarinkujan* (*Mestars gränd*) määriteosa on muodostettu mukauttamalla suomenkielinen määriteosa ruotsin fonetiikkaan sopivaksi: *mestari* > *mestar* >> *Mestarinkuja* > *Mestars gränd*.

9 POHDINTA

Valtaosa Pietarsaaren kadunnimistä on rakenteeltaan yhdyssanoja: tällaisia kadunnimiä on kaikkiaan 415 (93,7 %). Eniten on kaksiosaisia kadunnimiä (*Suotie*), toiseksi eniten on kolmiosaisia (*Taljasepätkatu*). Neliosaisia kadunnimiä on vain yksi: *Fäbovällanvägen*. Yksiosaisia kadunnimiä on yhdeksän (2 %), joista suurin osa on vanhojen purjealusten nimiä kantavia katuja (*Europa* ja *Equatorn*). Sanaliittoja on 19 (4,3 %), ja kaikkein pisimmät kadunnimet ovat juuri sanaliittoja (*Victor Schaumanipuistikko*). Sellaisia katuja, joiden määriteosana on yksikön genetiivissä oleva substantiivi, on kaikkiaan 281, kuten esimerkiksi *Ruukinkatu*. Vastaavasti sellaisia katuja, joiden määriteosana on yksikön nominatiivissa oleva substantiivi, on 121, kuten esimerkiksi *Satamakatu*. Vain kolmessa kadunnimessä on määriteosana adjektiivi (*Isokatu*). Mielestäni pituus ei automaattisesti tee nimestä vaikeaselkoista, esimerkiksi sellaiset pitkäkköt nimet kuin *Kellonsoittajankuja* ja *Pitäjänkirkonpolku* muodostuvat helpotajuisista, transparenteista appellatiiveista. Silti voisin kuvitella, että esimerkiksi *Victor Schaumanipuistikkoa* voi olla vaikea saada mahtumaan erilaisiin lomakkeisiin. Mielestäni nimen pituutta paljon suuremman haasteen muodostaa nimen oikeinkirjoitus. Moni varmaan aiheellisesti pohtii, miten esimerkiksi *Ebba Brahen puistikko* -tyyppiset nimet oikein kirjoitetaan: tulisiko kaikki osat kirjoittaa erilleen vai kuuluuko perusosa määriteosan kanssa yhteen, kuten *Otto Malminkatu* -nimessä on tehty.

Pietarsaaren katujen nimet pohjautuvat pitkälti jo olemassa olevaan paikannimistöön, mikä onkin suositeltavaa (Ainiala ym. 2008: 131–133). Määriteosat viittaavat niin perinnäiseen luontopaikkanimistöön kuin muuhun kaavanimistöönkin. Pietarsaaren kaduista 141 on sellaisia, joiden määriteosa viittaa jo olemassa olevaan paikannimeen, ja huomattava osa näistä paikannimistä on Pietarsaaren omien kaupunginosien nimiä (esim. *Kilisaarentie* ja *Luutavuorenraitti*).

Pietarsaassa on myös runsaasti erilaisia ryhmänimiä: kukkiin (*Kielotie*), puihin (*Honkatie*), marjoihin (*Juolukkatie*), lintuihin (*Korpintie*), merenkäyntiin (*Ankkuritie*), ammatteihin (*Piispankatu*), vesieläimiin (*Majavantie*), pinnanmuotoihin (*Laaksotie*), vesistöihin (*Purotie*), julkisiin rakennuksiin (*Tsasouanpolku*), ihmistekoisiiin rakennelmiin (*Puutarhakatu*) sekä maaeläimiin (*Hirvenkuja*) viittaavia ryhmänimiä. Monet näistä ovat tyyppillisiä ryhmänimien aiheita kaupungissa kuin kaupungissa, mutta Pietarsaari on toisaalta onnistunut luomaan sekä tupakka-aiheisilla (*Mällikatu*) että *Vänrikki Stool* -aiheisilla (*Kulneffinkatu*) ryhmänimillään myös omaleimaista paikallisväriä nimistöönsä (Aalto 2002: 210–214). Mielenkiintoista on myös, että monella *tiellä* ja *kadulla* on jatkeenaan pienempi *kuja* tai *polku*, jolla on sama mää-

riteosa: esimerkiksi *Orvokintie* jatkuu kapeampana ja lyhyempänä *Orvokinkujana*. Karhusaaren kaupunginosaan on muodostunut laajempi eläinaiheinen aihepiirininimistö. Karhusaaren kadunnimien määriteosissa on sekä vesieläinten (*Saukontie*) että maaeläinten (*Ilveksentie*) nimiä. Oinaansaaren kaupunginosassa on puolestaan suuri maanviljelysaiheinen aihepiirininimistö (*Laiduntie* ja *Lehmikuja*). Skutnäsän kaupunginosaan ovat puolestaan keskittyneet meriaiheiset kadunnimet (*Korvetintie* ja *Merimiehentie*). Mielenkiintoista on myös, että kadut, joiden määriteosana on ammattiin viittaava appellatiivi, ovat jakautuneet pienemmiksi ryhmiksi eri puolille kaupunkia: hevosaiheiset kadut (*Satulasepäntie*) ovat Uusitien kaupunginosassa, hengelliseen ammattiin viittaavat kadut (*Suntionkuja*) Kirkkorannassa ja meriaiheiset kadut (*Puosuntie*) Skutnäsissä.

Pietarsaaren kadunnimet muodostavat yhteensä 47 eri nimiryppästä, joista valtaosaan eli 43:een kuuluu kaksi nimeä. Kolmen nimen ryppäitä on vain neljä. Kahden kadunnimen ryppäät ovat *Hirvenkuja* ja *Hirventie*; *Kärpänkuja* ja *Kärpäntie*; *Orvokinkuja* ja *Orvokintie*; *Kielonkuja* ja *Kielotie*; *Kirjurinkuja* ja *Kirjurintie*; *Pelimanninkuja* ja *Pelimannintie*; *Huovinraitti* ja *Huovintie*; *Kahlaajanpolku* ja *Kahlaajantie*; *Tiirakuja* ja *Tiiratie*; *Telkkätie* ja *Telkkäkuja*; *Kihukuja* ja *Kihutie*; *Lokkikuja* ja *Lokkitie*; *Sorsatie* ja *Sorsapolku*; *Peltoraitti* ja *Peltotie*; *Koulukatu* ja *Koulutie*; *Asematie* ja *Asemapuisto*; *Auringonpolku* ja *Aurinkotie*; *Kesäpolku* ja *Kesätie*; *Vaajatie* ja *Vaajapolku*; *Länsikuja* ja *Länsiväylä*; *Itäkuja* ja *Itäväylä*; *Läntinen Rengastie* ja *Itäinen Rengastie*; *Pietarintie* ja *Pietarinpuistikko*; *Mustamatintie* ja *Mustamatinkuja*; *Skutnäsintie* ja *Skutnäsinkatu*; *Pörkenäsintie* ja *Pörkenäsinkatu*; *Permontie* ja *Permonkaarre*; *Alholmintie* ja *Alholminkatu*; *Pukkisaarentie* ja *Pukkisaarenkaari*; *Bonäsinkuja* ja *Bonäsinkatu*; *Ristikarinpolku* ja *Ristikarintie*; *Varvintie* ja *Etelä Varvintie*; *Kivilösintie* ja *Etelä-Kivilösintie*; *Luutavuorenkatu* ja *Luutavuorenraitti*; *Ristisuonkuja* ja *Ristisuonraitti*; *Pirilöntie* ja *Vanha Pirilöntie*; *Läntinen Lammassaarentie* ja *Itäinen Lammassaarentie*; *Starantie* ja *Staranpolku*; *Ruusasholmantie* ja *Ruusasholmankaarre*; *Pännäistentie* ja *Uusi Pännäistentie*; *Päiväkumminkuja* ja *Päiväkummuntie*; *Kalliotöyrynpolku* ja *Kalliotöyryntie*; *Itäinen Pohjoismetsäntie* ja *Läntinen Pohjoismetsäntie*. Kolmen kadunnimen ryppäät ovat *Värkkilahdentie*, *Värkkilahdenreitti* ja *Värkkilahdenraitti*; *Kilisaarentie*, *Kilisaarenraitti* ja *Kilisaarenkuja*; *Kalaniemenkaarre*, *Kalaniemenraitti* ja *Kalaniemenpolku*; *Länsinumentori*, *Länsinummenkatu* ja *Länsinummenrinne*.

Pietarsaaren nimimaisemassa näkyvät kaupungin historia ja nykypäivä: kadunnimissä vilahtelee turkistarhaukseen (*Minkkitie*), mereen (*Merimiehentie*), kalastukseen (*Verkonkutojantie*), merenkulkuun (*Korvetintie*) ja tupakkateollisuuteen (*Tupakankatu*) viittaavia määriteosia. Moni määriteosa on siis hyvin perusteltavissa. Erityisen tärkeä elementti Pietarsaarelle

on meri, mikä näkyy mm. siinä, että moni ammatinimeen viittaava määriteosa on merenkulkuaiheinen, kuten esimerkiksi *Perämiehenkatu*. Myös määriteosissa esiintyvät linnut ovat usein vesilintuja ja kahlaajia: *Kahlaajanpolku* ja *Sorsatie*. Pietarsaaressa on myös paljon yksiosaisia kadunnimiä, kuten vanhojen purjelaivojen nimen sisältävät kadunnimet (esim. *Vesta*, *India* ja *Europa*). Monessa määriteosassa näkyy myös murre tai puhekielisyys: esimerkiksi *Vallesmanninpolku* ja *Pelimannintie*. Mielestäni nimi menettäisi jotakin paikallisväristään, jos esimerkiksi edelliset kadunnimet olisivatkin muodossa *Nimismiehenpolku* ja *Kansansoittajankuja*. Toisaalta monessa Pietarsaaren kadun määriteosassa vilahtaa myös kaikille kaupungeille tyypilliset instituutit, kuten koulu, kirkko, tori ja asema: *Koulukatu*, *Kirkkokatu*, *Kauppatori* ja *Asematie*. Pietarsaaressa on myös sekä *kielo-* että *vanamo-*alkuiset kadunnimet, jollaisia on Suomessa yhteensä useita kymmeniä (Aalto 2002: 217). Samojen aihepiirinimien toistumista voi tietenkin kritisoida, mutta toisaalta nimistösuunnittelijoilla ei ole helppo tehdä. Hyviä aihepiirinimiä ei yksinkertaisesti ole loputtomiin, ja on luonnollista, että niistä parhaimmat otetaan laajasti käyttöön. Jos haluaisi todella erottua tavallisimmista aihepiirinimistä, kadulle voisi toki antaa nimen jonkin hyvin harvinaisen marjan, kukan tai linnun mukaan. Todennäköisesti tuo nimi kuitenkin sotisi samalla monta muuta hyvään kadunnimeen liitettyä kriteeriä – kuten lyhyyttä ja selkeyttä – vastaan. Mielestäni Pietarsaaren nimistösuunnittelijat ovat kaiken kaikkiaan onnistuneet tehtävässään hyvin – verrattuna vaikkapa Lappeenrannan täysin mielikuvituksettomiksi moitittuihin aihepiirinimiin (Lehikoinen 1999: 62–63).

Valtaosalla suomenkielisistä perusosista on yksi sanatarkka ruotsalainen käännösvastine: *katu–gatan*, *tie–vägen*, *kaarre–svängen*, *puistikko–esplanaden*, *aukio–skvären*, *väylä–leden*, *ohikulkutie–omfartsvägen*, *mutka–kröken* ja *reitti–leden*. Vaikka joillakin suomenkielisillä perusosilla on useampia ruotsinkielisiä vastineita, yksi vastine kuitenkin yleensä dominoi: esimerkiksi *kuja*-perusosia on suomenkielisessä aineistossa 51, ja peräti 42 tapauksessa sen korvaa ruotsalainen *en gränd* -vastine; ruotsinkielisiä *bana* ja *stig*-loppuisia nimiä on vain kourallinen.

Pietarsaaren kadunnimien määriteosista valtaosa on appellatiiveja. Koska määriteosissa on paljon appellatiiveja, on myös paljon erilaisia käännösvastineita. Suurin osa appellatiivisista määriteosista on korvattu suoralla käännösvastineella, mutta käännösvariantin valinnassa on silti käytetty harkintaa. *Neulamaakarinkuja* ja *Lukkarintie* ovat esimerkkejä kadunnimistä, joissa yleiskielisen variantin asemesta on haluttu valita murteellisempi tai ruotsinkielisen vastineen kanssa foneettisesti läheisempi variantti (*lukkari–en klockare* vrt. *kellonsoittaja–en klockare* ja *neulamaakari–en nålmakare* vrt. *neulantekijä–en nålmakare*). Pietarsaaressa on

myös 61 kadunnimeä, joiden määriteosana on sellainen paikannimi, joka koostuu transparen-teista appellatiiveista. Tällöin suoran käänkösvastineen luominen ei ole vaikeaa: *Luutavuorenkatu* ja *Kvastbergsgatan*.

Myös ei-sanatarkkoja käänkösvastineita on. Erityisesti silmiin osuvat ne kaksiosaiset, appellatiiveista muodostuvat propriset määriteosat, joista toinen sana on korvattu sanatarkalla käänkösvastineella ja toinen sana ei: esimerkiksi *Kaarilahdenkatu* ja *Karviksgatan*. Näissä nimipareissa foneettinen yhtäläisyys ajaa semanttisen yhtäläisyyden ohi. Vastaavanlaisia nimipareja ovat myös esimerkiksi *Kumpukuja* ja *Gumbogränd*, *Pakarintie* ja *Bagarnäsvägen* sekä *Värkkilahdentie* ja *Verkviksvägen*.

Joissakin tapauksissa määriteosan vastine toisessa kielessä ei ole sanatarkka, vaikka määriteosat semanttisesti olisivatkin melko lähellä toisiaan. *Lastenkuja* ja *Barnhemsgränd* ovat esimerkkejä tästä ilmiöstä. *Lapsi* ja *ett barnhem* (merkitsee 'lastenkotia') eivät ole toisensa sanatarkkoja käänkösvastineita. Joskus määriteosana olevat paikannimet on alkuaankin nimetty kahteen kertaan – sekä suomeksi että ruotsiksi – ja kyseessä on ollut eri nimeämisperuste. Tästä on esimerkkinä *Pietarsaari* (*Jakobstad*) ja siitä johdettu kadunnimi *Pietarsaaren ohikulkutie* (*Jakobstads omfartsväg*). Nimiparissa *Vareksentie* ja *Svartkråkevägen* ruotsinkielisen määriteosan tarkoite on tarkemmin rajattu kuin suomenkielisen. Suomenkielinen määriteosa *vares* voi viitata koko varislintujen lajiin, kun taas ruotsinkielinen määriteosa *en svartkråke* merkitsee nimenomaan 'mustavarista'.

Muistonimiäkin Pietarsaarella on runsaasti, ja niillä on haluttu kunnioittaa eri alojen huomattavia edustajia, kuten esimerkiksi kirjailijaa (*Runeberginkatu*), säveltäjää (*Sibeliusaukio*), senaattoria (*Castréninkatu*) ja liikemiestä (*Otto Malminkatu*). Huomio kiinnittyy myös siihen, että kun määriteosana on henkilön sukunimi, on joukossa vain kaksi suomenkielistä sukunimeä (*Tiaisenkatu* ja *Nikulantie*). Tämä kertoo siitä, että nimenomaan ruotsinkielisillä henkilöillä on ollut merkittävä vaikutus Pietarsaaren kaupunkiin. Toisaalta vieraskielisiä sukunimiä ei myöskään ole haluttu alkaa suomentaa eikä mukauttaa äänteellisesti. Mielestäni ratkaisu on ollut oikea, sillä oma mielipiteeni on se, että henkilönimiä ei tule alkaa suomentaa. Etunimien äänteellisen mukauttamisen hyväksyn siinä tapauksessa, jos se helpottaa nimen ääntämistä. Esimerkiksi nimi *Kristina* voidaan mielestäni hyvin kirjoittaa muodossa *Kristiina*, sillä *-i* lausutaan pitkänä riippumatta siitä, kirjoitetaanko nimi yhdellä vai kahdella *-i*:llä.

10 PÄÄTÄNTÖ

Tässä tutkimuksessa rakenneanalyysi keskittyy pelkästään suomenkielisiin kadunnimiin. Joku ruotsin kielen opiskelija voisi syventyä tarkastelemaan ruotsinkielisten kadunnimien rakennetta ja oikeinkirjoitusta. Nykyään kadunnimiä – ja kaupunkinimistöä yleensäkin – tutkitaan paljon sosio-onomastisesta näkökulmasta käsin. Tällöin ihmisiltä kysellään mm. heidän mielipiteitään kadunnimistä ja tutkitaan heidän nimitietouttaan. (Ainiala-Pitkänen 2002: 236–238.) Tämän tutkimuksen jatkotutkimus voitaisiinkin toteuttaa kysymällä pietarsaarelaisilta itseltään, mitä he oman kaupunkinsa kadunnimistä ajattelevat: ovatko nimet heidän mielestään helppoja vai vaikeita, kauniita vai rumia ja millainen ylipäättään on heidän mielestään hyvä kadunnimi.

Omassa tutkimuksessani ei myöskään pureuduta kadunnimien oikeinkirjoitukseen, mutta sekin voisi olla hyvä aihe jatkotutkimukselle. Jo pelkästään tämän tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että Pietarsaareissa on horjuvuutta kadunnimien kirjoitustavassa esimerkiksi silloin, kun määräiteosana on sanaliitto (*Paul Hallvarin katu* mutta *Otto Malminkatu*). Jotta todella nähtäisiin, miten Pietarsaaren kadunnimet sijoittuvat suhteessa muiden kaupunkien kadunnimiin esimerkiksi pituutensa ja rakenteensa puolesta, pitäisi tehdä vielä laajempaa vertailua muiden kaupunkien kadunnimiin. Rannikkoseudullamme on lukuisia muitakin kaksikielisiä kaupunkeja, joiden kadunnimistöä – ja muutakin paikannimistöä – voisi tarkastella samalla tavalla kuin tässä tutkimuksessa on tarkasteltu Pietarsaaren nimistöä.

Kategorioiden luominen on aina vaikeaa, ja tässäkin aineistossa on sanoja ja nimiä, jotka eivät tahdo sopia mihinkään kategoriaan – tai sitten ne sopisivat liiankin moneen. Myös yhden jäsenen kategorioita syntyy, joten kategorioiden yhteensulauttamista on käytännössä pakko tehdä. Tässäkin tutkimuksessa aineistoa olisi voitu jakaa kategorioihin monella eri tavalla: Pelkän kotieläin kategorian sijaan Oinaansaaren kaupunginosan kadunnimistä olisi voitu luoda laajempi, koko maatalouselinkeinon viittaava ryhmänimikategoria, johon olisi kuulunut eläinten lisäksi myös muuta maanviljelysanastoa. Samaten pelkän ammatinimikategorian sijaan olisi Kirkkorannan kaupunginosan kadunnimistä voitu luoda vielä laajempi kirkollisiin aiheisiin viittaava kategoria, johon olisi kuulunut muitakin kuin pelkkiä kirkollisen ammatinimen sisältäviä kadunnimiä.

Kaiken kaikkiaan tutkimukseni kuitenkin onnistui vastaamaan alussa esittämiini tutkimuskysymyksiin: Pietarsaaren kaupungin nimistönsuunnittelun perusperiaatteista ja kaupungin nimimaisemasta muodostuu kokonaiskuva. Niin ikään tutkimukseni valaisee myös sitä, miten kaksikielisyys käytännössä näkyy Pietarsaaren kadunnimistöissä.

LÄHTEET

- AALTO, TIINA 2002: Osoitteena Osmankäämintie: tutkimus eräästä ryhmänimistöstä. – *Virittäjä* 106 (2) s. 208–222.
- AINIALA, TERHI 1997: *Muuttuva paikannimistö*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 667. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 2001: Paikannimistön keruun tavoitteet ja tulokset. – Kaija Mallat, Terhi Ainiala & Eero Kiviniemi (toim.), *Kieli 14. Nimien maailmasta* s. 7–22. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- 2003: Kaupunkinimistön tutkimuksen perusteet. – *Virittäjä* 107 (2) s. 207–225.
- 2004: Kaupungin paikat ja nimet: Tornion Suensaaren nimistö. – *Virittäjä* 108 (1) s. 34–54.
- 2005: Tutkimuskohteena kaupunkinimistö. – Terhi Ainiala (toim.), *Kaupungin nimet. Kymmenen kirjoitusta kaupunkinimistöstä* s. 10–25. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 134. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- AINIALA, TERHI – PITKÄNEN, RITVA LIISA 2002: Paikannimistöntutkimuksen valinnat: etymologioista sosio-onomastiikkaan. – *Virittäjä* 106 (2) s. 231–240.
- AINIALA, TERHI – SAARELMA-MAUNUMAA, MINNA 2006: Nimistöntutkimus yhä monitieteisempää. – *Virittäjä* 110 (1) s. 99–107.
- AINIALA, TERHI – SAARELMA, MINNA – SJÖBLOM, PAULA 2008: *Nimistöntutkimuksen perusteet*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- AINIALA, TERHI – VUOLTEENAHO, JANI 2005: Urbaani muutos ja kaupunkilaiset identiteetit paikannimistön kuvaamina. – *Virittäjä* 109 (3) s. 378–394.
- BJÖRKLUND, GUY 2010: Pietarsaari 2000 vuoden aikana. – <http://www.pietarsaari.fi/index.fi.html> 18.4.2014.
- ITKONEN, TERHO 1961: *Nimestäjän opas*. Sanakirjasäätiön nimistöjaoksen julkaisuja 1. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KIVINIEMI, EERO 1977: *Väärät vedet. Tutkimus mallien osuudesta nimenmuodostuksessa*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 337. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 1990: *Perustietoa paikannimistä*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 516. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KORKALAINEN, KATJA 2005: Puu-Kuopiosta kerrostalokaupungiksi. Kuopion kaupunkikuvan muutos epävirallisten paikannimien valossa. – Terhi Ainiala (toim.), *Kaupungin nimet. Kymmenen kirjoitusta kaupunkinimistöstä* s. 56–87. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 134. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- LEHIKOINEN, LAILA 1999: Näkökulmia kadunnimistöön. – Sirkka Paikkala, Ritva Liisa Pitkänen & Peter Slotte (toim.), *Yhteinen nimiympäristömme. Nimistönsuunnittelun opas* s. 61–64. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja nro 110. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus ja Suomen kuntaliitto.
- MIELIKÄINEN, AILA 2005: Nimistön- ja sanastontutkimuksen rajamaastossa. Slangi, puhekieli ja murre epävirallisissa paikannimissä. – Terhi Ainiala (toim.), *Kaupungin nimet. Kymmenen kirjoitusta kaupunkinimistöstä* s. 26–55. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 134. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- NIKULA, OSCAR 1952: *Pietarsaari 1652–1952*. Pietarsaari: Jakobstads Tryckeri- och Tidnings Aktiebolag.
- NISSILÄ, VILJO 1962: *Suomalaista nimistöntutkimusta*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 272. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- 1965: *Paikannimistömme huolto ja suojele*. Sanakirjasäätiön nimistöjaoksen julkaisuja 4. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- NS = *Nykysuomen sanakirja*. Juva: WSOY 2002.
- NÄRHI, EEVA MARIA 1999: Muistonimet. – Sirkka Paikkala, Ritva Liisa Pitkänen & Peter Slotte (toim.), *Yhteinen nimiympäristömme. Nimistönsuunnittelun opas* s. 96–99. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisu nro 110. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus ja Suomen kuntaliitto.
- PAIKKALA, SIRKKA 1999: Nimien suunnittelun lähtökohtia. – Sirkka Paikkala (toim.), *Paikannimet – paikan muisti. Euroopan rakennusperintöpäivät 11.–12.9.1999* s. 25–28. Helsinki: Suomen Kotiseutuliitto.
- Pietarsaari: opaskartta*. Pietarsaari: Pietarsaaren kaupunki. Mittausosasto 2012.
- PITKÄNEN, RITVA LIISA 1992: Kaavanimistön suunnittelu. – Valma Yli-Vakkuri, Maija Länsimäki & Aarre Nyman (toim.), *Yhteiskunta muuttuu – kieli muuttuu: Nykysuomen seuran 10-vuotisjuhlakirja* s. 125–138. Porvoo: WSOY.
- 1999a: Paikannimet. – Sirkka Paikkala, Ritva Liisa Pitkänen & Peter Slotte (toim.), *Yhteinen nimiympäristömme. Nimistönsuunnittelun opas* s. 15–22. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisu nro 110. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus ja Suomen kuntaliitto.
- 1999b: Perinnäinen paikannimistö. – Sirkka Paikkala (toim.), *Paikannimet – paikan muisti. Euroopan rakennusperintöpäivät 11.–12.9.1999* s. 6–11. Helsinki: Suomen Kotiseutuliitto.
- 2005: Vanhan Kouvolan kaupunkinimistöä. – Terhi Ainiala (toim.), *Kaupungin nimet. Kymmenen kirjoitusta kaupunkinimistöä* s. 164–177. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisu nro 134. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- PÄRES-SCHULMAN, LEENA 2005: Kilpailu aluekeskuksen nimestä. Miksei Matinportti kelvannut uuden alueen etiketiksi Espoossa? – Terhi Ainiala (toim.), *Kaupungin nimet. Kymmenen kirjoitusta kaupunkinimistöä* s. 202–220. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisu nro 134. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- RINNE, HANNU 2012: *Perinnemestarin matkaopas rannikon puukaupunkeihin*. Helsinki: WSOY.
- RSS = *Ruotsi–suomi suursanakirja*. Helsinki: WSOY 2007.
- RUNEBERG, JOHAN LUDVIG 1992: *Vänrikki Stoolin tarinat*. Helsinki: Otava.
- SEPPÄNEN, ANNI-MARJA 2005: Jyväskyläläisen yliopisto-opiskelijan nimimaisema. – Terhi Ainiala (toim.), *Kaupungin nimet. Kymmenen kirjoitusta kaupunkinimistöä* s. 126–150. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisu nro 134. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- SINISALO, AINO 1989: Kaavanimien oikeinkirjoitus. – Jouko Vesikansa (toim.), *Nykysuomen sanavarat* s. 349–352. Juva: WSOY.
- SIRÉN, HANNA 2005: Nähdäänkö Nälkälaaksossa vai Jurrilassa? Asenteet ja huumori pirkkalalaisten nuorten epävirallisissa paikannimissä. – Terhi Ainiala (toim.), *Kaupungin nimet. Kymmenen kirjoitusta kaupunkinimistöä* s. 110–125. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisu nro 134. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- SJÖBLOM, PAULA 2004: Kognitiivinen näkökulma proprien semantiikkaan. – *Virittäjä* 108 (1) s. 80–91.
- SLOTTE, PETER 1999a: Namnproblem i våra kommuner. – Sirkka Paikkala, Ritva Liisa Pitkänen & Peter Slotte (toim.), *Yhteinen nimiympäristömme. Nimistönsuunnittelun opas* s. 115–136. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisu nro 110. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus ja Suomen kuntaliitto.

- 1999b: Vallis Gratiaesta Westendiin. ”Eurooppalaisia” aineksia paikannimistössämme. – Sirkka Paikkala (toim.), *Paikannimet – paikan muisti. Euroopan rakennusperintöpäivät 11.–12.9.1999* s. 17–24. Helsinki: Suomen Kotiseutuliitto.
- SRS = *Suomi–ruotsi suursanakirja*. Helsinki: WSOY 2004.
- SUUTARI, TONI 1999: Kaksikielisen haja-asutusalueen teiden nimeämisestä. – Sirkka Paikkala, Ritva Liisa Pitkänen & Peter Slotte (toim.), *Yhteinen nimiympäristömme. Nimistönsuunnittelun opas* s. 72–81. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja nro 110. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus ja Suomen kuntaliitto.
- SÖDERHJELM, ALMA 1907: *Jakobstads historia 1: Pedersöre historia intill Jakobstads grundläggning*. Helsingfors: Aktiebolaget Lilius & Hertzberg.
- 1909: *Jakobstads historia 2: Andra perioden: daningens tid 1721–1808*. Helsingfors: Aktiebolaget Lilius & Hertzberg.
- 1914: *Jakobstads historia 3: Tredje perioden: utvecklingens tid 1808–1913*. Helsingfors: J. Simell Arvingars Boktryckeriaktiebolag.
- UOTILA, MARITTA 2005: Raatsanympyrältä Kiinanmuurille. Haminan kaupunkikuvan muutos epävirallisten paikannimien valossa. – Terhi Ainiala (toim.), *Kaupungin nimet. Kymmenen kirjoitusta kaupunkinimistöstä* s. 88–109. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 134. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Vaasan telealueen puhelinluettelo 2013*. Turku: Fonecta 2012.
- VAHTOLA, JOUKO 1999: Paikan nimi – paikan muisti. – Sirkka Paikkala (toim.), *Paikannimet – paikan muisti. Euroopan rakennusperintöpäivät 11.–12.9.1999* s. 4–5. Helsinki: Suomen Kotiseutuliitto.
- VALKAMA, JOHANNA 2008: *Aatoksenkadulta Yliskujalle: tutkielma Hervannan kadunnimistä*. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitos.
- VILJAMAA-LAAKSO, MARJA 1999: Nimistönsuunnittelu on osa yhdyskuntasuunnittelua. – Sirkka Paikkala (toim.), *Paikannimet – paikan muisti. Euroopan rakennusperintöpäivät 11.–12.9.1999* s. 29–33. Helsinki: Suomen Kotiseutuliitto.
- Yleistä Pietarsaaresta*. 2010. – http://www.pietarsaari.fi/index_fi.html 20.4.2014.
- YLI-KOJOLA, MARIA 2005: Kurvinpussi vai Torikatu? Kouvolalaisten mielipiteitä kadunnimistä. – Terhi Ainiala (toim.), *Kaupungin nimet. Kymmenen kirjoitusta kaupunkinimistöstä* s. 178–201. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 134. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- ZILLIACUS, KURT 2001: Lainanimien onomastiikkaa. – Kaija Mallat, Terhi Ainiala & Eero Kiviniemi (toim.), *Kieli 14. Nimien maailmasta* s. 68–75. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.

LIITE 1

Abramsvägen	Aaprontie
Adlercreutzgatan	Adlercreutzinkatu
Ahlströmsgatan	Ahlströminkatu
Alholmsgatan	Alholminkatu
Alholmsvägen	Alholmintie
Allan	Allikuja
Amerikagatan	Amerikankatu
Anden	Sorsapolku
Andersinsvägen	Andersinintie
Andvägen	Sorsatie
Ankarvägen	Ankkuritie
Antasvägen	Antintie
Australia	Australia
Backstugustigen	Mäkituvankuja
Bagarnäsvägen	Pakarintie
Baggholmsvägen	Oinaansaarentie
Baggränd	Oinaankuja
Barkvägen	Parkkitie
Barnhemsgränd	Lastenkuja
Barrvägen	Havutie
Beckasinvägen	Taivaanvuohentie
Beckbruksvägen	Pikiruukintie
Bennäsvägen	Pännäistentie
Berggränd	Vuorikuja
Betsvägen	Laiduntie
Birgersvägen	Birgerintie
Bisamvägen	Biisamintie
Biskopsgatan	Piispankatu
Björnholmsvägen	Karhusaarentie
Björsåkersvägen	Otsopellontie
Blockmakaregatan	Taljasepänkatu
Blåbärsvägen	Mustikkatie
Bobergsvägen	Majamäentie
Bockholmsvängen	Pukkisaarenkaari
Bockholmsvägen	Pukkisaarentie
Bodholmsgatan	Bodholminkatu
Bojvägen	Reimaritie
Bonäsgatan	Bonäsinkatu
Bonäsgränd	Bonäsinkuja
Borgarmalmsvägen	Porvarimäentie
Bottenviksvägen	Pohjanlahdentie
Bovallavägen	Majapellontie
Briggvägen	Prikintie
Bruksgatan	Ruukinkatu
Brunbergsvägen	Brunbergintie
Brunskogsgatan	Kaivolehdonkatu
Brännmossvägen	Brännmossvägen
Byvägen	Kylätie

Båtsmansvägen	Puosuntie
Bäckvägen	Purotie
Bävervägen	Majavantie
Castréns gata	Castreninkatu
Centralvägen	Keskustie
Choraeusgatan	Choraeuksenkatu
Christinegatan	Kristiinankatu
Christoffers väg	Ristontie
Dagsverksvägen	Muonamiehentie
Dalvägen	Laaksotie
De La Gardiegatan	De La Gardienkatu
Depågatan	Varikonkatu
Djupviksgatan	Syvälähdenkatu
Doppingvägen	Uikkutie
Drängstigen	Renginpolku
Durkvägen	Talkantie
Döbelnsgatan	Döbelninkatu
Ebba Brahe esplanaden	Ebba Brahen puistikko
Ejdevägen	Kannaksentie
Ekovägen	Kaikutie
Equatorn	Equatorn
Europa	Europa
Fabriksgatan	Tehtaankatu
Fallbergsstigen	Kalliotöyrynpolku
Fallbergsvägen	Kalliotöyryntie
Fallvägen	Ahotie
Farmvägen	Farmitie
Fiskalsvägen	Viskaalintie
Fiskarevägen	Kalastajantie
Fiskarsvägen	Fiskarsintie
Fiskaruddsstigen	Kalaniemenpolku
Fiskaruddsstråket	Kalaniemenraitti
Fiskaruddssvängen	Kalaniemenkaarre
Fisebäcksvägen	Kalapurontie
Fogdevägen	Voudintie
Fordellsgatan	Fordellinkatu
Formansvägen	Ajurintie
Fredsvägen	Rauhantie
Fridhemsvägen	Kotirinteentie
Furustigen	Honganpää
Furuvägen	Honkatie
Fågelträskvägen	Fågelträskvägen
Fårgränden	Lammaskuja
Fäbodavägen	Fäbodantie
Fäbovällanvägen	Fäbovällanvägen
Fänrik Ståls gatan	Vänrikki Stålinkatu
Gamla Hamnvägen	Vanhanhaminantie
Gamla Pirilövägen	Vanha Pirilöntie
Gammelklockarsvägen	Vanhalukkarintie
Genvägen	Oikotie

Getbrovägen	Vuohisillantie
Granholmsvägen	Kuusisaarentie
Gränddalsvägen	Suvilaaksontie
Grisselvägen	Kiislatie
Gumbogränd	Kumpukuja
Gumsängsvägen	Jääräniityntie
Gustasvägen	Gustasvägen
Gustavsvägen	Kustaantie
Gäddviksvägen	Haukilahdentie
Gärdesvägen	Kedontie
Hagtornsvägen	Orapihlajantie
Hallonvägen	Vadelmatie
Hamngatan	Satamakatu
Hans Svenskes väg	Hannun tie
Hantverkaregatan	Käsityöläiskatu
Hasselvägen	Pähkinäntie
Heikelsgatan	Heikelinkatu
Helandersgatan	Helanderinkatu
Herdevägen	Paimenentie
Herkuleskvären	Herkulesaukio
Hermansgatan	Hermanninkatu
Hermelingränd	Kärpänkuja
Hermelinvägen	Kärpäntie
Herrholmsgatan	Herrholminkatu
Hildasgränden	Hildankuja
Himmelsbergsgatan	Taivaanvuorenkatu
Holmgatan	Saarikatu
Hoppholmsvägen	Hoppholmantie
Hovslagarevägen	Kenkäsepäntie
Hultsvägen	Hultintie
Hällebergsvägen	Paasikalliontie
Hällvägen	Hällantie
Härövägen	Häröntie
Högbergsvägen	Korkeavuorentie
Idmansgatan	Idmaninkatu
Igelkottsvägen	Siilintie
India	India
Industrivägen	Teollisuustie
Jakobsgatan	Jaakonkatu
Jakobstads omfartsväg	Pietarsaaren ohikulku tie
Johannesgränd	Johanneksenkuja
Jungfrustigen	Neidonkuja
Jungmansvägen	Jungmannintie
Järnvägsgatan	Rautatienkatu
Kalvgränden	Vasikankuja
Kanalesplanaden	Kanavapuiistikko
Kaninholmsvägen	Kanisaarentie
Kantorsvägen	Kanttorintie
Kapellvägen	Kappelintie
Kaplansvägen	Kappalaisentie

Karlasgränd	Kaarlonkuja
Karviksgatan	Kaarilahdenkatu
Kauparbergsgatan	Kauppavuorenkatu
Killingholmsgränd	Kilisaarenkuja
Killingholmsstråket	Kilisaarenraitti
Killingholmsvägen	Kilisaarentie
Kisorvägen	Kisorintie
Kivilösvägen	Kivilösintie
Klockarevägen	Lukkarintie
Klockringaregränd	Kellonsoittajankuja
Knektfaret	Huovinraitti
Knektvägen	Huovintie
Knipan	Telkkäkuja
Knipvägen	Telkkätie
Kogränden	Lehmikuja
Konvaljegränd	Kielonkuja
Konvaljevägen	Kielotie
Korpvägen	Korpintie
Korsgrundsskvären	Ristikaari
Korsgrundsstigen	Ristikarinpolku
Korsgrundsvägen	Ristikarintie
Korsmossgränd	Ristisuonkuja
Korsmosståget	Ristisuonraitti
Korvettvägen	Korvetintie
Kottvägen	Käpytie
Krickvägen	Tavitie
Kronovägen	Kruununtie
Kråkholmsvägen	Kråkholmantie
Kullagränd	Kummunkuja
Kulneffsgatan	Kulneffinkatu
Kumbergsgatan	Kumperinkatu
Kvarnbacksgatan	Myllymäenkatu
Kvarnvägen	Myllytie
Kvastbergsgatan	Luutavuorenkatu
Kvastbergsstråket	Luutavuorenraitti
Kyrkogatan	Kirkkokatu
Kyrkostrandsgatan	Kirkkorannankatu
Kyrkstötsvägen	Unilukkarintie
Kyrkviksvägen	Kirkkolahdentie
Kyrkvärdsvägen	Kirkkoväärtintie
Källbyvägen	Kolpintie
Källbacken	Lähteenmäki
Källbergsgränd	Kalliolähteenkuja
Kärrvägen	Suotie
Köpmansgatan	Kauppiaankatu
Labben	Kihukuja
Labbvägen	Kihutie
Lagmansgatan	Laamanninkatu
Lammgränden	Karitsakuja
Lannäsvägen	Lannesintie

Lappfjärdsvägen
Lappnäsvägen
Lappörsvägen
Larsas gränd
Larsmovägen
Laukkovägen
Lekmansgränd
Lillsandsvägen
Lindskogsgatan
Lingonvägen
Linneavägen
Lomvägen
Lotsgatan
Lotta Svärdsgatan
Loveret
Lovägen
Lukasgränd
Lussivägen
Lysarholmsvägen
Långsjövägen
Länsmansstigen
Läraryägen
Lövbackavägen
Mariagatan
Markusgränd
Markusholmsvägen
Marstrandsvägen
Masaholmsvägen
Matabrunnsvägen
Matteusgränd
Mestars gränd
Minkvägen
Missnevägen
Mjölkvägen
Mjölvägen
Morkullsvägen
Movägen
Muntersgatan
Mäträsckröken
Mästasvägen
Måsen
Måsvägen
Nikulavägen
Nordanvägen
Norrlötsvägen
Norrmalmsgatan
Norråkersvägen
Notvarpet
Notviksgatan
Nya Bennäsvägen

Lapinnevantie
Lapinniementie
Lapinäyräantie
Larsinkuja
Luodontie
Laukontie
Maallikonkuja
Pikkuhiekantie
Lindskoginkatu
Puolukkatie
Vanamotie
Kuikkatie
Luotsikatu
Lotta Svärdinkatu
Loveret
Ilveksentie
Luukkaankuja
Lussivägen
Lysarholmantie
Långsjövägen
Vallesmanninpolku
Opettajantie
Lövbackavägen
Mariankatu
Markuksenkuja
Markusholmantie
Mararannantie
Masaholmantie
Matakaivontie
Matteuksenkuja
Mestarinkuja
Minkkitie
Vehkatie
Maitotie
Jauhotie
Kurpantie
Kangastie
Munterinkatu
Märänkorvenmutka
Mästasintie
Lokkikuja
Lokkitie
Nikulantie
Pohjantie
Pohjoisniityntie
Pohjoisnummikatu
Pohjoispellontie
Nuotanperä
Nuottalahdenkatu
Uusi Pännäistentie

Nynäsgatan
Nyvägen
Nålmakarfarett
Näckens gränd
Nätbindarevägen
Nötkråkevägen
Odonvägen
Orient
Otto Malmmsgatan
Oxhammsgatan
Parentesen
Paul Hallvars gata
Pavisvägen
Pedersesplanaden
Pederstadsgatan
Pedersvägen
Peldansvägen
Penstigen
Pentzinsgatan
Penviksvägen
Permosvängen
Permovägen
Pinnonäsgatan
Pirilövägen
Predikaregränd
Prästströmsvägen
Pyrolavägen
Pörkenäsgatan
Pörkenäsvägen
Rackartåget
Radiovägen
Repslagarbanan
Rivägen
Roosgatan
Rosasholmssvängen
Rosasholmsvägen
Rosashöjden
Rosengrensvägen
Rosenlundsgatan
Rulltobaksgatan
Runebergsgatan
Rådhusgatan
Rådmansgränd
Rävvägen
Rökverksgatan
Rörgrundsvägen
Sadelmakarevägen
Salutorget
Samlingshusvägen
Sandvägen

Nynäsinkatu
Uusitie
Neulamaakarinkuja
Näkinkuja
Verkonkutojantie
Hakkelintie
Juolukkatie
Orient
Otto Malminkatu
Karjavalokamankatu
Parenteesi
Paul Hallvarin katu
Paviksentie
Pietarinpuistikko
Pietarilankatu
Pietarintie
Peldanintie
Pinnapolku
Pentzininkatu
Penviikintie
Permonkaarre
Permontie
Pinnonäsinkatu
Pirilöntie
Saarnaajankuja
Papinvirrantie
Talvikkitie
Pörkenäsinkatu
Pörkenäsintie
Rakkarinraitti
Radiotie
Köysikuja
Riihitie
Roosinkatu
Ruusasholmankaarre
Ruusasholmantie
Ruusasmäki
Ruusuoksantie
Rosenlundinkatu
Mällikatu
Runeberginkatu
Raatihuoneenkatu
Raati miehenkuja
Kettutie
Savukatu
Ruokolahdentie
Satulasepantie
Kauppatori
Seurantalontie
Hiekkatie

Segelsundsgatan
Sibeliusskvären
Sjungaregränd
Sjömansvägen
Sjövägen
Skansvägen
Skarnabbvägen
Skarvvägen
Skepparegatan
Skogsvägen
Skolgatan
Skolmästargränd
Skolvägen
Skrakvägen
Skrivaregränd
Skrivarevägen
Skutkullvägen
Skutnäsgratan
Skutnäsvägen
Skutviksvägen
Skärsvägen
Slätbergsvägen
Smedjegatan
Smedsvägen
Smultronvägen
Snäppvägen
Sockenkyrkostigen
Sockenvägen
Sofiedahlgatan
Solbackavägen
Solkullagränd
Solkullavägen
Solringen
Solsidan
Solspången
Solvägen
Solvändan
Sommarstigen
Sommarvägen
Spangargatan
Spelmansgränd
Spelmansvägen
Spillkråkevägen
Spireavägen
Spituholmsvägen
Spitusvägen
Spovvägen
Staffansnäsvägen
Starastigen
Staravägen

Pursisalmenkatu
Sibeliusaukio
Laulajankuja
Merimiehentie
Meritie
Kansitie
Kärkiniementie
Merimetsontie
Laivurinkatu
Metsätie
Koulukatu
Koulumestarinkuja
Koulutie
Koskelotie
Kirjurinkuja
Kirjurintie
Skutkullantie
Skutnäsinkatu
Skutnäsintie
Skutvikintie
Rajakiventie
Silokalliontie
Pajakatu
Smedsintie
Mansikkatie
Viklontie
Pitäjänkirkonpolku
Pitäjäntie
Sofianlaaksonkatu
Aurinkomäentie
Päiväkummunkuja
Päiväkummuntie
Auringonkehä
Päivänpuoli
Auringonpolku
Aurinkotie
Päivännouto
Kesäpolku
Kesätie
Kaitakatu
Pelimanninkuja
Pelimannintie
Palokärjentie
Angervontie
Launisaarentie
Launikaarre
Kuovintie
Tapanintie
Staranpolku
Starantie

Stationsparken	Asemapuisto
Stationsvägen	Asematie
Stenmursstigen	Kiviaidankuja
Stenströmsvägen	Kivivirrantie
Storgatan	Isokatu
Storåkersvägen	Isopellontie
Strandvägen	Rantatie
Strandåkersvägen	Rantaluhdantie
Strengbergsgatan	Strengberginkatu
Styrmansgatan	Perämiehenkatu
Svartkråkevägen	Vareksentie
Svartmatt gränd	Mustamatinkuja
Svartmattvägen	Mustamatintie
Svedenvägen	Kytömäentie
Svedjenabbagatan	Kaskiniemenkatu
Sven Dufvagatan	Sven Dufvankatu
Södermalmsgatan	Etelänummikatu
Södra Kivilösvägen	Etelä-Kivilösintie
Södra Varvsvägen	Etelä Varvintie
Tallmogatan	Mäntykankaankatu
Tavastgatan	Hämeenkatu
Tengströmsgatan	Tengströminkatu
Tiainengatan	Tiaisenkatu
Tingshusgatan	Käräjätalonkatu
Tjurgränden	Härkäkuja
Tobaksgatan	Tupakankatu
Torparlänsvägen	Torpanmaantie
Torpvägen	Torpantie
Tranbärsvägen	Karpalotie
Tranevägen	Kurjentie
Trädgårdsgatan	Puutarhakatu
Träskvägen	Lampitie
Tsasounastigen	Tsasouanapolku
Tunvägen	Tanhuantie
Tärnan	Tiirakuja
Tärnvägen	Tiiratie
Ungdomshusbacken	Nuorisotalonmäki
Uttervägen	Saukontie
Vadarstigen	Kahlaajanpolku
Vadarvägen	Kahlaajantie
Vagnsmakarevägen	Vaunusepäntie
Vallbergsvägen	Vallivuorentie
Vallbäcksvägen	Vallbäcksvägen
Vallgatan	Vallikatu
Vargkullsvägen	Susikalliontie
Varvsvägen	Varvintie
Vasavägen	Vaasantie
Vattungsvägen	Vesiniementie
Veritas	Veritas
Verkviksleden	Värkkilahdenreitti

Verkviksledet
Verkviksvägen
Vesta
Vestanlidvägen
Vestersundsgatan
Vickasvägen
Victor Schaumansesplanaden
Videvägen
Viggen
Viggvägen
Villgränd
Vinkelvägen
Violgränd
Violvägen
Vipvägen
Visasbacken
Vägmästarvägen
Väktaregränd
Västergränd
Västerleden
Västermalmsbrinken
Västermalmsgatan
Västermalmstorg
Västeråkersvägen
Västra Fårholmsvägen
Västra Norrskogsvägen
Västra Ringvägen
Älggränd
Älgvägen
Ådövägen
Åkerbärsvägen
Åkerleden
Åkervägen
Åkerviksvägen
Östandalsvägen
Östanfjärdsvägen
Östangränd
Östanlidvägen
Östanpåvägen
Östensövägen
Österleden
Östermalmsgatan
Östra Fårholmsvägen
Östra Norrskogsvägen
Östra Ringvägen

Värkkilahdenraitti
Värkkilahdentie
Vesta
Länsikunnaantie
Vestersundinkatu
Vikintie
Victor Schaumanin puistikko
Pajuntie
Vaajapolku
Vaajatie
Villenkuja
Vinkkelitie
Orvokinkuja
Orvokintie
Hyypäntie
Visasmäki
Tiemestarintie
Suntionkuja
Länsikuja
Länsiväylä
Länsinummenrinne
Länsinummenkatu
Länsinummentori
Länsipellontie
Läntinen Lammassaarentie
Läntinen Pohjoismetsäntie
Läntinen Rengastie
Hirvenkuja
Hirventie
Ådöntie
Mesimarjantie
Peltoraitti
Peltotie
Peltolahdentie
Itälaaksontie
Itälahdentie
Itäkuja
Itäkunnaantie
Itärannantie
Östensötie
Itäväylä
Itänummenkatu
Itäinen Lammassaarentie
Itäinen Pohjoismetsäntie
Itäinen Rengastie

LIITE 2

Aaprontie	Abramsvägen
Adlercreutzinkatu	Adlercreutzgatan
Ahlströminkatu	Ahlströmsgatan
Ahotie	Fallvägen
Ajurintie	Formansvägen
Alholminkatu	Alholmsgatan
Alholmintie	Alholmsvägen
Allikuja	Allan
Amerikankatu	Amerikagatan
Andersinintie	Andersinsvägen
Angervontie	Spireavägen
Ankkuritie	Ankarvägen
Antintie	Antasvägen
Asemapuisto	Stationsparken
Asematie	Stationsvägen
Auringonkehä	Solringen
Auringonpolku	Solspången
Aurinkomäentie	Solbackavägen
Aurinkotie	Solvägen
Australia	Australia
Biisamintie	Bisamvägen
Birgerintie	Birgersvägen
Bodholminkatu	Bodholmsgatan
Bonäsinkatu	Bonäsgatan
Bonäsinkuja	Bonäsgränd
Brunbergintie	Brunbergsvägen
Brännmossvägen	Brännmossvägen
Castreninkatu	Castréns gata
Choraeuksenkatu	Choraeusgatan
De La Gardienkatu	De La Gardiegatan
Döbelninkatu	Döbelnsgatan
Ebba Brahen puistikko	Ebba Brahe esplanaden
Equatorn	Equatorn
Etelä-Kivilösintie	Södra Kivilösvägen
Etelä Varvintie	Södra Varvsvägen
Etelänummikatu	Södermalmsgatan
Europa	Europa
Farmitie	Farmvägen
Fiskarsintie	Fiskarsvägen
Fordellinkatu	Fordellsgatan
Fågelträskvägen	Fågelträskvägen
Fåbodantie	Fåbodavägen
Fåbovällänvägen	Fåbovällänvägen
Gustasvägen	Gustasvägen
Hakkelintie	Nötkråkevägen
Hannun tie	Hans Svenskes väg
Haukilahdentie	Gäddviksvägen
Havutie	Barrvägen

Heikelinkatu
Helanderinkatu
Herkulesaukio
Hermanninkatu
Herrholminkatu
Hiekkatie
Hildankuja
Hirvenkuja
Hirventie
Honganpää
Honkatie
Hoppolmantie
Hultintie
Huovinraitti
Huovintie
Hyypäntie
Hällantie
Hämeenkatu
Härkäkuja
Häröntie
Idmaninkatu
Ilveksentie
India
Isokatu
Isopellontie
Itäinen Lammassaarentie
Itäinen Pohjoismetsäntie
Itäinen Rengastie
Itäkuja
Itäkunnaantie
Itälaaksontie
Itälahdentie
Itänummenkatu
Itärannantie
Itäväylä
Jaakonkatu
Jauhotie
Johanneksenkuja
Jungmannintie
Juolukkatie
Jääräniityntie
Kaarilahdenkatu
Kaarlonkuja
Kahlaajanpolku
Kahlaajantie
Kaikutie
Kaitakatu
Kaivolehdonkatu
Kalaniemenkaarre
Kalaniemenpolku

Heikelsgatan
Helandersgatan
Herkuleskvären
Hermansgatan
Herrholmsgatan
Sandvägen
Hildasgränden
Älggränd
Älgvägen
Furustigen
Furuvägen
Hoppolmsvägen
Hultsvägen
Knektfaret
Knektvägen
Vipvägen
Hällvägen
Tavastgatan
Tjurgränden
Härövägen
Idmansgatan
Lovägen
India
Storgatan
Storåkersvägen
Östra Fårholmsvägen
Östra Norrskogsvägen
Östra Ringvägen
Östangränd
Östanlidvägen
Östandalsvägen
Östanfjärdsvägen
Östermalmsgatan
Östanpåvägen
Österleden
Jakobsgatan
Mjölvägen
Johannesgränd
Jungmansvägen
Odonvägen
Gumsängsvägen
Karviksgatan
Karlasgränd
Vadarstigen
Vadarvägen
Ekovägen
Spangargatan
Brunnskogsgatan
Fiskaruddssvängen
Fiskaruddsstigen

Kalaniemenraitti
Kalapurontie
Kalastajantie
Kalliölähteenkuja
Kalliotöyrynpolku
Kalliotöyryntie
Kanavapuistikko
Kangastie
Kanisaarentie
Kannaksentie
Kansitie
Kanttorintie
Kappalaisentie
Kappelintie
Karhusaarentie
Karitsakuja
Karjavalkamankatu
Karpalotie
Kaskiniemenkatu
Kauppatori
Kauppavuorenkatu
Kauppiaankatu
Kedontie
Kellonsoittajankuja
Kenkäsepäntie
Keskustie
Kesäpolku
Kesätie
Kettutie
Kielonkuja
Kielotie
Kihukuja
Kihutie
Kiislatie
Kilisaarenkuja
Kilisaarenraitti
Kilisaarentie
Kirjurinkuja
Kirjurintie
Kirkkokatu
Kirkkolahdentie
Kirkkorannankatu
Kirkkoväärtintie
Kisorintie
Kiviaidankuja
Kivilösintie
Kivivirrantie
Kolpintie
Korkeavuorentie
Korpintie

Fiskaruddsstråket
Fiskebäcksvägen
Fiskarevägen
Källbergsgränd
Fallbergsstigen
Fallbergsvägen
Kanalesplanaden
Movägen
Kaninholmsvägen
Ejdevägen
Skansvägen
Kantorsvägen
Kaplansvägen
Kapellvägen
Björnholmsvägen
Lammgränden
Oxhamngatan
Tranbärsvägen
Svedjenabbagatan
Salutorget
Kauparbergsgatan
Köpmansgatan
Gärdesvägen
Klockringaregränd
Hovslagarevägen
Centralvägen
Sommarstigen
Sommarvägen
Rävvägen
Konvaljegränd
Konvaljevägen
Labben
Labbvägen
Grisselvägen
Killingholmsgränd
Killingholmsstråket
Killingholmsvägen
Skrivaregränd
Skrivarevägen
Kyrkogatan
Kyrkviksvägen
Kyrkostrandsgatan
Kyrkvärdsvägen
Kisorvägen
Stenmursstigen
Kivilösvägen
Stenströmsvägen
Källbyvägen
Högbergsvägen
Korpvägen

Korvetintie
Koskelotie
Kotirinteentie
Koulukatu
Koulumestarinkuja
Koulutie
Kristiinankatu
Kruununtie
Kråholmantie
Kuikkatie
Kulneffinkatu
Kumperinkatu
Kumpukuja
Kummunkuja
Kuovintie
Kurjentie
Kurpantie
Kustaantie
Kuusisaarentie
Kylätie
Kytömäentie
Käpytie
Kärkiniementie
Kärpänkuja
Kärpantie
Käräjätalonkatu
Käsityöläiskatu
Köysikuja
Laaksotie
Laamanninkatu
Laiduntie
Lai vurinkatu
Lammaskuja
Lampitie
Lannesintie
Lapinnevantie
Lapinniementie
Lapinäyrääntie
Larsinkuja
Lastenkuja
Laukontie
Laulajankuja
Launikaarre
Launisaarentie
Lehmikuja
Lindskoginkatu
Lokkikuja
Lokkitie
Lotta Svärdinkatu
Loveret

Korvettvägen
Skra kvägen
Fridhems vägen
Skolgatan
Skolmästargränd
Skolvägen
Christinegatan
Kronovägen
Kråholm svägen
Lomvägen
Kulneffsgatan
Kumbergsgatan
Gumbogränd
Kullagränd
Spovvägen
Tranevägen
Morkullsvägen
Gustavsvägen
Granholm svägen
Byvägen
Svedenvägen
Kottvägen
Skarnabbvägen
Hermelingränd
Hermelinvägen
Tingshusgatan
Hantverkaregatan
Repslagarbanan
Dalvägen
Lagmansgatan
Betesvägen
Skepparegatan
Fårgränden
Träskvägen
Lannäsvägen
Lappfjärdsvägen
Lappnäsvägen
Lappörsvägen
Larsas gränd
Barnhemsgränd
Laukkovägen
Sjungaregränd
Spitusvägen
Spituholmsvägen
Kogränden
Lindskogsgatan
Måsen
Måsvägen
Lotta Svärdsgatan
Loveret

Lukkarintie	Klockarevägen
Luodontie	Larsmovägen
Luotsikatu	Lotsgatan
Lussivägen	Lussivägen
Luukkaankuja	Lukasgränd
Luutavuorenkatu	Kvastbergsgatan
Luutavuorenraitti	Kvastbergsstråket
Lysarholmantie	Lysarholmsvägen
Långsjövägen	Långsjövägen
Lähteenmäki	Källbacken
Länsikuja	Västergränd
Länsikunnaantie	Vestanlidvägen
Länsinummenkatu	Västermalmsgatan
Länsinummenrinne	Västermalmsbrinken
Länsinummentori	Västermalmstorg
Länsipellontie	Västeråkersvägen
Länsiväylä	Västerleden
Läntinen Lammassaarentie	Västra Fårholmsvägen
Läntinen Pohjoismetsäntie	Västra Norrskogsvägen
Läntinen Rengastie	Västra Ringvägen
Lövbackavägen	Lövbackavägen
Maallikonkuja	Lekmansgränd
Maitotie	Mjölkvägen
Majamäentie	Bobergsvägen
Majapellontie	Bovallavägen
Majavantie	Bävervägen
Mansikkatie	Smultronvägen
Mararannantie	Marstrandsvägen
Mariankatu	Mariagatan
Markuksenkuja	Markusgränd
Markusholmantie	Markusholmsvägen
Masaholmantie	Masaholmsvägen
Matakaivontie	Matabrunnsvägen
Matteuksenkuja	Matteusgränd
Merimetsontie	Skarvvägen
Merimiehentie	Sjömansvägen
Meritie	Sjövägen
Mesimarjatie	Åkerbärsvägen
Mesratinkuja	Mestars gränd
Metsätie	Skogsvägen
Minkkitie	Minkvägen
Munterinkatu	Muntersgatan
Muonamiehentie	Dagsverksvägen
Mustamatinkuja	Svartmatt gränd
Mustamatintie	Svartmattvägen
Mustikkatie	Blåbärsvägen
Myllymäenkatu	Kvarnbacksgatan
Myllytie	Kvarnvägen
Mäkituvankuja	Backstugustigen
Mällikatu	Rulltobaksgatan

Mäntykankaankatu
Mästasintie
Märänkorvenmutka
Neidonkuja
Neulamaakarinkuja
Nikulantie
Nuorisotalonmäki
Nuotanperä
Nuottalahdenkatu
Nynäsinkatu
Näkinkuja
Oikotie
Oinaankuja
Oinaansaarentie
Opettajantie
Orapihlajantie
Orient
Orvokinkuja
Orvokintie
Otsopellontie
Otto Malminkatu
Paasikalliontie
Paimenentie
Pajakatu
Pajuntie
Pakarintie
Palokärjentie
Papinvirrantie
Parenteesi
Parkkitie
Paul Hallvarin katu
Paviksentie
Peldanintie
Pelimanninkuja
Pelimannintie
Peltolahdentie
Peltoraitti
Peltotoe
Pentzininkatu
Penviikintie
Permonkaarre
Permontie
Perämiehenkatu
Pietarilankatu
Pietarinpuistikko
Pietarintie
Pietarsaaren ohikulkutie
Piispankatu
Pikiruukintie
Pikkuhiekantie

Tallmogatan
Mästasvägen
Märäträskkröken
Jungfrustigen
Nålmaakarfarett
Nikulavägen
Ungdomshusbacken
Notvarpet
Notviksgatan
Nynäsgränd
Näckens gränd
Genvägen
Baggränd
Baggholmsvägen
Lärvägen
Hagtornsvägen
Orient
Violgränd
Violvägen
Björnsåkersvägen
Otto Malmgatan
Hällebergsvägen
Herdevägen
Smedjegatan
Videvägen
Bagarnäsvägen
Spillkråkevägen
Prästströmsvägen
Parentesen
Barkvägen
Paul Hallvars gata
Pavisvägen
Peldansvägen
Spelmansgränd
Spelmansvägen
Åkerviksvägen
Åkerleden
Åkervägen
Pentzinsgatan
Penviksvägen
Permosvängen
Permövägen
Styrmansgatan
Pederstadsgatan
Pedersesplanaden
Pedersvägen
Jakobstads omfartsväg
Biskopsgatan
Beckbruksvägen
Lillsandsvägen

Pinnapolku	Penstigen
Pinnonäsinkatu	Pinnonäsgatan
Pirilöntie	Pirilövägen
Pitäjänkirkonpolku	Sockenkyrkostigen
Pitäjäntie	Sockenvägen
Pohjanlahdentie	Bottenviksvägen
Pohjantie	Nordanvägen
Pohjoisniityntie	Norrlötsvägen
Pohjoisnummikatu	Norrmalmsgatan
Pohjoispellontie	Norråkersvägen
Porvarinmäentie	Borgarmalmsvägen
Prikintie	Briggvägen
Pukkisaarenkaari	Bockholmssvängen
Pukkisaarentie	Bockholmsvägen
Puolukkatie	Lingonvägen
Puosuntie	Båtsmansvägen
Purotie	Bäckvägen
Pursisalmenkatu	Segelsundsgatan
Puutarhakatu	Trädgårdsgatan
Pähkinäntie	Hasselvägen
Päiväkummunkuja	Solkullagränd
Päiväkumuntie	Solkullavägen
Päivännouto	Solvändan
Päivänpuoli	Solsidan
Pännäistentie	Bennäsvägen
Pörkenäsinkatu	Pörkenäsgatan
Pörkenäsintie	Pörkenäsvägen
Raatihuoneenkatu	Rådhusgatan
Raatimiehenkuja	Rådmansgränd
Radiotie	Radiovägen
Rajakiventie	Skärsvägen
Rakkarinraitti	Rackartåget
Rantaluhdantie	Strandåkersvägen
Rantatie	Strandvägen
Rauhantie	Fredsvägen
Rautatienkatu	Järnvägsgatan
Reimartie	Bojvägen
Renginpolku	Drängstigen
Riihitie	Rivägen
Ristikaari	Korsgrundsskvären
Ristikarinpolku	Korsgrundstigen
Ristikarintie	Korsgrundsvägen
Ristisuonkuja	Korsmossgränd
Ristisuonraitti	Korsmosståget
Ristontie	Christoffers väg
Roosinkatu	Roosgatan
Rosenlundinkatu	Rosenlundsgatan
Runeberginkatu	Runebergsgatan
Ruokolahdentie	Rörgrundsvägen
Ruukinkatu	Bruksgatan

Ruusasholmankaarre
Ruusasholmantie
Ruusasnäki
Ruusuoksantie
Saarikatu
Saarnaajankuja
Satamakatu
Satulasepäntie
Saukontie
Savukatu
Seurantalon­tie
Sibeliusaukio
Siilintie
Silokallion­tie
Skutkullantie
Skutnäsinkatu
Skutnäsintie
Skutvikintie
Smedsintie
Sofianlaakson­katu
Sorsapolku
Sorsatie
Staranpolku
Starantie
Strengberginkatu
Suntionkuja
Suotie
Susikallion­tie
Suvilaaksontie
Sven Dufvankatu
Syvälahden­katu
Taivaanvuohentie
Taivaanvuoren­katu
Taljasepän­katu
Talkantie
Talvikkitie
Tanhuan­tie
Tapanintie
Tavitie
Tehtaankatu
Telkkäkuja
Telkkätie
Tengströminkatu
Teollisuustie
Tiaisen­katu
Tiemestarintie
Tiirakuja
Tiiratie
Torpan­maantie
Torpantie

Rosasholmssvängen
Rosasholmsvägen
Rosashäjden
Rosengrensvägen
Holmgatan
Predikaregränd
Hamngatan
Sadelmakarevägen
Uttervägen
Rökverksgatan
Samlingshusvägen
Sibeliusskvären
Igelkottsvägen
Slätbergsvägen
Skutkullvägen
Skutnäs­gatan
Skutnäsvägen
Skutviksvägen
Smedsvägen
Sofiedahlgatan
Anden
Andvägen
Starastigen
Staravägen
Strengbergsgatan
Väktaregränd
Kärrvägen
Vargkullsvägen
Grann­dalsvägen
Sven Dufvagan
Djupviksgatan
Beckasinvägen
Himmelsbergsgatan
Blockmakaregatan
Durkvägen
Pyrolavägen
Tunvägen
Staffans­näsvägen
Krickvägen
Fabriksgatan
Knipan
Knipvägen
Tengström­gatan
Industrivägen
Tiainengatan
Vägmästarvägen
Tärnan
Tärnvägen
Torparläns­vägen
Torpvägen

Tsasouanapolku	Tsasounastigen
Tupakankatu	Tobaksgatan
Uikkutie	Doppingvägen
Unilukkarintie	Kyrkstötsvägen
Uusi Pännäistentie	Nya Bennäsvägen
Uusitie	Nyvägen
Vaajapolku	Viggen
vaajatie	Viggvägen
Vaasantie	Vasavägen
Vadelmatie	Hallonvägen
Vallbäcksvägen	Vallbäcksvägen
Vallesmanninpolku	Länsmansstigen
Vallikatu	Vallgatan
Vallivuorentie	Vallbergsvägen
Vanamotie	Linneavägen
Vanha Pirilöntie	Gamla Pirilövägen
Vanhalukkarintie	Gammelklockarsvägen
Vanhanhaminantie	Gamla Hamnvägen
Vareksentie	Svartkråkevägen
Varikonkatu	Depågatan
Varvintie	Varvsvägen
Vasikankuja	Kalvgränden
Vaunusepäntie	Vagsmakarevägen
Vehkatie	Missnevägen
Veritas	Veritas
Verkonkutojantie	Nätbindarevägen
Vesiniementie	Vattungsvägen
Vesta	Vesta
Vestersundinkatu	Vestersundsgatan
Victor Schaumaninpuistikko	Victor Schaumansesplanaden
Vikintie	Vickasvägen
Viklontie	Snäppvägen
Villenkujat	Villgränd
Vinkkelitie	Vinkelvägen
Visasmäki	Visasbacken
Viskaalintie	Fiskalsvägen
Voudintie	Fogdevägen
Vuohisillantie	Getbrovägen
Vuorikuja	Berggränd
Vänrikki Stålinkatu	Fänrik Stålgatan
Värkkilahdenraitti	Verkviksledet
Värkkilahdenreitti	Verkviksleden
Värkkilahdentie	Verkviksvägen
Ådöntie	Ådövägen
Östensötie	Östensövägen